લેખકના બે બોલ

અત્યાર સુધીમાં મેં લખેલ ૨૦ વિષયનાં ૧૮ પુસ્તકો ગયેલ છે.

અત્યાર સુધીમાં જે ૧૮ પુસ્તકો છપાઈને બહાર છે, તે બધાં ખૂબ કાળજી રાખીને લખેલ છે, અને વખત વાંચી ગયા પછી જ છપાઈને બહાર પડે છે. મોટે ભાગે તો તેમાં કોઈ ભૂલ રહેવાનો સંભવ જ તો નથી, છતાં હું છદ્મસ્થ છું-ભૂલ ચુકને પાત્ર છું, વાચક બધું-બહેનોને વિનંતિ કરવાની કે, આ બધી સ્તકાઓમાં તેમને જે કાંઈ ભૂલો દેખાય, કે કોઈ સૂચન વા જેવું લાગે તે વિના સંકોચ મને જણાવે. મુદ્ર તેવામાં ખૂબ કાળજી રાખું છું, છતાં પણ ભૂલ રહી ગઈ હોય તો વાચક વર્ગને જણાવવા વિનંતિ.

સંઘ સેવક
ગુલાબચંદ પાનાચંદ મહેતા

હાથીખાના રોડ,
રામ-મઢી પાસે,
માંડવિયા બિલ્ડીંગ,
રાજકોટ-૨.

પ્રકાશક

એમ. કે. શાહ

ઉપ-પ્રમુખ

લજી વિરાણી સ્થા. જૈન ધાર્મિક શિક્ષણ સં

૧, દિવાનપરા-રાજકોટ.

પ્રથમ આવૃત્તિ

પ્રત ૧૦૦૦

ઓગષ્ટ ૧૯૭૯

મુદ્રક

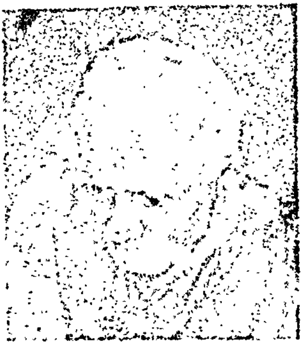
હરિશકુમાર જયંતીલાલ દોશી

સરસ્વતિ મુદ્રણાલય વતી

ભૂપેન્દ્ર રોડ, રાજકોટ.

ફોન : C/o ૨૭૨૮૩

હાર્દિક શ્રદ્ધાંજલિ

રાજકોટના સુશ્રાવક અને સ્થા. જૈન સમાજના સ્પષ્ટવક્તા અને આદર્શ લેખક શ્રી ગુલાબચંદભાઈ પાનાચંદભાઈ મહેતાનું તારીખ ૨-૯-૭૯ના રોજ ૮૨ વર્ષની ઉંમરે દુઃખદ અવસાન થયું છે.

તેઓશ્રી રાજકોટ સ્થા. જૈન મોટા સંઘના વર્ષો સુધી માનદ્ મંત્રી તરીકે રહી ચુક્યા હતા. તથા જૈન શાળાઓની પ્રગતિ માટે સક્રિય સહકાર આપેલ હતો. તેઓશ્રીએ શ્રાવકના બાર વ્રતોનું (સમકિત સહિત) સ્પષ્ટીકરણ અલગ અલગ પુસ્તકો દ્વારા શ્રી વિરાણી શિક્ષણ સંઘના ઉપક્રમે છપાવેલ તેમજ બધી મહાન વ્યક્તિઓના જીવન ચરિત્રો સંથારો વિધિ સહિત, છ લેશ્યા પાંચ સમિતિ ત્રણ ગુપ્તિ સ્પષ્ટીકરણ, સ્વર્ગ નરકની સાબિતી, અલગ રીતે દેવલોકની સાબિતિ, નરકની સાબિતિ, રાત્રિ ભોજન તથા કંદમૂળ ત્યાગ મહિમા વિગેરે ઘણી બંધ પુસ્તકો છપાવ્યા છે. ઘણા ખરા પુસ્તકોની ૮ કે ૯ આવૃત્તિઓ છપાયેલ છે અત્યાર સુધી છપાયેલ નકલોનો આંકડો ૫૦,૦૦૦ ઉપર છે.

સિદ્ધાંતોનું તેઓશ્રીનું વાંચન અગાધ હતું. ૩૨ આગમો અનેક વખત વાંચેલ તેમજ મનન કરેલા હતા. ભારતભરમાં આવા શાસ્ત્રજ્ઞ શ્રાવકો કદાચ આંગળીને ટેરવે ગણી શકાય એટલા હશે.

પૂ. સ્વ. આચાર્ય શ્રી ઘાસીલાલજી મહારાજ સાહેબને ગુજરાતમાં બોલાવી ૩૨ સિદ્ધાંતો મૂળ ભાષામાંથી ગુજરાતી, હિંદી અને સંસ્કૃતમાં છપાવવા માટેના ભગીરથ કાર્યમાં તેમનો મોટો ફાળો હતો. શ્રી શાસ્ત્રોદ્ધાર સમિતિનાં તેઓ સક્રિય સભ્ય હતા. ઘણાં વર્ષો પહેલાં શાસ્ત્રોદ્ધાર સમિતિની શરૂઆતમાં તેઓશ્રીએ રૂ. ૩૦૦૧નું

...કાશકનું નમ્ર નિવેદન

આ સંસ્થાનો હેતુ આપણા સમાજમાં જ્ઞાન ... વધારો થાય અને ધાર્મિક સંસ્કારની જાગૃતિ થાય ... છે. આ ઉપરાંત અન્ય પુસ્તકો આ સંસ્થા તરફથી ... નવાર છાપવામાં આવે છે અને એ રીતે સંસ્થા સમા... સેવા કરી રહી છે.

ધર્મપ્રેમી, શાસ્ત્રના ઉંડા અભ્યાસી શ્રી ગુલાબચંદ ... ...ાનચંદભાઈ મહેતાએ નિઃસ્વાર્થ ભાવે અત્યંત પ્રેમ ઉંડા ... ...ા પુસ્તક તેમજ બીજા પુસ્તકો લખી આપ્યા છે અ... ...ખી આપે છે તે માટે તેમનો સાદર્ ખાસ આભા... ...નવામાં આવે છે.

...મુફો તપાસવામાં બને તેટલી કાળજી રાખવામાં આવી ... છતાં ભૂલો રહી ગઈ હોય તો તે તરફ અમારું ... ...વા વિનંતી છે. આપણા સમાજને આ સંસ્થા ... કિંમતે પુસ્તકો વેચવામાં આવે છે. અમારો ... ખૂબ ખૂબ ધર્મ પ્રચાર થાય અને સમાજની ... સાધી શકાય તેજ છે.

...ે જે ભાઈઓએ અને બહેનોએ અમને સ... ... છે તેમનો પણ આભાર માનવામાં આવે છે.

...જકોટ તા. ૧-૧૧-૭૯

...ાલ ખીમચંદ મહેતા ... સંઘ સેવક

નગીનદાસ રામજીભાઈ વીરા

...લાલ વ્રજલાલ શાહ

પ્રમુખ

...ાલ છોટાલાલ મહેતા

મોહનલાલ કસ્તુરચંદ શા...

...નદ મંત્રીઓ

ઉપ-પ્રમુખ

…ુય અને પાપનું સ્પષ્ટીકરણ

પુણ્ય

…ર્નું ઉપાર્જન કરતાં થોડી-ઝાઝી મહેનત કરવી પડે.
…ી જે કર્મનું ફળ બહુ જ સારું અને રમણિય લાગ-
સુખે સુખે ભોગવાય છે, તેમજ જે કર્મ પાપનું.
…ાવાની સાથે ધર્મ કરવામાં અને મોક્ષ મેળવવામાં
…દ-આપે છે, એવા પવિત્ર સ્વભાવવાળા કર્મને પુણ્ય

…પુનાતિ આત્માનમ્ પુણ્યમ્' જે આત્માને પવિત્ર કરે, તે

…'પુણ્યં-પુનાતિ=પવિત્રી કરોતિ આત્માનમ્ મતિ પુણ્યમ્'.

…શુભ કમાણીએ કરી, શુભ કર્મના ઉદયે કરી, જેનાં ફળ
…તાં આત્માને મીઠાં લાગે તેને પુણ્ય કહે છે પુણ્ય એ શુભ
…છે-ઉપાદેય છે-ઇચ્છવા યોગ્ય છે-અને મેળવવા યોગ્ય છે.
…, વચન, કાયાના શુભ વ્યાપારથી આત્મા જે શુભ પુદ્દગળોને
…ણ કરે છે તે કર્મ પુદ્દગળોને પુણ્ય કરે છે.

પુણ્યનું ફળ હંમેશ સુખરૂપ હોય છે. પુણ્યથી જીવને સારું
…ુંદર શરીર, પુષ્કળ પૈસો, મનગમતી સ્ત્રી વિનયવાળા પુત્ર-પુત્રીઓ,
…વગેરે મનગમતું બધું જ મળે છે. શાસ્ત્રમાં દર્શાંગા સુખ કહેલ
…છે, તે પુણ્ય કરવાથી મળેલ છે (જુઓ ઉ. અ. ૩ ગાથા ૧૭-૧૮)
…તે દર્શાંગી સુખ નીચે મુજબ છે-

રૂપને જોઇને જ ગમે તેવા મનરંજની પણ લેતા
ઈ જાય છે, અને ઉભા થઇને તેના સારી રીતે સત્કાર
છે.

પાપાનુબંધ–અલ્પ આતંક એટલે કાં તો તેને રોગ બિલકુલ
નહિ, અગર કદાચ થાય તો બહુ જ ઓછો. નહિ. જેવા
રોગની ખબર જ ન પડે. અત્યારે પણ કોઇ કોઇ
દેખાય છે કે–જેને પ્રાયઃ કોઇ જ રોગ હોતો નથી.
ા શ્રી ચુનીલાલ નાનજી વોરા આ જાતના નસીબદાર
. લગભગ ૭૦ વરસે તેમનું મરણ થયું. તે પહેલા તેમને
કેન્સર થયેલ, મોઢું બહુ જ સોજી ગયેલ, પણ પીવાનું
નહિ. ગુજરી ગયા તે દિવસે પણ સવારે ચા–નાસ્તો
રીતે લીધા અને પછી જરા સોજો વાંકો કર્યો, બસ, ખલાસ,
તે સૂતા, ઉભા થયા જ નહિ. કેન્સર જેવું મહાન ભયંકર
જેમાં મજાને તો પાણી પણ ગળે ઉતરે નહિ, ત્યારે આ પુણ્ય-
જીવને કાંઇ જ પીડા નહિ અને શાંતિથી જ કાળધર્મ
થા. આ ચુનીભાઇ પૂરેપૂરા નસીબદાર-પુણ્યશાળી જીવ હતા–
રીતે સુખી હતા–અને એમ કહેવા માગીએ તો સારી રીતે
કાય કે-તેઓને પ્રાયઃ હયાંગી સુખ હતું.

૭–મહાપ–ને–મહાપ્રજ્ઞ–મહાબુદ્ધિશાળી હોય છે. આવો જીવ
કંઇક દુઃખીઓનાં દુઃખો ટાળે છે–ભૂખ્યાંને ભોજન, તરસ્યાને
પાણી, રોગીને, દવા, આશરા વગરનાને આશરો–મકાન, ફાંસમાં
ફસાયેલને પોતાની બુદ્ધિથી બહાર કાઢે છે, સરકારી–દરબારી
કેસમાં ફસાએલને પણ અકકલ લડાવી–બુદ્ધિ વાપરી–બચાવી લે
છે. બુદ્ધિ ૪ પ્રકારની છે–

૧–જ્યાં મોટા મોટા બંગલા, સોનું, રૂપું, હાથી ઘોડા, દાસી વગેરે સારા પ્રમાણમાં હોય, ત્યાં આ પુણ્યશાળી જીવ જન્મ થાય છે.

૨–મિત્રવંત હોય-જેને સારા સારા મિત્રો થાય. પુણ્ય જીવને મિત્રો પણ સારા જ મળે, સુખમાં તો સાથે હોય, જરાક દુઃખ આવ્યું કે પલાયન થઇ જાય એવા મિત્રો તે હોય, પણ સુખ દુઃખ બન્નેમાં સાથ આપે તેવા જ મિત્રો હોય.

૩–સ્વજનવંત હોય–પ્રશસ્ત જાતિ સંપન્ન હોય છે સ્વ કુટુંબીઓ વગેરે બધા અનુકૂળ હોય.

૪–ઉચ્ચ ગોત્રવાળા હોય–બહુ જ પુણ્યશાળી ઘર હોય- મા હોય–ત્યાંજ તેનો જન્મ હોય જ્ઞાતાસૂત્રના પહેલા અધ્યય મેઘકુમારની હકીકત આવે છે, તેમાં મેઘકુમારનો જન્મ શ્રે મહારાજા જેવા ઘણા જ સારા ઘેર થાય છે. શ્રેણિક મહાર દરેક રીતે સુખી હતા, તેથી તેવા પુણ્યશાળીને ઘેર મેઘકુમાર જન્મ થતાં, મેઘકુમારને કંઇજ કામ–નોકરી કે વેપાર–કર પડતું નથી. અને સુખ સમાધે મોટા થાય છે પિતા જ તેમ માટે ૮–૯ બંગલા બંધાવી દે છે. પછી પરણાવે છે અને ખુ આનંદથી પોતાનો ટાઇમ વિતાવે છે. આમ પુણ્યશાળી જીવ માટે જ્યાં જાય ત્યાં બધુંજ સગવડો તૈયાર જ હોય, તેને કાંઇ ઉપાધિ ન હોય, અને જે સગવડો મળી છે, તેનો તેને તે ઉપયોગ જ કરવાનો હોય.

૫–વર્ણવાન્ હોય રૂપાળા શરીરવાળો હોય–રૂપ અને લાવણ્યથ ભરપૂર હોય. આવો જીવ જ્યાં જાય ત્યા ખૂબ માન–પાન પામે

અને ફોટો આવ્યો ન હોય. એટલે ગાજે ઘણું પણ વરસે થોડું. અમૂક હિસાબે આ પણ ઇચ્છવા યોગ્ય છે, ભલેને તેને પૈસે છાપામાં છપાવે, પણ આપે છે, તો ખરો. ત્યારે કોઇ કોઇ જીવ એવા પણ હોય છે જે મોટી રકમ લખાવે છે, પણ પછી દે છે છોટી રકમ. ત્યારે કોઇ કોઇ વીરાણી જેવા જીવો આપે છે ઘણું અને બહાર પાડે છે-બહુજ-ઓછું રાજકોટના આ બે વીરાણી ભાઇઓ-શ્રી રામજીભાઇ અને શ્રી દુર્લભજી ભાઇ ખૂબ ખૂબ દાન આપે છે, છતાં તેમાં તેમને જરાએ હું પણું નથી. એકજ વાત છે દે-દે, દે અને દે.-લઇ જાઓ-લઇ જાઓ. પોતે બન્ને ભાઇઓ સારી રીતે જાણે છે કે-બધું અહીં મૂકીને જ જવુ છે તો શા માટે ન વાપરવું ? અને એટલું બધું વાપરે છે કે-

આપણા સ્થાનકવાસી સમાજમાં તો તેમનો જોટો જ નહિ મળે.

સવારથી સાંજ સુધામાં કેટલાએ દુઃખી જીવો નહિ નહિ તો ૧૦૦-૧૫૦-૨૦૦ તો તેમને આંગણે એક પછી એક બેઠા જ હશે. કોઇને જુવાર, કોઇને ઘઉ-બાજરો, કોઇને રોકડ, કોઇને શાલ કે કપડું : કોઇને ના જ નહિ. શિયાળો આવે કે તુરત જ ૧-૨ હજાર ઓઢવાના ધુસા આપે. જે કોઇ આવે તેને આપે. કોઇ કહેશે કે-ભાઇ, નવા ધુસા લઇને તેઓ વહેંચી નાખે છે. ત્યારે આ દાનવીર કહે છે કે-ધુસાના પૈસા આવ્યા તેનું શું કરે છે ? તો તે માણસ કહે છે કે-તે પૈસાથી તે ખાવાનું લે છે-ત્યારે આ શેઠ કહે છે કે તો તેમાં ખોટું શું છે ? અંતે તો પેટમાં જ જાય છે ને ? આમ દેવાની જ વાત. રાજકોટમાં કોઇ ભૂખનું દુઃખ ન ભોગવે, એ આશ્ચર્યથી દશ પૈસા દઇને કોઇ બી આવો, અને ભરપેટ જમી જાઓ. બાર મહિને ૪૦-૫૦ હજાર ઓછા થાય, છતાં પરવા નહિ.

જ્યાં ઉપાશ્રયની જરૂર હોય અને ત્યાંનો સંઘ પહોંચી શકતો ન હોય, તો પોતે તો સારી રકમ આપે જ, પણ સંઘના બીજા

ઔત્પત્તિકી, વૈનયિકી, કાર્મિકી અને પારિણામિકી.[1]

[illegible] બુદ્ધિઓ જાણીતી [illegible] શકાતી હોય છે. અને [illegible] ૭૨[2] કળાનો જાણ હોય છે. આ [illegible] પોતાના જાણપણાથી અનેક દુઃખી અને દુઃખથી [illegible] છે, અને તેને ધન આપી સુખી કરે છે. આમ પુણ્યવાન આત્મા અનેકનો તારણહાર અને શરણભૂત બને છે.

૮ અભિજાતો અભિજાત વિનીત હોય છે પોતાની પાસે ખૂબ ધન હોય અથવા જાતની મરજાદી હોય, છતાં આ પુણ્યશાળી જીવ વિનયવાળો હોય છે. કોઇને પણ 'તું' કારે બોલાવે નહિ, નાના મોટા દરેકનું માન રાખે–અદબ રાખે, જેથી બધાને તે પ્રિય થઇ પડે અને બધા તેનાં વખાણ કરે.

૯ જસો–યશસ્વી હોય છે પોતાના શહેરમાં તો તેની કીર્તિ ફેલાએલી હોય જ છે, પણ શહેર બહાર બીજા પ્રાંતોમાં પણ તેની વાહ–વાહ બોલાતી હોય છે. કોઇ કોઇ જીવો દીએ થોડુ પણ ગજવી મૂકે ઘણું, દીએ તો માંડ ૨–૫ હજાર, પણ ગુજરાતનું કોઇ છાપું એવું બાકી ન રહે, કે જેમાં તેનું નામ

૧ આ ૪ બુદ્ધિ માટે વધારે જાણવું હોય તેણે શ્રી નન્દી સૂત્ર પાનું ૩૦૧ થી આગળ વાંચવું. ચારે બુદ્ધિના ઘણા દાખલા પણ ત્યાં આપેલ છે.

૨ જ્ઞાતા, સમવાયાંગ વગેરે સૂત્રમાં ૭૨ કળાનાં નામ અને અર્થ આપેલ છે.

નનો પોષધ કરે. નોકરી કરવાવાળા કે માંડ પૂરું કરી શકવાવાળા ગરીબો, ઇચ્છા હોવા છતાં પણ નિયમિત બન્ને વખતનું પ્રતિક્રમણ, વ્યાખ્યાન સાંભળવું, કે રાત્રિભોજન ત્યાગ વગેરે કરી શકતા નથી. ત્યાં તેમની ઇચ્છા તો છે, પણ ધનથી લાચાર છે.

શાસ્ત્રમાં પણ જોશો તો પૈસાવાળા જ ધર્મધ્યાન કરી શકે છે, શ્રાવકનાં અને સાધુનાં વ્રતો લે છે, સંથારા કરે છે અને દેવલોક કે મોક્ષ પહોંચે છે. આવા પૈસાવાળા વેપારી, રાજામહારાજા, તેમના કુંવર-કુંવરીઓ વગેરેના જ પાઠો આવે છે, ત્યારે ગરીબોમાં દીક્ષા લેનાર હરિકેશી મુનિ જેવા કોઇ જ દૃષ્ટાંતો આવે છે, કારણ કે પુણ્યશાળાને દરેક જાતની સગવડ હોવાથી તે ધારે તે કામ કરી શકે છે. ત્યારે ગરીબને એક સાંધે ત્યાં ત્રણ તૂટે [illegible] ં ઉપાશ્રય પણ કયાંથી જઇ શકે અને ત્યાગ-વૈ[illegible] યાંથી કરી [illegible] કારણ કે પ્રાયઃ

ાઇઓ પાસેથી પણ રકમ અપાવે. સૌરાષ્ટ્ર—ગુજરાતમાં આવા ૧૦-
.૫–૨૦ કે વધુ ઉપાશ્રયો હશે. ઉપરાંત આપણા ધર્મને લગતું
ાઇ પણ પુસ્તક છાપવું હોય તો છપાવીને અર્ધી કિંમતે વેચે.
ાધુ–સાધ્વીજીને શેષકાળ કે ચોમાસાની વિનંતિ કરવા જવું હોય-કોઈ
ક્ષા કે નિર્વાણ ઉત્સવ હોય, તપ ઉત્સવ હોય, કોઇ સાધુ સાધ્વીજીની
બિયત નરમ હોય, તો તુરત તૈયાર—પોતાની મોટરમાં બીજા ભાઇ
હેનોને સાથે લઇ જશે, દવાનો બધો બંદોબસ્ત કરશે અને તેમને
મ શાન્તિ મળે, તે માટે કાયદાનુસાર બધું જ કરવા તૈયાર.
જકોટમાં પણ પ્રાય: દરરોજ દરેક ઉપાશ્રયે જઇ સાધુ સાધ્વીજીનાં
ર્શન કરવાં–તેમને સુખશાતા પૂછવી વગેરે તેમનો દૈનિક ક્રમ.
રોજ ૩–૪ ૫–૬ સામાયિક કરવી, પ્રતિક્રમણ કરવું, અષ્ટમી
ખીના ઉપવાસ કરવા, આ કાર્યક્રમ પણ નિયમિત ચાલ્યા કરે.

આમ પુણ્યશાળી–યશસ્વી જીવોની કીર્તિ ચારેય બાજુ ફેલાયેલ
મ છે.

૧૦ – બલે – બળવાન હોય. જેમ ચક્રી કે વાસુદેવને કોઇ
ત્તી શકે નહિ, તેમ આ પુણ્યશાળી જીવને કોઇ પહોંચી શકે નહિ.

આમ પુણ્યથી જીવને ઉપર મુજબનું દર્શાવી સુખ મળે છે.
ાં પુણ્ય એ પાપનું વિરોધી અને ધર્મ કરવામાં અને મોક્ષ
ળવવામાં સહાયક બને છે. પુણ્યથી પાસે જો પૈસો હોય, તો જ
ાન:ધર્મ થઇ શકે છે. એક માણસ નોકરી કરતો હોય, પરંતુ
ડ પૂરું થતું હોય, તેમાં તે માણસ ધર્મ કઇ રીતે કરી શકે ?
કે ભાગે આવો માણસ ધર્મ કરી શકતો જ નથી, અને
ાચ બહુ જ લાગણીવાળો માણસ હોય, તો વળી સાંજ સવારે
વખત સામાયિક કરી શકે, કે કદાચ અષ્ટમી – પાખીના
પવાસ કરી શકે અને કદાચ કોઇ તેથી આગળ વધે, તો રવિવારની

કહે છે, તેમાં એવી હકીકત આવે છે કે—વીર પ્રભુ દીક્ષા લઇ પહેલું ચોમાસું અસ્થિગ્રામ કરે છે. પછી બીજું ચોમાસું રાજગૃ નગરમાં કરે છે. ત્યાં ચાર માસમાં ચાર માસ ખમણ કરે છે તેમાં પહેલા માસ-ખમણનું પારણું વિજય ગાથાપતિને ત્યાં થર આ ગાથાપતિએ એવા ઉત્કૃષ્ટ ભાવથી મને આહાર દાન દીધું તેથી તે ગાથાપતિએ દેવનું આયુષ્ય બાંધ્યું અને પોતા સંસારને અલ્પ કરી નાખ્યો. તેમજ તેને ત્યાં પાંચ દિવ્યો ઉત્પ થયાં—દ્રવ્યની-વૃષ્ટિ, પાંચ વર્ણના ફૂલોની વૃષ્ટિ, વસ્ત્રોની વૃષ્ટિ દેવ દુંદુભિ—દેવના વાજિંત્રો—વાગ્યાં, અને આકાશમાંથી દેવે ઘોષણા કરી કે—"વિજય દ્વારા દેવાએલ દાન અદ્દભુત છે." જુઓ આ દાનનો પ્રભાવ ?

બીજા માસખમણનું પારણું આનંદ ગાથાપતિને ત્યાં થ ત્રીજું પારણું સુનંદ ગાથા પતિને ત્યાં અને ચોથું પારણું બ નામના બ્રાહ્મણને ત્યાં થયું. આ ત્રણે નશીબદાર જીવોને પ્રભુનું પારણું થતાં ત્રણે જીવોએ દેવનું આયુષ્ય બાંધ્યું, સંસ અલ્પ કરી નાખ્યો અને તેમને ત્યાં પાંચ દિવ્યો પ્રકટ થ જુઓ, દાનનો પ્રભાવ કેટલો જબરજસ્ત છે ? આ ચારે જૈનેતર હોય એમ લાગે છે, નવકાર મન્ત્ર પણ પૂરો નહિ જ હોય, છતાં એક ફકત આહાર દાનથી સંસાર કાપી નાખ્યો મોક્ષને નજિક કર્યો.

હજુ જરા વધારે જોઇએ—ગોશાલકની તેજો લેશ્યાથી ૭ માસ સુધી અત્યંત પ્રબળ દાહકારી વ્યાધિ—રોગ—ઉ થયો. પ્રભુને ખૂબજ દાહ—બળતરા થવા લાગી, તેમજ ઝા લોહી પડવા લાગ્યું. તેથી વ્યાખ્યાન પણ બંધ થયું અને ચતુ સંઘને બહુજ ફિકર થવા લાગી, તેથી સિંહા અણગારને

૩–૧ પાનું ૨[illegible] માં આ પાઠ છે કે જે [illegible] તથા દાતા સાધુને આહાર વહોરાવે છે, તે [illegible] તે સાધુને 'સમાધિ' ઉત્પન્ન કરે છે. સાધુને સમાધિ ઉત્પન્ન કરનાર ગૃહ[illegible]ને પણ આવા સારા કાર્યથી સમાધિ પ્રાપ્ત થાય છે. [illegible] જ્યારે સાધુને ચાર પ્રકારના આહાર દે છે, ત્યારે પોતાના જીવનને માટે ઉપયોગી એવાં અન્ન આદિનું દાન કરે છે, બીજાથી પણ ન થઇ શકે એવું દુષ્કર કાર્ય તે કરે છે. એવો શ્રાવક દુર્લભ વસ્તુની પ્રાપ્તિ કરે છે, સમ્યગ્ દર્શન, જ્ઞાન અને ચારિત્રરૂપ બોધિની પ્રાપ્તિ કરે છે. અને અંતે સિદ્ધ-બુદ્ધ અને મુક્ત થઇ સર્વ દુઃખોનો અંત કરે છે.

જે સાધુ મુહપત્તિ, રજોહરણ વગેરે શાસ્ત્રે કહેલ ઉપકરણો ધારણ કરે છે, તેને 'તથારૂપ શ્રમણ' કહે છે અને જે પોતે જીવની વિરાધના કરતો નથી અને બીજાને પણ એવો જ ઉપદેશ દે છે કે "મા હણો મા હણો" એવા સાધુને 'માહન' કહે છે. આમ સાધુ સાધ્વીજીને દાન દેતાં જીવને સમકિતની પ્રાપ્તિ થાય છે. આ કાંઇ જેવો તેવો લાભ નથી, માટે અન્ન દાન તો દેતું જ રહેવું. અન્નદાનથી સમકિત પ્રાપ્ત થઇ જાય છે, એટલું જ નહિ પણ જીવનો મોક્ષ પણ તુરતમાં જ થઈ જાય છે. જે ભવમાં દાન આપે છે, તે ભવ પછી કોઇ એક જ ભવ કરે છે, તો કોઈ ત્રણથી પંદર સુધીના ભવો કરી, જીવ સુખે સમાધિએ મોક્ષ પહોંચી જાય છે.

"ભગવતી" સૂત્ર ૧૫ પંદરમાં શતકમાં (ભાગ ૧૧, પાનું ૪૮૦ અને આગળ) વીર પ્રભુ અને ગોશાળકનો અધિકાર આવે છે. તેમાં વીર પ્રભુ, ગૌતમ આદિ શિષ્યોને ગોશાલકનું જીવન

૨—શ્રી દશાશ્રુત સ્કંધ સૂત્રના પાંચમા અધ્યયનમાં દસ પ્રકારની સમાધિ કહેલ છે.

૨--રાયપસેણિય (રાજપ્રશ્નીય) સૂત્રમાં પ્રદેશી રાજાની હકીકત આવે છે, તેમાં તે બોધ પામ્યા પછી કેશીકુમાર શ્રમણને કહે છે કે- હું રમણીય થઇને હવે અરમણીય નહિં બનું મારા સાત હજાર ગામના ચાર ભાગ પાડીશ, તેમાંથી ૧ાા હજાર ગામની જે ઉપજ આવશે તેમાંથી હું એક ધર્મશાળા બનાવીશ, તેમાં જે કોઇ આવશે તેને મફત જમાડવામાં આવશે. (જુઓ ભાગ ૨ પાનું ૬૬૦)

૩--દરેક તીર્થંકરો દીક્ષા લીધા પહેલાં એક વરસ સુધી દાન દે છે. દરરોજ સવાર ૩ કલાક સુધીમાં જે કોઇ આવે તેને સોનાની મહોરો આપે છે. આમ દરેક તીર્થંકરો એક વરસમાં તો કરોડો ના મહોરો દાનમાં દે છે. આ દાન સમકિતીને જ મળે અને મિથ્યાત્વીને ન મળે, એવું નથી, તેમજ જૈન હોય તેને જ મળે અને બીજા ધર્મવાળાને ન મળે એવું પણ નથી. કોઇ પણ દુ:ખિયો કે દુખિયો આવો કોઇપણ આવો અને લઇ જાઓ. ઉદાર મનવાળા મહાવીરે ત્રીસમું વર્ષ દીન દુ:ખીઓના ઉધ્ધારમાં ગાળ્યું, એમ કહેવા માગીએ તો કહી શકાય તેવું છે. તેઓશ્રી દરરોજ એક કરોડ આઠ લાખ સોના મહોરોનું એક પહોર સુધીમાં દાન દેતા હતા. તેઓશ્રીએ એક વરસમાં ત્રણ અબજ, અઠાસી કરોડ અને એંસી લાખ સુવર્ણમુદ્રા(એક જાતનો તે વખતનો સિક્કો) દાનમાં આપી હતી. બધા જ તીર્થંકર પ્રભુઓ આવી રીતે દાન આપે છે. દાન લેવ માટે બધી કોમના માણસો આવે છે, જેને જેને જરૂર હોય છે બધા દાન લઇ જાય છે. અને આ દાનના પૈસા તેઓ કાંઇ ધર્માદા દેતા નથી, પણ પોતાના ઘરમાં જરૂરની ચીજો લેવા માટે જ વા છે. દેનાર છૂટે છે, તેને પરિગ્રહના ત્યાગનું અને ઉદારતા ફળ મળે છે, પછી દાન લેનાર તેનો શું ઉપયોગ કરે છે, સામે જોવાનું નથી.

આ બધા શાસ્ત્રના જ દાખલાઓ છે, જેમાં ક્યાંય પુ

ગામમાં રેવતી ગાથાપત્નીને ઘેરથી દવા રૂપે બીજોરા પાક લે
મોકલ્યા. રેવતીએ સિંહા અણગારને બીજોરા પાક વહોરાવ્યો,
તેણીએ દેવનું આયુષ્ય બાંધ્યું, સંસાર અલ્પ કર્યો અને
દિવ્યો તેને ત્યાં પ્રકટ થયાં.

પ્રભુ મહાવીરનો જીવ જ્યારે નયસારના ભવમાં હતો, ત્યારે એક ભૂલા પડેલા મુનિને જંગલમાં આહાર-પાણી વગેરેનું દાન દીધું, તેથી નયસારના જીવને સમકિત પ્રાપ્ત થયું અને તે જ જીવ આગળ ઉપર આપણા પરમ ઉપકારી એવા મહાવીર પ્રભુ તીર્થંકર દેવ થયા. (આ વાત કયાની છે)

આમ સાધુ-સાધ્વીને નિર્દોષ સૂઝતા આહાર પાણીનું દાન દેવાથી જીવને ખૂબ લાભ થાય છે. તે ઉપરાંત શ્રાવક બીજી પણ ઘણી રીતે પુણ્ય બાંધી શકે છે...

૧ જેમ જ્ઞાતા સૂત્રમાં ૧૩મા અધ્યયનમાં નંદ મણિયારની વાત વાંચવા આવે છે. તેણે એક મોટી ધર્મશાળા બનાવી તેમાં ગમે તે માણસ મફત જમે, મફત રહે, મફત સ્નાન તેમજ હજામત, મફત નાટક જોવાનું એમ ઘણા પ્રકારની સગવડ તેણે કરી આપી, તેમજ દુઃખી ગરીબ માણસોને મફત દવા અને મફત વૈદની પણ સગવડ કરી. આ ધર્મશાળામાં એક મોટી વાવડી પણ બનાવી હતી, તેમાં ઘણા માણસો સ્નાન કરતા, કપડાં ધોતા અને પાણી ભરી લઈ જતા. આમ આ નંદ મણિયારે સાધારણ માણસને જોઈએ સગવડો [illegible], તે બધી પૂરી પાડી હતી. અને તેથી તેનું નામ સારાયે [illegible] દુઃખી ગરીબ [illegible] ખૂબ પ્રખ્યાત થઈ ગયું હતું. [illegible] સગવડ આપવામાં આ નંદ મણિયાર પુણ્ય ઉપાર્જન [illegible] કે, [illegible] છે!

ય જેની પાસે ન હોય, તેની પાસે પાથરવાના કે ઓઢવાનાં
પડાં તો હોય જ શેનાં ? આવા ગરીબ લોકોની શિયાળામાં અને
ચોમાસામાં શું સ્થિતિ થતી હશે ? ઘણા જીવો તો બીચારા મરવા
વાંકે જ જીવતા હોય છે. આવા જીવોને પોતાથી બની શકે તેટલાં
કપડાં આપવાં, તે દરેકની ફરજ છે. મુંબઇ-અમદાવાદ-રાજકોટ
જેવા મોટા શહેરોમાં સેંકડો નહિ પણ હજારો ઘરબાર વગરનાં
જીવો ફૂટપાથ ઉપર પડયા રહે છે-સૂઇ રહે છે. તેમાં કેટલાક
પાસે ઓઢવા-પાથરવાનું કાંઇક કાંઇક હોય છે, ત્યારે કેટલાક
પાસે તો કાંઇ જ હોતું નથી આવા જીવો રાત્રે સૂતા હોય અને
અચાનક વરસાદ થાય, ત્યારે આ જીવોની શું સ્થિતિ ? ભર
શિયાળામાં જ્યારે ખૂબ ટાઢ પડતી હોય ત્યારે આ જીવોનું શું
થતું હશે ? ત્યારે શ્રી રામજીભાઈ વીરાણી જેવા કોઇ દાનવીર
પુરૂષ આવીને ૨-૩-૪ હજાર જીવોને એક-એક ધુસો આપી
જાય, ત્યારે તે જીવોને કેટલો સંતોષ થતો હશે ? કેટલા આશીર્વાદ
તેના મુખમાંથી આપો આપ નીકળી પડતા હશે ?

આપણને મળ્યું હોય, તો આપણી ફરજ છે કે-જેની પાસે
ન હોય તેને આપવું આ વખતે એટલો ઉપયોગ જરૂર રાખી
શકાય કે મહા આરંભ-સમારંભથી બનેલ મીલનાં કપડાં ન દેતાં
ખાદીના કપડાં દેવાં. ખાદી દેવાથી એક તો પાપ ઓછું લાગે છે,
અને બીજું ઘણા ખાદી બનાવનારને રોજી મળે છે.

આપણો ધર્મ વિવેકનો છે-યત્નાનો છે-ઉપયોગનો છે. તો
ખૂબ ઉપયોગ રાખી જેમ પાપ ઓછું લાગે તેમ કરવું.

૪-લેણપુણ્ણે-લયનપુણ્ય-લયન એટલે સ્થાન મકાન. ઘ
માણસોને 'ગામમાં ઘર નહિ અને સીમમાં ખેતર નહિ'

ઉઠાડયું નથી, એટલું જ નહિ, પણ પુણ્યનું સ્થાપન કરેલ છે. નંદ મણિયાર બે ભવ કરી, પછી મનુષ્ય થઇ મોક્ષ જશે, પ્રદેશી રાજા અહીંથી કાળધર્મ પામી પહેલે દેવલોકે દેવ થઇ, પછી મનુષ્ય થઈ મોક્ષ જશે, ત્યારે તીર્થંકર પ્રભુઓ તો અનેક જીવોને તારીને તીર કરે છે અને પોતે તો મોક્ષ જાય જ છે. એટલે અન્નનું પુણ્ય કરવાથી જીવને ખૂબ લાભ થાય છે અને પછી પરંપરાએ મોક્ષ જાય છે.

ગાય વગેરે પશુઓને સૂકું ખડ નાખવાથી, તે ભૂખ્યા રહેતા જીવોને ઘણો સંતોષ થાય છે-તેમનું પેટ ભરાઇ જતાં તેઓને બહુ જ શાંતિ થાય છે અને પરમાર્થે ખડ નાખનારને મુંગા આશીર્વાદ મળે છે.

૨ પાણ પુણ્ય-પાનપુણ્ય—પાણી, દૂધ, છાસ આદિ પીવા લાયક ચીજોનું દાન દેવાથી પુણ્ય બંધાય છે.

નંદ મણિયારે પાણીની સગવડ માટે વાવડી બંધાવી હતી. [illegible] જ્યાં પાણીની [illegible] છે અને ઘણા [illegible] ઉનાળાના [illegible] છે, [illegible]

[illegible]

... જેની પાસે ન હોય, તેની પાસે પાથરવાના કે ઓઢવાનાં
...તો હોય જ શેનાં ? આવા ગરીબ લોકોની શિયાળામાં અને
...માસામાં શું સ્થિતિ થતી હશે ? ઘણા જીવો તો બીચારા મરવા
...કે જ જીવતા હોય છે. આવા જીવોને પોતાથી બની શકે તેટલાં
કપડાં આપવાં, તે દરેકની ફરજ છે. મુંબઇ–અમદાવાદ–રાજકોટ
જેવા મોટા શહેરોમાં સેંકડો નહિ પણ હજારો ઘરબાર વગરનાં
જીવો ફૂટપાથ ઉપર પડયા રહે છે-સુઇ રહે છે. તેમાં કેટલાક
પાસે ઓઢવા–પાથરવાનું કાંઇક કાંઇક હોય છે, ત્યારે કેટલાક
પાસે તો કાંઇ જ હોતું નથી આવા જીવો રાત્રે સુતા હોય અને
અચાનક વરસાદ થાય, ત્યારે આ જીવોની શું સ્થિતિ ! ભર
શિયાળામાં જ્યારે ખૂબ ટાઢ પડતી હોય ત્યારે આ જીવોનું શું
થતું હશે ? ત્યારે શ્રી રામજીભાઇ વીરાણી જેવા કોઇ દાનવીર
...રૂપ આપીને ૨–૩–૪ હજાર લોકોને એક-એક ધુસો આપી
...ાય, ત્યારે તે લોકોને કેટલો સંતોષ થતો હશે ? કેટલા આશીર્વાદ
તેના મુખમાંથી આપો આપ નીકળી પડતા હશે ?

આપણને મળ્યું હોય, તો આપણી ફરજ છે કે-જેની પાસે ન હોય તેને આપવું આ વખતે એટલો ઉપયોગ જરૂર રાખી શકાય કે મહા આરંભ-સમારંભથી બનેલ મીલનાં કપડાં ન દેતાં ખાદીના કપડાં દેવાં. ખાદી દેવાથી એક તો પાપ ઓછું લાગે છે, અને બીજું ઘણા ખાદી બનાવનારને રોજી મળે છે.

આપણો ધર્મ વિવેકનો છે-યત્નાનો છે-ઉપયોગનો છે. તો વિ... મુજબ ઉપયોગ રાખી જેમ પાપ ઓછું લાગે તેમ કરવું.

૪–લેણપુણ્ણે-લયનપુણ્ય-લયન એટલે સ્થાન-મકાન. ઘ...
માણસોને 'ગામમાં ઘર નહિ અને સીમમાં ખેતર નહિ' એ...

[illegible]

[illegible]

ઉપરના આ પાંચ પુણ્યને "આરંભી પુણ્ય" કહેવાય છે. આ [illegible] પુણ્ય કરતાં [illegible] જીવોની હિંસા થા[illegible] જ છે. જેમ કે—

અનાજમાં ઘણા એકેન્દ્રિય—અપ્કાય, તેઉ, વાઉ અને વનસ્પ[illegible] કાયના જીવોની હિંસા થાય છે. હિંસા વગર રોટલી—રોટલા બન[illegible] નથી, તેમાં હિંસા થાય જ છે, એ વાત તો દીવા જેવી સ્પષ્ટ [illegible] સાધુ—સાધ્વીજીઓને આવું પુણ્ય કરવાનું હોતું નથી.

પાણીમાં પણ તેમજ છે. પાણીમાં રહેલ અસંખ્યાત જીવ[illegible] તેમજ પાણીમાં અવશ્ય રહેલી સીલકુગના અનંતા જીવો અ[illegible] પાણીને આશ્રયે રહેલ ૨–૩–૪ અને ૫ ઇન્દ્રિયવાળા ત્રસ જીવો [illegible] બધા જીવોની જ્યારે હિંસા થાય છે, ત્યારે જ પાણી પુણ્ય બંધા[illegible] છે. સાધુ—સાધ્વીને તો આવા પુણ્ય સાથે કાંઇ જ લેવા દેવા નથ[illegible]

ણ આપણે સંસારીઓને આવું પુણ્ય કર્યાં વગર ચાલતું જ નથી.
કોઈ તરસ્યો માણસ આપણી પાસે પાણી માગે, તો શું કોઇ ના
પાડી શકશે? અને કદાચ કોઇ એમ વિચારે કે-આ માણસને
પાણી પાવાથી તો ઘણા ત્રસ-સ્થાવર જીવો મરી જશે, માટે
હું તેને પાણી નહિ આપું. તેની વાત બરાબર છે-સાચી જ છે-
જીવો મરે છે તે વાત સાચી જ છે. પણ પછી તારે પોતાને માટે
જ જ્યારે એવો વખત આવશે-પાણી પાણી કરતો તરફડતો હોઇશ,
ત્યારે તને કોણ પાણી પાશે? આપણે જ્યાં સુધી દીક્ષા લીધી નથી,
ત્યાં સુધી આ બધુંય રાજી કે કરાજીપણે પણ કરવું જ પડે છે.
ભલે ૪થે ગુણઠાણે રહેલ સમકિતી હોય કે પાંચમે ગુણઠાણે રહેલ
સાચો શ્રાવક હોય. પણ આ બધું કરવું જ પડે છે. આપણે
સમજીએ છીએ કે-અન્ન-પાણી વગેરે દેવાથી હિંસા તો થાય જ
છે, છતાં શ્રાવકને માટે તે કર્યા વગર છૂટકો જ થતો નથી.

કથાનકમાં પુણ્યા શ્રાવકની વાત આવે છે તેમાં તે સાચો
શ્રાવક હોવા છતાં પણ મહેમાનોને કે ગરીબ ગુરબાને જમાડીને
પછી જ તે બન્ને સ્ત્રી-પુરૂષ જમે છે. તેમજ નંદ મણિયાર અને
પરદેશી રાજાએ પણ એમ જ કરેલ છે. નંદ મણિયારને ત્યાં તો
રોજના ૧---૪-૫ નહિ પણ સેંકડો માણસો જમતા હશે તેમજ
તીર્થંકર પ્રભુ વરસીદાનમાં સોના મહોરો આપે છે, તે મહોરોનો
ઉપયોગ ખાવા-પીવા-વસ્ત્ર મકાન વગેરેમાં જ થાય છે. એટલે
કહેવાનું એ છે કે-જ્યાં સુધી સંસારમાં છીએ, ત્યાં સુધી આવાં
કામો કરવાં જ પડે છે.

હા, તેમાં ઉપયોગ રાખવો જરૂરી છે કે જેથી હિંસા ઓછ
થાય. પાણીને બદલે છાશ આપે, કબુતરને જુવાર નાખવાને બ
દાળીયા નાખે, પાણી દેવું હોય ત્યારે પણ ખૂબ જતના રાખ

સારી ભાવના ભાવનાથી જીવને ખૂબ લાભ થાય છે. પુણ્ય બંધાય છે. માટે જેટલું બને તેટલું મનને સ્થિર રાખવું અને મનથી સારા-સારા જ વિચારો કરવા, સારા વિચારો કર્યા હશે તો જ આગળ વધાશે. સારાં કામ થશે.

આર્ત-રૌદ્ર ધ્યાન ધ્યાવાથી કોઈ જ લાભ થતો નથી-ખાલી પાપ જ બંધાય છે. જેનું ફળ કંઈ જ નહિ, તે આર્ત-રૌદ્ર ધ્યાન, માટે ખોટા વિચારો ન કરતાં સારા જ વિચારો કરવા, કે જેથી સારાં સારાં પુણ્ય બંધાય. અને તે પુણ્ય ઉદય આવશે ત્યારે મનને શાંતિમાં જ રાખશે અને સારા વિચારો જ કરાવશે. માટે હમેશાં સારા જ વિચારો કરવા કે.

સર્વે જીવો સુખી થાઓ, બધા જીવો રોગ રહિત બનો, બધા જીવોનું કલ્યાણ થાઓ, કોઈ પણ જીવ પાપ ન કરો.

આ અને આવા સારા વિચારો કરવાથી જીવને એક રાતા પૈસાનું પણ ખરચ થતું નથી, કે પાંચ મિનિટ પણ ભૂખ્યું રહેવું પડતું નથી અને લાભનો કોઈ પાર નથી, માટે મનથી હરહમેશ સારા સારા જ વિચારો કરવા કે જેથી મન પણ આનંદમાં રહે-અને પુણ્ય બંધાય.

૭-વચન પુણ્ય (વાક્ પુણ્ય)

સ્વાધ્યાય આદિ કરવાથી વાણીથી જે પુણ્ય બંધાય છે, તેનું નામ વચન પુણ્ય છે. સ્વાધ્યાય આદિ પ્રશસ્ત વચનોમાં પ્રવૃત્તિ રાખવી વાંચવું, પુછવું, પરિવર્તના, ધર્મ કથા કરવી અને સાંભળવી. તેથી સારાં મંગલના પુણ્ય બંધાય છે. તીર્થંકર પ્રભુએ પૂર્વ ભવમાં એવી મંગલની વાણી વાપરી હોય છે કે જેથી તેમને, આ ભવે ૩૫ પ્રકારની સત્ય વચન વાણીના ગુણો પ્રગટ થયા હોય છે.

અને તેથી તે વાણીથી અનેક જીવો સમકિત પ્રાપ્ત કરી લે છે, તે વાણીના પ્રતાપે અનેક જીવો શ્રાવકનાં વ્રતો લે છે, અનેક જીવો પંચ મહાવ્રત ધારણ કરે છે અને અનેક જીવો તરીને તીર થઇ જાય છે.

મનને કાબુમાં રાખી સારા વિચારોમાં રહેવું તે બહુ જ મુશ્કેલ કામ છે–ઘણાને તો અશક્ય જેવું પણ લાગે છે, તેવું વચનનું નથી. વચન તો આપણા કાબુમાં છે થોડા પ્રયત્નથી વચન આપણા કાબુમાં આવી જાય છે. એટલે કે કેવા વચન બોલતાં અને કેવાં ન બોલવાં, તે આપણા હાથની વાત છે. મન તો ચોવીસે કલાક ઘોડાં દોડાવ્યે જ જાય છે, ત્યારે વચનનું તેવું નથી વચન તો આપણે બોલીએ તોજ બોલાય છે-ન બોલવું હોય તો ન બોલાય. આખા દિવસમાં બોલવાનું તો ઓછું જ હોય છે. બરાબર જો હિસાબ ગણીએ તો આપણા જેવા સાધારણ માણસોને ૨૪ કલાકમાં માંડ ૨ [1]કલાક બોલવું પડતું હશે ઘણા નશીબદાર જીવો જાણી જોઇને--ઉપયોગપૂર્વક ઓછામાં ઓછું જ બોલે છે, ત્યારે કેટલાએ વાતોડિયા બોલ બોલ કરતા જ હોય છે.

જેમ માણસ વધારે બોલે, તેમ તેમાં અસત્ય અને અતિશયોકિતનું દૂષણ ભળે છે. જ્યારે ઓછું બોલનારને તેવું હોતું નથી. માટે જેમ બને તેમ ઓછું જ બોલવું અને જે બોલવું તે પણ હિત, મિત, અને પ્રિય જ બોલવું. બની શકે ત્યાં સુધી તો બોલવું. જ નહિ–વચન ગુપ્તિ જ રાખવી, કે જેથી કરીને

---

૧ ઘણા જીવોને એટલું પણ બોલવું નહિ પડતું હોય, ત્યારે માસ્તરો--પ્રોફેસરો, ભાષણખોરો વગેરેને વધારે કલાકો ખપ થઈ જતા હશે. કાંઇક ધંધા નોકરી ઉપર અને કાંઇ ટેવ ઉપર પણ ઘણો આધાર રહે છે.

... ઘરે ... ઉપાશ્રય કે મકાનમાં ન ... અને તેની છત ... માં રહી ધર્મધ્યાન કરી શકે.

૮ કાય પુણ્ય (કાય પુણ્ય)

સુદેવ, સુગુરુ અને સુધર્મ સંત-સતીઓની સેવાથી જે પુણ્ય ... કાયાથી સારાં સારાં કામ કરવાં- ... થ છે, તે કાય પુણ્ય છે. તેમજ કાયાથી સારાં ... કામ પુણ્ય છે ... ધર્મના બધાં ... રચના અને અનુષ્ઠાનોમાં તે પણ કાય પુણ્ય છે ... કરીએ છીએ, ... કરીએ આપણે સામાયિક-પૌષધ-પ્રતિક્રમણ ... ધર્મસ્થાનો, ... પણ પુણ્ય બંધાય છે. તેમજ ... સ્થાનો ... ધાર્મિક ઉત્સવો, ... અનુમોદના ... ધાર્મિક ... કરવા માટે ... કર્યું તે ... અને સંઘના ... કરવા માટે ... છે કે તે ... પણ કાય પુણ્ય છે. ... કરવા પણ ... ધાર્મિક ... કરવા માટે ... ન ... તેમ ... કરી ... અને ... રીતે ... પણ કરવી ... પણ આવે અને ... આવે. આ બધાં કાય પુણ્ય છે.

૯ નમોક્કાર પુણ્ય (નમસ્કાર પુણ્ય)

સુદેવ અને સુસાધુને નમસ્કાર કરવાથી જે પુણ્ય પ્રાપ્ત થાય છે, તે. સંત-સતીઓ પાસે જઈ તેમનાં દર્શન કરી તેમને ... વંદના કરવી, તેમજ સામાયિક-પ્રતિક્રમણમાં આવતા ... નમસ્કાર ... વંદના કરતાં જે પુણ્ય બંધાય છે તે આ નમસ્કાર પુણ્ય છે. ... અને ... તો તેમને ... બહુમાન કરતાં જે પુણ્ય બંધાય ... નમસ્કાર કરતાં ... પણ જે ... નમસ્કાર પુણ્ય છે.
... બંધાય છે, તે નમસ્કાર પુણ્ય છે.

શ્રી રાજપ્રશ્નીય સૂત્ર ભાગ ૨ માં શ્રી કેશીકુમાર શ્રમણ ચિત્તસારથીને કહે છે કે, જીવ ચાર કારણોથી કેવળી પ્રરૂપિત ધર્મનું શ્રવણ કરી શકે છેઃ-

૧ સંત-સતીજી જ્યાં ઉદ્યાન કે આરામમાં બિરાજતાં હોય ત્યાં રહેલ સંત-સતીજીને કે માહણને જે વંદન કરે છે, નમસ્કાર કરે છે, તેમની પર્યુપાસના કરે છે, અર્થોને પૂછે છે-પ્રશ્નો પૂછે છે, તે જીવ કેવળીએ કહેલ ધર્મનું શ્રવણ કરી શકે છે.

૨ જે જીવ આ પ્રમાણે ઉપાશ્રયમાં બિરાજતા સંત-સતીજીને કે માહણને વંદન નમસ્કાર કરે છે, પર્યુપાસના કરે છે અને અર્થોને પૂછે છે, તે જીવ કેવળીએ ફરમાવેલ ધર્મનું શ્રવણ કરી શકે છે.

૩ ગોચરી માટે નીકળેલ સંત-સતીજી કે માહણની જે પર્યુપાસના વગેરે કરે છે, તેમજ વિપુલ આહાર-પાણી વહોરાવે છે, તેમને અર્થો વગેરે પૂછે છે, તે જીવ કેવળી પ્રરૂપિત ધર્મનું શ્રવણ કરી શકે છે.

૪ સંત સતીજી કે માહણ ગમે ત્યાં રસ્તામાં મળે, તેમને જોઈને પોતાનું મોઢું હાથે વડે આડું કરતો નથી, વસ્ત્રથી કે છત્ર-છત્રીથી પોતાને છુપાવતો નથી, પણ વંદન નમસ્કાર વગેરે કરે છે, તે જીવ જૈનધર્મનું શ્રવણ કરી શકે છે.

આમ સંત-સતીજી કે સારા જ્ઞાની ધ્યાની-તપસ્વી શ્રાવક શ્રાવિકાજીને વંદના નમસ્કાર કરતાં જીવ કેવળીએ કહેલ ધર્મ પામે છે અને સાથે સાથે નમસ્કાર પુણ્ય પણ બાંધે છે. માટે સાધર્મી જીવો જ્યાં મળે ત્યાં તેમને બે હાથ જોડી વંદના નમસ્કાર કરવા, તેમનું બહુમાન કરવું અને તેમને સુખ શાતા

[illegible] પૂરી [illegible] માટે. [illegible] તેમને [illegible] [illegible] [illegible] અને [illegible] [illegible] [illegible] અને [illegible] પુણ્ય [illegible] [illegible] [illegible] પુણ્યના [illegible] [illegible] માટે [illegible] નહિ રાખે, પણ ધર્મની સન્મુખ કરી દેશે. માટે આ નવો પુણ્ય [illegible] [illegible] છે. અને આ પુણ્યથી જે સમાજ [illegible] [illegible] [illegible] છે.

[illegible] પુણ્ય કરવાથી જીવને [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] છે:—

[illegible] આવેલ હોય, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] હોય કે [illegible] ન પડે અને દવાના ઉકાળા [illegible] જીવને વૈદ કે ડાક્ટર પાસે જવું ન પડે. આરોગ્ય આપણા જ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] તો [illegible] બીમારીમાંથી [illegible] નહિ [illegible] [illegible] તો ધર્મધ્યાનની તો વાત જ ક્યાં રહી? પુણ્ય હશે તો જ તન તબિયત સારી રહેશે અને તો જ તે ધર્મધ્યાન કરી શકશે.

[illegible]

હેરાન કર્યો હોય, તો પણ [illegible] વિચાર સરખો પણ કરતો નહિ. [illegible] એમ જ [illegible] કેઠો–ઢવાય આવો જ નહિ આવે, માટે [illegible] એમ જ થાશે, એમ કહીને જવા દેવું. ઉદાર ગણીને માફી દેવા અને લેવા. આવા મજાના સામા ગુણથી જીવનું અત્યારે અને ભવિષ્યમાં કલ્યાણ થાય છે–તે જીવ ભદ્રતાને પામે છે અને મોક્ષની નજીક થાય છે.

૫–જિતેન્દ્રિયતા–જે જીવ પોતાની પાંચે ઇંદ્રિયોને કાબૂમાં રાખે છે, તે જિતેંદ્રિય કહેવાય છે. આ ગુણને લઇને જીવ સારાં પ્રશસ્ત કર્મો કરે છે અને તેને લઇને જીવને ભવિષ્યમાં ભદ્રતા (કલ્યાણ)ની પ્રાપ્તિ થાય છે શરીર, જિભ, નાક, આંખ અને કાન: એ પાંચ ઇંદ્રિયો છે, આ પાંચેને કાબૂમાં ન રાખો અને તેને છૂટી મૂકી દો, તો આ ઇંદ્રિયો રૂપી ઘોડા જીવને ઉંધે કાંધ નાખો

કે છે-જીવના ભુક્કા બોલાવી દે છે-જીવને ખૂબ રખડાવે
અને ખૂબ ધોકા ખવરાવે છે. પણ જો તેને વશ કરીએ-કાબૂ
રાખીએ તો જીવનું કલ્યાણ થઈ જાય-જીવ ભદ્રતાને પામે
મોક્ષની નજીક થઈ જાય. ઇંદ્રિયોથી જ પાપની શરૂઆત થાય
દરેકને ખાવું. પીવું અને પાંચે ઇંદ્રિયોના વિષયો ભોગવવા
પણ તેના પ્રમાણમાં દરેક જીવે તેટલાં પુણ્ય કર્યાં હોતાં ન
તેથી બધાને તેવા ભોગ મળી શકતા નથી અને જેને તેવા
મળ્યા છે, તેની ઈર્ષા કરે છે અને આમ પાપ કર્મોની શરૂઆત થાય

દરેક સમજુ જીવોએ સમજી લેવું જોઈએ કે-પુણ્યના પ્રમાણ
જ જીવને સંપત્તિ અને સુખ મળે છે. પુણ્ય કર્યાં હોય તો
માગ્યે સુખનાં સાધનો હાજર થાય છે અને પુણ્ય ન હોય
મહેનત કરી કરીને જીવ મરી જાય તો પણ જોઈની ચીજ ન
માટે પહેલાં લાયક થા અને પછી માંગ, તો જરૂર મળશે. F
Deserve and then desire. માટે ખોટી ઇચ્છાઓ
જ નહિ અને આર્ત-રૌદ્ર ધ્યાન કરવાં નહિ.

૬ અમાયિકતા-સરળતા કે નિષ્કપટતા યુક્ત જીવ ભવિ
પોતાનું ભદ્ર થાય-કલ્યાણ થાય-તેવાં શુભ કર્મો કરે છે
તેથી જીવ મોક્ષની નજીક થઈ જાય છે. બીજા જીવોને છેતર
વાત જ કરવી નહિ. કોઈને છેતરીને ૫૦-૧૦૦ રૂપિયા
તો પણ શું અને ન મળ્યા તો પણ શું ? આવા છેતરપી
ધંધાથી જીવ તિર્યંચમાં, કે સ્ત્રી અને નપુંસક વેદમાં
જાય છે, કે જ્યાં દુઃખનો કોઈ પાર રહેતો નથી. આવો હર
પૈસો ટકતો નથી અને નીતિના પૈસાને પણ સાથે ખેંચી જા
માટે કોઈપણ જાતના દગા ફટકા કરવા નહિ.

૭ અપાર્શ્વસ્થતા-જે જીવ જ્ઞાન, દર્શન ચારિત્ર અને

રૂપ આત્મપરિણતિમાં રમણ કરે છે, તો આવો જીવ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રથી પોતાના આત્માનું કલ્યાણ કરે છે. જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર એ જ જીવના સાચા મિત્રો છે અને તે રત્નત્રયીની આરાધના કરીને જીવ પોતે ભદ્રતાને પામે છે. માટે પાપના ધંધા છોડી દઈ, દરરોજ ખૂબ ખૂબ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ રૂપ રત્ન ચતુષ્ટયની આરાધના કરવી, તેથી જીવનું કલ્યાણ થાય છે.

૫—સુશ્રમણપણું—જે જીવોનું ચારિત્ર દેખીતું ભગવંત જેવું હોય છે અને મૂળ ગુણ અને ઉત્તર ગુણો યુક્ત હોય છે તે જીવ ભદ્રતાને પામે છે, સાચા સંતને સુશ્રમણ કહે છે. તેમજ સાચા શ્રાવકને સુશ્રાવક કહે છે. આપણે બધાએ સાચા શ્રાવક થવાનો પ્રયત્ન કરવો જોઈએ અને જે જીવ સાચો શ્રાવક થયો તે ભાવિ ભદ્રતાને પામી વહેલો વહેલો મોક્ષ પામી જાય છે. સાચા શ્રાવકને ૩-૫-૭ થી વધારે ભવ હોય જ નહિ. માટે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર અને તપની ખૂબ આરાધના કરવી કે જેથી જીવનું કલ્યાણ થાય—મોક્ષ થઇ જાય.

૬—પ્રવચન વત્સલતા—૧૨ અંગરૂપ આગમનું નામ પ્રવચન છે. અથવા તેના આધાર રૂપે જે સંઘ છે તેનું નામ પ્રવચન છે. આ ચતુર્વિધ સંઘ પ્રત્યે વત્સલતા [illegible] મારો સંઘ કેમ આગળ વધે, સુખી થાય અને ધર્મ [illegible] કરે. એવી જ ભાવના ભાવવી, સંઘની વિરુદ્ધ વ્યવહાર કરનારને [illegible] તેના હિતકારી થવું. અને આવું કરવાથી જીવ ભદ્રતાને પામે ભાવિ કલ્યાણને યોગ્ય સારાં સારાં કામો કરે છે.

[illegible] ભાવનાનો [illegible] ઉપદેશ [illegible]. અને જે આ [illegible] ભાવના, પ્રભાવના, [illegible], નામિનિક, [illegible] અને [illegible] ધર્મના પ્રભાવક

...નવામાં આવ્યા છે કે જે પ્રવચન પ્રભાવક જીવ હોય છે, તે
...વિષ્ય કાળમાં ભદ્રતા-કલ્યાણ-ને પામે છે અને તેથી જીવ
...માં શુભ કર્મોનો બંધ કરે છે કે જે શુભ કર્મો તેનું કલ્યાણ
...વામાં સાધક બને છે.

...આપ્ત વચનને પ્રવચન કહે છે એટલે કે જે વચન આપ્ત
પુરુષો (તીર્થંકર પ્રભુઓ) ઉચ્ચારેલ હોય તે આવાં વચન કોઈ
પણ યુક્તિથી ખંડિત ન થાય - ખોટાં ન ઠરે. પ્રત્યક્ષ કે અનુમાન
વગેરે પ્રમાણોથી વિરુદ્ધ ન હોય, પૂર્વાપરના વિરોધવાળું ન હોય
અને પ્રાણી માત્રનું કલ્યાણ કરનાર હોય તે વચનને પ્રવચન કે
...ગમ કે શાસ્ત્ર કહે છે. પ્રકૃષ્ટ વચનમ્ પ્રવચનમ્ આવા પ્રવચની
... પોતાનું અને પરનું કલ્યાણ કરે છે.

૧૦ પ્રવચન ઉદ્ભાવનતા—જે જીવ ૧૨ અંગ રૂપ પ્રવચનની
...આ વિશિષ્ટતાઓનું પ્રદર્શન કરે છે-તેની પ્રભાવના કરે છે, તે
જીવના તેવાં શુભ કાર્યને પ્રવચન ઉદ્ભાવન કહે છે જે જીવ આ
પ્રવચનના પ્રભાવક થાય છે, તે જીવ આગામી કાળમાં ભદ્રતા
(કલ્યાણ) સાધવા જેવાં પ્રશસ્ત કામો કરે છે. અને ...કમાં જ
મોક્ષે જાય છે

મૂળ તો ૧૨ અંગ શાસ્ત્ર હતાં, પણ ૧૨ મું દૃષ્ટિવાદ...
અંગ વિચ્છેદ ગયું છે, તેથી હાલ આપણી પાસે ૧૧ અંગ રહેલ...
છે આ ૧૧ અંગ, ૧૨ ઉપાંગ વગેરે ૪૫ શાસ્ત્રોનું દરેકે પૂ...
ચિંતન કરવું જોઈએ. અને મૂળ વાંચી વિચારીને તેના પ્રભાવ...
કરવી જોઈએ દરેક જીવમાં જેવી શક્તિ અત્યારે ન હોય, ...
પણ પોતાનામાં જે શક્તિ હોય તેને ગોપવવા ન રાખતાં, ...
શક્તિનો બની શકે તેટલો ઉપયોગ કરવો. ધર્મની પ્રભાવના ...
મુખ્યત્વે આઠમાંથી કોઈપણ વાતથી થઈ શકે છે:—

૧–પ્રાવચની–જે પ્રવચનની–શાસ્ત્રની પ્રભાવના કરે તે. સમે-સમાને, જ્યારે–જ્યારે, સ્થાનક વાસી જૈન ધર્મને શાસ્ત્રો અને પુસ્તકોનો ખૂબ ફેલાવો કરે, ઓછી કિંમતે મફત આપે–લ્હાણી કરે, તે. દરેક જીવે આવાં કામમાં સાથ જોઇએ. આપણા ધર્મનાં જે જે શાસ્ત્રો અને પુસ્તકો છપાય હોય, તેને ખૂબ ઉત્તેજન દેવું, તેની ૫૦–૧૦૦–૨૦૦ નકલ વેચાતી લઈ લેખક અને પ્રકાશકને ઉત્તેજન દેવુ, કે જેથી ધાર્મિક પુસ્તકો બહાર પડતાં જાય. અને તેથી સમાજને લાભ થાય. દરેક વ્યકિતની અને સંઘોની ફરજ છે કે-પોતાના સાહિત્યને ખૂબ ઉત્તેજન દેવું. આપણા સ્થાનકવાસી ધર્મને સંત-સતીઓ અને સાહિત્યનો જ આધાર છે. સંત–સતીજીઓ અત્યારે બહુ ઓછાં છે અને તેથી ઘણા ગામો અને શહેરોને તેનો લાભ મળતો નથી. તેથી સાહિત્ય ઉપર જ બધો આધાર રાખવાનો રહે છે. આવાં સાહિત્યનો ખુબ ફેલાવો કરવો તે દરેકની ફરજ છે.

૨–ધર્મકથિક-ધર્મકથા કરનારને ધર્મ પ્રભાવક કહેવામાં આવે છે. જેનામાં ધર્મકથા કહેવાની શકિત હોય, તેમણે ધર્મકથા કહી-વ્યાખ્યાન વાંચી–ધર્મનો ફેલાવો કરવો જોઇએ. અત્યારે ગુજરાત અને મારવાડ-રાજસ્થાનમાં ઘણાં ક્ષેત્રો સંત–સતીજી વગરના ચોમાસામાં ખાલી રહે છે આવાં ખાલી ક્ષેત્રોમાં ઘણા શ્રાવક–શ્રાવિકાઓ પર્યુષણના ૮ દિવસ જાય છે અને તે તે ક્ષેત્રને ધર્મ કરવામાં સહાયક બને છે. આ પણ એક જાતની ધર્મની પ્રભાવના જ છે.

૩–વાદી–કોઇપણ અન્ય ધર્મી ચર્ચા કરવા આવે, તો તેની સાથે ચર્ચા કરે. અને પોતાના સ્થાનકવાસી ધર્મની મહત્તા અને સત્યતા સાબિત કરે, ધર્મની આવી ચર્ચાઓ ઘણાં વરસોથી ચાલતા

ર કરે છે. શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનને આવા ૧૨૬૫૦ વાદી હતા અને શ્રી વીર પ્રભુને ૪૦૦વાદી હતા આનો અર્થ એ થયો કે-ચોથા આરાથી જ આવી ચર્ચાઓ ચાલ્યા જ કરે છે. આ વાદી તો એવા જબરા હોય છે કે-તેઓ કોઇથી હારે જ નહિ અને સામાને પોતાનો ધર્મ સત્ય હોવાની ખાત્રી કરી આપે શ્રી નેમ પ્રભુના વખતમાં થાવર્ચા મુનિએ શુકદેવ સંન્યાસીની સાથે ચર્ચા કરી તેમને હરાવ્યા અને શુકદેવ સંન્યાસીને જૈન ધર્મ સત્ય હોવાની ખાત્રી થતાં પોતાના એક હજાર શિષ્ય સાથે થાવર્ચા અણગાર પાસે દીક્ષા લીધી અને તપ જપ કરી બધા મોક્ષ પધાર્યા.

પણ આવી ચર્ચા-આવો વાદ કોણ કરી શકે ? જેણે બત્રીશે શાસ્ત્રનો સારી રીતે અભ્યાસ કર્યો હોય અને જે સમયનો જાણ હોય, તે જ કરી શકે. માટે દરેકે આપણાં શાસ્ત્રો અને પુસ્તકોનો બરાબર અભ્યાસ કરી તૈયાર રહેવું જોઇએ છેલ્લાં પચાસેક વર્ષ થયાં આવી ચર્ચાઓ લગભગ બંધ છે, આગળ આવી ચર્ચાઓ બહુ થતી અને તેમાં કેટલીએ વાર કજીયા-કંકાસ થતા અને મારા=મારી પણ થઇ પડતી. પણ હવે આ બધું લગભગ બંધ છે. જેને જે ધર્મ પાળવો હોય, તે પાળે, તેમાં હવે ખાસ કોઈ આડું આવતું નથી.

૪-નૈમિત્તિક-નિમિત્ત એટલે ભવિષ્ય ભાખીને પોતાના ધર્મની મહત્તા વધારવી. સંત-સતીજીને માટે તો આવું કામ કરવાની સ્પષ્ટ મનાઈ છે. કારણ કે આ નિમિત્ત-શાસ્ત્ર ૨૯ પાપ સૂત્રોમાંનું એક છે. પણ વખત જોઇને ગૃહસ્થ આ શાસ્ત્રનો ઉપયોગ કરી પોતાના ધર્મની મહત્તા વધારી શકે-ધર્મની પ્રભાવના કરી શકે. એટલે આ શાસ્ત્ર ભણીને ગૃહસ્થ સમય જોઇને કોઇ વખત તેનો ઉપયોગ કરે. આગળ આ શાસ્ત્રના જાણનાર ઘણા હતા અને તેઓ

ભ્રમમાં પડી જાય છે કે હમણાં જ વરસાદ વરસવા માંડશે, પણ ઉપર કહેલ કારણે લોકોની તે આશા ઠગારી નીવડે છે અને વરસાદ વરસતો નથી.

૩-કેટલીક વાર પવનને લઇને વરસાદ વરસાવનારાં વાદળો આમ તેમ વિખરાઇ જવાને લીધે પણ વરસાદ પડતો નથી.

ઉપર મુજબનાં ત્રણ કારણોને લઇને આપણે ત્યાં અલ્પવૃષ્ટિ કે અનાવૃષ્ટિ થાય છે અને તેથી દુકાળ પડે છે અને સેંકડો હજારો મનુષ્યો અને હજારો અને લાખો પશુઓ અનાજ અને પાણી વગર મરી જાય છે. આમ થવું એ પાપના જોગ છે, અને આવું કોઇને પણ ગમતું નથી.

૩ કારણે મહા વૃષ્ટિ

ત્રણ કારણે આ લોકમાં જોઇતી માફકસરની વૃષ્ટિ થાય અગરતો નુકસાન નગરની વધારે વૃષ્ટિ થાય છે.-

૧-અમુક દેશ કે તેના અમુક ભાગમાં ઉદક ઉત્પ[illegible] સ્વભાવ રૂપ અનેક અપ્કાયના જીવો, તથા અપ્કાય ઉ[illegible] [illegible] ઉદક રૂપે ઉત્પન્ન થાય છે. બીજી યોનિઓ[illegible] [illegible] ઉદક રૂપે જાવા માટે જીવો નીકળે છે, [illegible] ગામમાં [illegible] ઉદક રૂપમાં જાવા માટે [illegible] આમાનમાં [illegible] વરસાદ પડતો [illegible] ત્યાં ઉત્પન્ન થાય છે. [illegible] વરસાદ પડે છે. [illegible] જોગ હોય છે, તો જ બને છે.

[illegible]

[illegible]

૩—વાયુકાયરૂપ પ્રસંગ: પવન તે વાદળોને બીજે સ્થળે લઇ
જવાને બદલે ત્યાં જ રહેવા દઇને પુષ્કળ વરસાદ વરસાવવામાં
મદદ રૂપ બને છે.

આમ, જ્યાં ધર્મ અને પુણ્ય હોય, ત્યાં જેવો જોઇએ તેવો
માફકસર વરસાદ પડે છે, જેથી મનુષ્યો અને પશુ-પક્ષીઓમાં
આનંદ વ્યાપી જાય છે અને લીલા લહેર થઇ પડે છે.

અને જ્યાં ધર્મ અને પુણ્ય ન હોય અને પાપ હોય, ત્યાં
વરસેને બે વરસે દુકાળ પડે છે અને તેમાં ઘણાં પશુપક્ષીઓ અને
માનવીઓ અન્ન અને પાણી વગર તરફડી-તરફડીને મરી જાય છે.
સંવત ૧૯૫૬ ના છપ્પનિયા દુકાળમાં માનવી અને પશુ-પક્ષીનો
સોથ વળી ગયો હતો. આવો દુકાળ કોઇને જ ગમતો હોતો નથી,
કારણકે, તે પાપનાં ફળ છે. અને સુકાળ એ દરેકને ઇષ્ટ છે,
રુચે છે, તે ધર્મ અને પુણ્યથી થાય છે.

પુણતિ પતિપુણ્ય:, તમ્ અર્હતિ ઇતિ પુણ્યમ્(૨૩ જે આત્માને પવિત્ર
કરે છે, તે પુણ્ય છે. પુણ્ય એ મોક્ષની જેમ શુભ સ્વરૂપ હોય છે.
શુભ કર્મનું નામ પુણ્ય છે. આ પુણ્ય આગળ કહ્યા મુજબ
૯ પ્રકારે બંધાય છે. અને નીચે કહ્યા પ્રમાણે ૪૨ પ્રકારે ભોગવાય છે:

૧ સાતાવેદનીય-શરીરમાં રોગ ન હોય-કોઇ જાતની બીમારી
ન હોય અને શરીરથી મળતાં બધાં સુખો ભોગવતો હોય,
સાતાવેદનીય શરીર સારું હોય તો જ જીવ ધર્મ-ધ્યાન
મોક્ષ તરફ આગળ વધી શકે છે બીજા જીવોને દુ:ખ ન
તેમને મારવા-કૂટવા નહિ અને તે જીવોની દયા પાળવી,
સાતાવેદનીય કર્મ બંધાય છે. હવે જે જીવોને શરીરની સા

[illegible]

૨ [illegible] જ્યાં [illegible]
[illegible] છે જેનું [illegible] અને
[illegible] તે [illegible]
[illegible] પડે [illegible]
[illegible] પાછો ન પડે, જેનું [illegible]
આવો પુણ્યશાળી જીવ જ્યાં જાય ત્યાં [illegible]
એમાં પણ એવું જ હોય કે અનેક [illegible]
હોય આવાં પુણ્ય કોને ન ગમે ! [illegible]
બધા ઓછા પુણ્યવાળાને જ મળે પુણ્ય [illegible]
મળે જ્યાં જાય ત્યાં અપમાન પામી પાછા [illegible]

૩ મનુષ્ય આયુષ્ય–પુણ્યના ઢગલે ઢ[illegible]
મનુષ્ય ભવ મળે છે. અત્યારના છ ખંડને [illegible]
ફક્ત ૩ાા–૪ અબજ જીવોને જ મળ્યો છે [illegible]
જીવો અત્યારે નરકમાં આકરી દુઃખ વેદ[illegible]
અને અસંખ્યાતા અને અનંતા જીવો પૃ[illegible]
વગેરેમાં જન્મ–મરણની મહા ભયંકર દુઃ[illegible]
રહેલ છે વાંચક, મનુષ્યનો ભવ પુણ્યથી જ [illegible]
છોડીશ નહિ,

૪-તિર્યંચ આયુ-૧-૨-૩-૪ ઇન્દ્રિયવાળા જીવો પાપના ઉદયથી દુઃખી દુઃખી થઇ રહેલ છે, ત્યારે તિર્યંચ પાંચ ઇંદ્રિયવાળા જીવો અનેક પ્રકારનાં સુખ ભોગવતા હોય છે અને તેમાં પણ જુગલ તિર્યંચો ૩=૩પલ્ય સુધી ઉપાધિ વગરનાં મનુજ સારાં સુખો ભોગવી રહેલ છે. અને આ સુખ પુણ્યથી જ મળે છે.

૫-દેવ આયુ-દેવનાં સુખ સાંભળી-વાંચી વિચારી- ભલ ભલાના મોઢામાં પાણી આવી જાય છે આનાં સુખ પુણ્યથી જ મળે છે. (દેવમાં કેવાં સુખ છે, તે જાણવું હોય તો મારી લખેલ "સ્વર્ગ અને નરકની સાબિતી" નામે પુસ્તક વાંચો અને સ્વર્ગની સાબિતી વાંચો)

૬-૭ મનુષ્ય ગતિ અને અનુપૂર્વી- મનુષ્ય ગતિમાં આવવું અને મનુષ્યના ભવ બાંધવા.

૮-૯ દેવગતિ અને અનુપૂર્વી દેવગતિ અને દેવના જ ભવ બાંધવા-એક ભવ મનુષ્યનો એક ભવ દેવનો-મોક્ષ ન થાય ત્યાં સુધી તેવા જ ભવ બાંધ્યા કરવા-સુબાહુકુમારની માફક.

૧૦-પંચેંદ્રિય જાતિ- -૨-૩-૪ ઇંદ્રિયવાળા ભવો ન કરતાં પંચેંદ્રિય (દેવ મનુષ્ય)ના જ ભવ કરવા.

૧૧ થી ૧૫-ઔદારિક, વૈક્રિય, આહારક, તેજસ અને કાર્મણ શરીર-પુણ્યના યોગથી આ પાંચે શરીર સારાં પામે.

૧૬ થી ૧૮-ઉપરના પાંચમાંથી પહેલા ત્રણ શરીરનાં અંગોપાંગ પામવા શિર (મસ્તક) તે અંગ કહેવાય અને આંગળીઓ વગેરે ઉપાંગ કહેવાય

૧૯-વજ્ર ઋષભ નારાચ સંઘયણ-શરીરની મજબૂતાઇ-બાંધો સારો હોય, તે. જેનાથી શરીર પુદ્ગલ દૃઢ બને તેનું નામ સંહનન છે.

[illegible]

૨૩ [illegible]

૨૪ [illegible] (કાળો) [illegible] શરીરમાંનો [illegible] (કોઈ [illegible] જ નહિ.) તેના [illegible] એ બે રસ જ હોય અને તેનું શરીર કોમળ, હલકું, [illegible] સ્નિગ્ધ સ્પર્શ[3] વાળું જ હોય. [illegible]

૨૫ અગુરુલઘુ–શરીર ગુરુ (ભારે–જાડું) ન હોય, [illegible] (હલકું–ફુમળું)ન હોય પણ [illegible] જ [illegible] હોય. [illegible] તેવું હોય.

૨૬ પરાઘાત[4]–જે પુણ્ય કર્મના ઉદયથી જીવ, અન્યને

---

૧ વર્ણ પાંચ છે–કાળો અને નીલો એ બે વર્ણ અશુભ અને લાલ, પીળો અને સફેદ એ ત્રણ વર્ણ શુભ છે.

૨ રસ પાંચ છે–તીખો, કડવો અને કપાએલો એ ત્રણ [illegible] છે અને ખાટો અને મધુર રસ શુભ.

૩ સ્પર્શ આઠ છે–કઠોર, ભારે, શીત અને રૂક્ષ એ ચાર અશુભ છે અને કોમળ, હલકો, ઉષ્ણ અને સ્નિગ્ધ એ ચાર શુભ છે.

૪પરાન્ આહન્તિ, પરિભવતિ ઇતિ પરાઘાત.।

ાણીથી નિષ્પ્રભ કરી નાખે, તે. આ કર્મના ઉદયથી જીવમાં એવી
તિ ઉત્પન્ન થાય છે કે તેને કારણે તે બીજાને માટે દુષ્પ્રધર્ષ
(અજેય) બની જાય છે, તથા મહાતેજસ્વી બનીને તે દર્શન માત્રથી
અથવા વાણીની ચતુરાઈથી મોટામાં મોટી સભાના શ્રોતાઓને
ત અને ક્ષુભિત કરી નાખે છે. અને ત્યાં વિરોધીની પ્રતિભાનું
ન કરી પોતાની પ્રતિષ્ઠા જમાવે છે.

૨૭ ઉચ્છ્વાસ-જેના ઉદયથી જીવને સારો અને સુગંધમય
શ્વાસ અને નિશ્વાસ હોય, તે. સુખે સુખે શ્વાસ લઈ શકાય.

૨૮ આતપ-જેના ઉદયથી કુદરતી રીતે અનુષ્ણ જીવ શરીર
પણ સૂર્યમંડળ ગત પૃથ્વીકાયના જીવના શરીરની જેમ ઉષ્ણ
પ્રકાશવાળા થાય તે. પર જીવને તાપ ઉપજે-પ્રભાવ પડે તે.

૨૯ ઉદ્યોત જેના ઉદયથી ઉષ્ણતા રહિત જીવ શરીર પણ
ચંદ્રમંડળ, રત્ન અને ઔષધિ જેવો શીત પ્રકાશ આપે તે.

૩૦ પ્રશસ્ત વિહાયોગતિ-જેના ઉદયથી જીવ, વૃષભ અને હંસ આદિના જેવી
ભ ગતિવાળો બને છે, તે વિહાયોગતિ
શુભ ચાલ-ગતિ હોય તે.

૩૧ થી ૪૦ ત્રસ દશક. તેની વિગત-

૩૧ ત્રસ નામ-જેના ઉદયથી સ્વતંત્ર રીતે ગમન કરવાની
શક્તિ પ્રાપ્ત થાય તે. પોતાની ખુશી મુજબ એક જગાથી બીજી
જગાએ જઈ આવી શકે તે.

૩૨ બાદર નામ-જેના ઉદયથી આપણા ચર્મ ચક્ષુ (આંખ)
વડે જોઈ શકાય, તેવા શરીરની પ્રાપ્તિ થવી.

૩૩ પર્યાપ્ત નામ-જેના ઉદયથી ૧થી ૬ પર્યાપ્તિ પૂર્ણતા
થાય, તે.

જ્યાં સુધી પાપ કરીએ છીએ ત્યાં સુધી પુણ્યની જરૂર જ, આતો એક સામાન્ય માણસ પણ સમજી શકે તેવી વાત જો પુણ્ય નહિ કરો, તો પછી એકલું પાપ જ કરવાનું ર અને પાપનાં ફળ તો નરક અને તિર્યંચ (નિગોદ) જ છે. આ ખરાબ ભવ કોઇને પણ ગમતા નથી. તેથી દરેક જીવની ફરજ કે દુઃખ ન જોઇતું હોય તો પાપ કરવાં છોડી દો અને જ ધર્મધ્યાન કરો. સુખી થવાનો આ એક મુખ્ય રાજમાર્ગ જે ઉપર ચાલીને બધા જીવો સુખી થાય, ધર્મધ્યાન કરે વહેલા વહેલા મોક્ષે જાય, એ જ ભાવના છે.

શ્રી ઉત્તરા-૭/૨૭માં કહેલ છે કે-જે મનુષ્ય કુળોમાં સં આદિ ખૂબ રિદ્ધ-સિદ્ધ હોય છે, તેમ જ શરીરની કાંતિ પણ સારી હોય છે, જે સ્વપરાક્રમથી પ્રખ્યાતિ મેળવે છે, જેનો એવો શરીરનો ગૌર વર્ણ હોય છે, જેનું આયુષ લાંબું હોય તેમ જ સર્વ પ્રકારનું સુખ જ્યાં હોય છે, એવા કુળોમાં જ લોકથી ચ્યવીને આવનાર પ્રાણી ઉત્પન્ન થાય છે.

એક તો દેવલોકમાં જવું એ પૂરાં પુણ્ય હોય તો જ છે. પુણ્ય વગર દેવલોકમાં કોઇ જઇ શકતું નથી. અને પુણ્ય શાળી જ્યારે દેવનાં આયુ ભવ અને સ્થિતિ ક્ષય કરીને ચ્યવે છે, ત્યારે પણ જે કુળમાં સારામાં સારા પુણ્યના જોગ ત્યાં જ જન્મે છે. સારા પુણ્યના જોગ એટલે શું તે પણ ર કાર અહીં ટુંકમાં બતાવતાં કહે છે કે-

૧. જે ઘરમાં ઋદ્ધિ હોય ઋદ્ધિ એટલે મનુષ્ય (અને દેવતા તમામ વૈભવ-મનુષ્ય પાસે જે પૈસો ટકો હોય જે વૈભવ તે ઋદ્ધિમાં ગણાય છે.

૨. સિદ્ધિ-અણિમા આદિ વિભૂતિઓ, જંઘાચારણ અને વિદ્યાચારણ વગેરે લબ્ધિઓ અને ચમત્કારિક શકિતઓનો સમાવેશ થાય છે.

૩. શરીરની કાંતિ-જેના શરીરની કાંતિ જોતાં જ માણસ વિસ્મય-નવાઈ-પામી જાય, આશ્ચર્ય ચકિત થઇ જાય, અને આવી કાંતિવાળા પુરૂષને વશ થઇ જાય-હિપ્નો ટાઇઝ થઈ જાય, અને તે માણસ કહે તે મુજબ જ કરે.

૪. જે સ્વપરાક્રમી હોય પોતાનામાં જ એટલું બધું પરાક્રમ હોય કે તેને કોઈની મદદની જરૂર ન પડે, ભલભલાને હરાવી દે. અને તેથી પોતે પ્રખ્યાત થાય છે. ચારે દિશામાં તેની વાહ વાહ બોલાય છે અને ઘણા લોકો આવા પુરૂષની પ્રશંસા કરે છે.

૫. તેના શરીરનો ગૌર વર્ણ હોય છે અને તેથી અનેક જીવો તેના તરફ આકર્ષાય છે.

૬- તેનું આયુષ્ય લાંબું હોય છે, પુણ્યશાળી જીવનાં આયુષ્ય લાંબાં જ હોય છે, તેથી તેઓ ખૂબ સુખ ભોગવી શકે છે અને સાથે સાથે ધર્મધ્યાન પણ ખૂબ કરી શકે છે.

૭- અને આવો જીવ જ્યાં સર્વ પ્રકારનું સુખ હોય ત્યાં જ જન્મે છે. સર્વ પ્રકારનું સુખ-દશાંગી સુખ.

દશાંગી સુખ

૧- ગ્રામ ઉદ્યાન બગીચા આદિ, ૨ ઉંચા ઉંચા મકાન-મહાલયો, ૩ સોનું, રૂપું, ગાય, ભેંસ, હાથી, ઘોડા અને ૪ દાસ-દાસી આદિ. કામ-ભોગના હેતુ રૂપ આ ચાર બોલ જ્યાં હોય, ત્યાં તે જીવનો જન્મ થાય છે.

૨ તેને મિત્રો પણ સારા જ હોય, ૩ પ્રશસ્ત જાતિ સંપન્ન હોય (મોસાળ સારૂં હોય), ૪ પિતાનું કુળ ઉંચું હોય (જ્યાં

સાત પેઢીમાં પણુ [illegible] ન [illegible]
હોય. [illegible]
રોગી હોય) [illegible] (નીચેના [illegible]
૯ [illegible] (લાગતી [illegible] નહિ) [illegible]
હોય અને ૧૦ [illegible]

પુણ્યશાળી [illegible] આવાં [illegible]
ન જોતાં હોય, ભિખારી [illegible] ઘેર ઘેર ભીખ માગતી હોય
ભારૂ રહેતું હોય, સદાય રોગી રહેતું હોય, [illegible]
પાનાર કોઇ ન હોય તેવું રહેતું હોય, [illegible]
હોય અને એક [illegible] ત્યાં [illegible]
નબળા શરીરવાળા રહેતું હોય અને જેને કોઇ ઉભો ન
એવું ગરીબ રહેતું હોય, તે ભલે પુણ્ય ન કરે અને પા
તેને પાપ જેવું જ બધું મલશે—કોળી, વાઘરી ભિખારી

પુણ્ય એ જરાએ ખરાબ નથી, પવિત્ર કરે તે પુણ્ય,
પુણ્ય ખરાબ હોય જ નહિ. પણ જો પુણ્યમાં છકી
પછી જીવના ભુકકા નીકળી જાય. આગળના આપણા
રાજા-મહારાજાને પુણ્યથી ખૂબ પૈસો અને સાહેબી મળી
પણ સુરા (દારૂ) અને સુંદરી (સ્ત્રી)માં આસકત બની
કરવાના કામ કરી બેઠા—અનેક પરસ્ત્રીઓ ઉપર બળાત્કા
ખૂબ પરસ્ત્રી અને વેસ્યાગમન કર્યાં દારૂ-માંસ વાપર્યાં, ખૂબ
કર્યાં આવાં બધાં કામાં કરી તે જીવો-રાજાઓ આ ભવમાં ત
થયાં જ—કોઇ કાયમી રોગી બન્યા, કોઇનાં ખૂન થયાં, ત
ગાદી છોડવી પડી, એમ આ ભવમાં પણ ખૂબ દુઃખી થય
આવા પાપી જીવો પરભવમાં દુઃખી જ થાય. પાપી જીવન
જ ગતિ હોય. અને ત્યાં ખૂબ દુઃખ ભોગવે. આ બધું

…ી તે જ ધર્મ ચક્રં-પુંડરીક જે સત્યમીઓ મળી હતી, તેથી
… મધું જો પુરુષ ન હોત, તો આરમાં ભોગ ખરાબ કામ
…રાણી તેનામાં પ્રવિણ હતી કે ?, પુરુષનો દુરુપયોગ તે આવું ભાગ.
આથી પુરુષમાં ઘણી હતું નહિ, પુરુષ પોતે લગભગ ખરાબ

… પુરુષમાં ઘણી હતું નહિ, પુરુષ પોતે જ કરે છે. પણ
નથી-તે તો તેની આત્મા પ્રમાણે જીવને પવિત્ર જ કરે છે. ત્યારે સામાયિક,
જો જીવ રોગો માટે તો જ જીવને પુરેપુરા સુખ પડે. તે પુરુષમાં જીવને
પ્રતિક્રમણ પોષધ કરતાં જે પુણ્ય બંધાય છે. તે પુણ્યથી તે ઘણા વખત
ઉપર કહેલ સ્થળોની શુભ ગતિ છે. પણ તે પુણ્યથી તે નવાં નવાં અનેક પુણ્ય ઉપાર્જન કરે છે
…ી પણ તે પુણ્યથી તે નવાં નવાં અનેક પુણ્ય ઉપાર્જન કરી દેવગતિ આગળ
…ે પછી મનુષ્ય કે ન પુણ્યનું અંગીકાર કરી … રહે છે. ધાર્મિક
…ી છે- આવો દર સમય ધર્મની સન્મુખ જ … પુણ્ય જ થાય છે.
…ઓ કરવાં-તપ જપ,-ધ્યાન કરવાં જે પુણ્ય સામાયિક વગેરે જેવા

આપણી ધાર્મિક ક્રિયાઓ અહિંસક છે સામાયિક વગેરે થયો. અને
હવે નવાં પાપ આવતાં અટકે … આવા જપ થયો. અને
… ગયાં પાપ … … … … સંવર અને
… નિર્જરા. હોય
ઢોરની જેવી મનુષ્યોને દુઃખ … … અને નિર્જરા. હોય
ન પાપ-નિર્જરા થાય. અને ત્યાં સંવર અને નિર્જરાથી પુણ્ય બંધાય. જે
વાં અ વાં મનનાં અજ્ઞાની અને નિરાધાર પુણ્ય … નેમિ રાજા, મેઘકુમારનાં
પુણ્ય જીવને ધર્મની સન્મુખ ગયો … નેમિ રાજા, મેઘકુમારનાં … સંસારમાં રહેવા
જીવન હતો, ખૂબ ખૂબ સંતોષી ભરી હતી તે સંસારમાં દીક્ષા લઇ
ત્યાં સુધી જોગથી અને પછી અટક નિમિત્ત મળતાં દીક્ષા લઇ
આવી નીકળ્યા ગુણાપુરનું જ્ઞાન ગુણ એક મોટા રાજ્યના પુત્રરાજ
હતા. અનેક રાણીઓ હતી અને પૈસાનો કોઈ પાર ન હતો અમુક
વરસો સુધી સંસારમાં રહી ભોગવિલાસ ખૂબ ભોગવ્યું. પણ
…ાં એક ભાવી-ભાવી તરફથી મુનિરાજને. જેવા કે તરત જ
…ંસારમાં પડી ગયા અને મા-બાપને સમજાવી દીક્ષાની આજ્ઞા
રાગી, દીક્ષા લઇ સિદ્ધ. ગુરુ અને [illegible] થઇ ગયા. … [illegible]
…ા દુઃખોથી મુક્ત થઇ ગ…

તે યોગ આશ્રવ થવામાં કારણરૂપ છે તો પણ અહીં કારણમાં
કાર્યનો ઉપચાર કરીને તેને આશ્રવ રૂપ કહેલું છે. જેવી રી
પ્રાણોની સ્થિતિમાં કારણરૂપ અન્ન હોવાથી અન્નને જ પ્ર
કહેવાનો વ્યવહાર છે.

આ યોગ શુભ અને અશુભના ભેદથી બે પ્રકારનો છે:
પરિણામો દ્વારા રચેલા યોગનું નામ શુભ છે અને અશુભ
દ્વારા રચેલ યોગનું નામ અશુભ યોગ છે. શુભ યોગથી
આશ્રવ થાય છે અને અશુભ યોગથી પાપનો આશ્રવ થાય

પુનાતિ આત્માનં પુન્ય-જે આત્માને પવિત્ર કરે તે પુ
પાતિ (રક્ષતિશુભાત્) આત્માનં તત્ પાપમ્-જે
શુભ કાર્યોથી દૂર રાખે છે અને આત્માને પાડે છે, તે પ

અહીં કહેવાની મતલબ એ છે કે-જે આત્માને પવિત્ર કરે
સુખી કરે તે પુન્ય છે. અને આત્માને શુભ કામોથી દૂર રાખે
અને પાડે-સંસાર સમુદ્રમાં રખડાવે, તે પાપ છે. હવે, જે આત્માને
રખડવું હોય-હેરાન થવું હોય-ધોકા ખાવા હોય તો તે જી
ભલે પાપ કરી હેરાન થાય. અને જે જીવને પવિત્ર થવું હોય
સારી ગતિ મેળવી સુખી થવું હોય અને સંસારમાં રખડવું ન
હોય તે જીવ પુન્ય કરે (ધર્મ કરે) આ તો દીવા જેવી સ્પષ્ટ વાત
છે. બધા આપણા હાથની જ વાત છે. દરેક જીવને દેવલોક અને
મોક્ષ જેવી સારી ગતિ જ ગમે છે, તો તે મેળવવા માટે પુન
અને ધર્મ કરવું પડશે. અને નરક અને તિર્યંચ જેવી ખરાબ
ગતિ કોઇને પણ ગમતી નથી, તો તે જીવે પાપ છોડવું જ પડશે
અને જ્યાં ૧૮ પ્રકારનાં પાપ છૂટ્યાં, ત્યાં પછી પુન્ય અને ધર્મ
જ બાકી રહે. અને એ જ ઇચ્છવા યોગ્ય છે, માટે પુન્ય
ઉપાદેય છે-આદરવા યોગ્ય છે.

શ્રી ઉપાસક દશાંગ સૂત્ર પાનું ૧૨૫ માં કહેલ છે કે
ભલું કરે અથવા આત્માને પવિત્ર કરે, તે પુન્ય છે. અથવ
નિમિત્તિથી આત્મા પવિત્ર થાય તેને પુન્ય કહે છે. તાત
છે કે—પુન્ય સંસાર રૂપી સમુદ્રથી પાર ઉતરવાને માટે
(નાવ)ની સમાન છે પુન્ય ઉપાદેય છે—આદરવા યોગ્ય
અહીં બરાબર સાબિત થાય છે. માટે સંપૂર્ણ એવું મો
મેળવવા માટે પુન્ય કરવું એ ખાસ જરૂરી છે.

શ્રી ઉવવાઈ સૂત્ર પાનું ૪૪૯ માં પણ તે જ
કહે છે કે- આત્મા જેનાથી પવિત્ર કરાય તે પુન્ય છે
આત્માને- જે પવિત્ર કરે એવાં જે શુભ કર્મ છે, તેનું નામ
આ પુન્યકર્મ જીવને સંસાર રૂપ સમુદ્ર (પારાવાર) થી
માટે હોડી રૂપ છે. તે પુન્યના પ્રભાવ વડે જીવને મનુ
આર્યદેશ, ઉચ્ચ કુળ, લક્ષ્મી વગેરે સમસ્ત ઉત્તમોત્તમ
પ્રાપ્તિ થાય છે. વધારે તો બીજું શું કહેવું, તીર્થંકર ના
બંધ પણ એજ પુન્યનું સાક્ષાત્ ફળ છે. જે માણસ એ
કર્મને સર્વથા હેય (છોડવા લાયક) સમજીને તેનો ત્યા
તે ખોટું કરે છે જેમ કોઈ સામે કાંઠે પહોંચ્યા પહેલાં
વચમાં વહાણનો ત્યાગ કરી દીએ, તો તેના જેમ બૂરા
તેમ મોક્ષ ગયા પહેલાં પુન્યને છોડી દેનારના બુરા હા

શ્રી ઉપાસક દશાંગ સૂત્ર પાનું ૨૯૭—અહીં કામ
વાત આવે છે. કામદેવ શ્રાવક પોષધ કરીને પોતાની પો
બેસીને ધર્મધ્યાન કરી રહેલ છે, તે વખતે મધ્યરાત્રે એ
દેવ આવ્યો. તે દેવે એક મહા ભયંકર પિશાચનું
અને પછી હાથમાં તલવાર લઇને જ્યાં પોષધશાળા
જ્યાં કામદેવ શ્રાવક હતો ત્યાં તે પિશાચ આવ્યો; અ

મોક્ષ પધારશે. હાથીએ શરીર ખંજવાળવા માટે ઉપાડેલ
નીચે મૂકયો નહિ. કારણ કે નીચે અનેક જીવો બેઠા હતા.
ી તે પગને પ્રાણી વગેરેની અનુકંપાથી પ્રેરાઇને અધવચ્ચે જ
ાડી રાખ્યો–તેને જમીન પર મૂકયો જ નહિ, તેમ જ સસલા
પર પણ મૂકયો નહિ અને ત્યાં બેઠેલાં અન્ય પ્રાણીઓ ઉપર
ણ મૂકયો નહિ. આવી દયા પાળવાથી હાથીનો જીવ મૃત્યુ
ામીને શ્રેણિક જેવા મોટા રાજ્યના ધણીને ત્યાં કુંવર રૂપે ઉત્પન્ન
યો. બીજા જીવોની દયા પાળી, તેથી હાથીએ ઘણું પુણ્ય ઉપાર્જન
યું અને આ પુણ્યને પ્રતાપે મેઘકુમાર નામે મોટા રાજકુંવર
ાયા અને ત્રીજે ભવે મોક્ષ જશે.

એક સસલાની દયા પાળી, તેથી આ હાથીએ ખૂબ પુણ્ય
ઉપાર્જન કર્યું અને મૃત્યુ પામીને મેઘકુમાર થયા. ત્યાં દીક્ષા
લીધી અને સમકિત પામીને વિજય વિમાનમાં ગયા. સસલાંની
દયા પાળી, તેથી જે પુણ્ય બંધાયું તેથી મેઘકુમાર થયા અને
પછી અનુત્તર વિમાનમાં. આમ જીવોની દયા પાળવાથી અને
પુણ્યથી જીવને ખૂબ લાભ થાય છે, આપણને તો નાનપણથીજ
દયાના સંસ્કારો પડયા છે અને તેથી આપણે જીવ હિંસાથી દૂર જ
રહીએ છીએ અને ત્રસ જીવોની દયા સારી રીતે પાળી રહયા છીએ.
પૂર્વ ભવોમાં આપણે એવાં સારાં કામો કરેલાં છે કે આપણો
જન્મ અહિંસક કુળમાં થયો– ભરપૂર ભરી પડી છે એવા
કુળમાં થયો. અને તે ઉપરાંત પણ આપણે એવાં મજાનાં પુણ્ય
પૂર્વ ભવોએ કરેલ છે કે હિંસા કરવાનું મન જ થતું નથી.

અત્યારે હિંદ સિવાય લગભગ આખી દુનિયા દારૂ અને માંસ
વાપરે છે. આખા હિંદમાં પણ ફકત ૩૦ ટકા જ લોકો દારૂ–માંસ
વાપરતા નથી. અને તેમાં પણ ગુજરાત અને રાજસ્થાન લગભગ

એક દિવસ બચાવવા રાજાને અરજ કરી રાજાએ એક દિવસની છૂટ આપી રાણીએ તે ચોરને સ્નાન કરાવી સારાં વસ્ત્રો પહેરાવી, સારાં ભોજન કરાવી, એક હજાર સોના મહોરોની બક્ષીસ આપી. તેની સ્પર્ધાથી બીજી રાણીએ બીજે દિવસે ચોરને બચાવવા રાજાને અરજ કરી. રાજાએ તે મંજુર કરી. તે રાણીએ પહેલી રાણીની માફક બધુ કરવા ઉપરાંત લાખ સોના મહોરો આપી તેવી જ રીતે ત્રીજી રાણીએ એક દિવસ માગી લીધો અને કરોડો સોના મહોરો આપી. પછી ચોથી રાણીએ વિચાર કર્યો કે એક દિવસની શી માગણી કરવી ? રાજાએ એક આપેલું વચન મારી પાસે છે, તેના બદલા તરીકે આ ચોરને હંમેશ માટે વધથી મુક્ત કરું. એમ ધારી ચોરને બચાવવાનો રાજાની પાસે માગણી કરી રાજાએ તે કબુલ કર્યું ત્યારે આ ચોથી રાણીએ તેને જમાડી કંઇ પણ બક્ષીસ આપ્યા વગર તેને વિદાય કરતી હતી, ત્યારે બીજી ત્રણ રાણીઓએ તેની મશ્કરી કરતાં હસીને કહ્યું કે, આપણે આટલી આટલી બક્ષીસ આપી અને એણે તો કંઇજ આપ્યું નહિ ત્યારે ચોથી રાણીએ કહ્યું કે-મેં તો સૌ કરતાં વધારે આપ્યું છે અને તેનો ઇન્સાફ કરાવવો હોય તો આ ચોરને જ પૂછી જુઓ. જ્યારે ચોરને પૂછયું ત્યારે તેણે જવાબ આપ્યો કે તમારી હજાર લાખ કે કરોડ સોના મહોરોની બક્ષીસ કરતાં આજની જીવતદાનની બક્ષીસ ઉંચી છે, કેમ કે—

દીયતે મ્રિયમાણસ્ય, કોટિં જીવિતમેવવા ।
ધન કોટિ ન ગૃહ્ણીયાત્, સર્વો જીવિતુમ્ ઇચ્છતિ ॥

અર્થ-મરતા માણસને એક માણસ કરોડ સોના મહોરો આપે, અને બીજા હાથ ઉપર જીવિતદાન આપે, તો તે માણસ કરોડ સોનામહોરો નહિ લે, પણ જીવિતદાન સ્વીકારશે, કેમકે સર્વ કોઇ

૬૦ રૂપા દારૂ-માંસથી દૂર [illegible] આપણા જન્મ [illegible]
ક્ષેત્રમાં ગયો છે. આપણી આસપાસ ઘણા માંસાહારીઓ [illegible]
અને છતાં આપણે અન્ન આહારી અને વનસ્પતિ આહારી છી
એ, તે આપણા પૂર્વ ભવનાં પુણ્યને [illegible]. માટે
કરવો, તેથી તેને જે [illegible] થાય છે તેની પુણ્યાઈ બીજી કોઈ
પણ ચીજથી થઈ શકે નહિ સૂયગડાંગ સૂત્રની ટીકામાં અભયદાનની
શ્રેષ્ઠતા ઉપર ચોરનું એક દ્રષ્ટાંત આપેલું છે.

દ્રષ્ટાંત—વધ સ્થાને લઈ જવામાં આવતા એક ચોરને જોઈ રાણીઓએ તેને મારવાનું કારણ રાજાને પૂછ્યું. એક રાજપુરૂષે તેનો ખુલાસો કર્યો, ત્યારે ચાર રાણીઓમાંની એક રાણીએ ચોરને પુણ્ય કરવાની ખાસ જરૂર છે હાથીના જીવે સસલાંની દયા પાળી, તો મનુષ્ય ભવ પામ્યો, સમકિત પામ્યો અને અનુત્તર વિમાને ગયો. માટે અનુકંપા પાળી-દયા પાળી જીવોને મારવા નહિ અને જીવોની દયા પાળવી, તેથી ખૂબ સારાં પુણ્ય બંધાશે અને પરંપરાએ જીવનો મોક્ષ થઈ જશે.

[2]તપથી જેમ નિર્જરા થાય છે, તેમ દાન અને ભાવનાથી

૧ અને તેની 'સાથે આપણો આ ભવનો પુરૂષાર્થ પણ કામ કરતો હોય તો બની શકે.

૨ ભાવના શતક પાનું ૨૯૧ થી

પણ ઘણા કર્મોની નિર્જરા થાયછે. બધાં દાનોમાં અભય દાન શ્રેષ્ઠ છે. અભય એટલે કોઈપણ જીવને ભય ન દેવો—ભયથી મુક્ત કરવો. [3]સાત પ્રકારના ભયમાં મરણ ભય સૌથી વધારે ખરાબ છે. મરણના

૩—સાત ભય તે-ઇહલોક ભય, પરલોક ભય, આદાન અકસ્માત ભય, આજીવિકા ભય મરણ ભય અને અપલોક (અપયશ) ભય

ભયમાં આવી પડેલા પ્રાણીને અભયદાન આપી તેને ભયથી મુક્ત

ખમાં આકરું લાગે છે, પણ પછી પાપ ત્યાગનાં ફળ તે
સુખ સારાં મળે છે-પાંચે ઇંદ્રિયોના અને મન, વચન,
સારામાં સારાં પુણ્ય ફળો તેને મળે છે અને ત્યાં પણ તે
સારાં કામો કરી મોક્ષની નજીક થાય છે.

શ્રી જૈન તત્વ પ્રકાશ જૂની આવૃત્તિ, પાનું ૨૨૩ માં પૂજ્ય
શ્રી અમોલખ ઋષિજી મહારાજ સાહેબ લખે છે કે-
શુભ કમાણીએ કરી, શુભ કર્મના ઉદયે કરી, જેનાં ફળ
તા આત્માને મીઠાં લાગે તેને પુણ્ય કહે છે. પુણ્ય એ શુભ
છે, મન, વચન અને કાયાના શુભ વ્યાપારથી આત્મા જે
પુદ્‌ગલોને ગ્રહણ કરે છે તે કર્મપુદ્‌ગલોને પુણ્ય કહે છે.
જે સુખરૂપ ફળ આપે છે. (પુણ્યથી જીવ સુખી થાય છે)
રીતે સંસારનાં સુખનાં સાધન તે મકાન, વસ્ત્ર, સોનું રૂપું,
ધન આદિ સામગ્રીઓ પ્રાપ્ત કરતા જતાં જીવને પ્રથમ થોડું
પડે છે, પણ પછી લાંબા કાળ સુધી તે સામગ્રી સુખ આપે છે,
રીતે જ રીતે પુણ્ય ઉપાર્જન કરવામાં પ્રથમ તો થોડું કષ્ટ
ન કરવું પડે છે, પણ પછી લાંબા કાળ સુધી ઘણું સુખ મળે
કહેવત છે કે-દુઃખને અંતે સુખ. પુણ્ય ઉપાર્જન કરવું તે
મુશ્કેલ કામ છે. પુદ્‌ગલો ઉપરથી મમતા ઉતાર્યા વિના ગુણ્યાત
યા વિના અને આત્માને વશ કરી યોગોને શુભ કાર્યોમાં લગાવ્યા
વિના પુણ્યનું ઉપાર્જન થઈ શકતું નથી. આગળ કહ્યા પ્રમાણે
અન્ન પુન્નો પણ પુન્ને એમ નવ પ્રકારે પુણ્ય બંધાય છે એ નવ
પ્રકારનાં પુણ્ય બાંધતી વખતે પૈસા ઉપરથી મોહ ઉતારવો પડે છે,
અને મહેનત પણ કરવી પડે છે પણ મહેનત કરીને અને થોડી
લક્ષ્મીનો ભોગ લઈને જે પુણ્ય ઉપાર્જન કરેલ છે, એ પુણ્યનાં
ફળ ભોગવતા વખતે જીવન ખૂબ આરામ અને સુખ મળે છે. આ
પુણ્યનાં ફળ જીવ પાછળ કહી ગયા મુજબ ૨૨ પ્રકારે ભોગવે છે.

...વાત એક જાતનો ભ્રમ છે. અને આ ભ્રમને
...ાથી અનેક જાતની અનર્થકારી ભ્રમણાઓ લોકો
... કેટલાક લોકો કહે છે કે, મા–બાપની સેવા કરવી
... ભૂખ્યાંને ભોજન અને તરસ્યાને પાણી પાવું એ
...તે હોય અણ સમજુ બાળક આગમાં બળતો હોય
...કૂદતો હોય, તો તે બાળકને મૃત્યુથી બચાવવો એ
...એટલું જ નહિ પણ, હૃદયમાં બચાવવાની ભાવના
... પણ અધર્મ છે.
બચાવનારને સારો જાણવો એ
...ની ભાવના ભાવવાથી પાપ લાગે છે.

...લોકોએ કરીને આ લોકોએ
...ઓથી વિરુદ્ધની આવી પ્રરૂપણાઓ
...ળમાં કુહાડાનો ઘા કરેલ છે. અને અનેક કોમળ હૃદયના
...ા હૃદયમાં નિર્દયતાની ભાવના ઠાલવીને તેમને કઠોર
... દીધા છે, તેમણે પ્રભુના ધર્મ કહેવાના પ્રયોજનનો જ
...નાશ કર્યો છે, શ્રી પ્રશ્ન વ્યાકરણ સૂત્રમાં કહેલ છે કે–

...જગ જીવ રક્ખણ દયટ્ઠયાએ પાવયણ ભગવયા સુકહિયં ।
...જગતના સમસ્ત જીવોની રક્ષા અને દયા માટે પ્રભુએ
...નો ઉપદેશ આપ્યો છે.

... પ્રભુએ ઉપદેશ તો એટલા માટે આપ્યો કે જીવોની રક્ષા
... અને દયા પળાય; પરંતુ મિથ્યાત્વના પ્રબળ ઉદયથી કેટલાક
...ા એવા ભ્રમમાં પડી ગયા કે જીવોની રક્ષા ન કરાય અને
...ના ઉપર દયાનો ભાવ લાવી ન શકાય–મોહની માયા અપરંપાર
... દયા, પરોપકાર અને રક્ષણને કારણે જ જગતના જીવો જીવતાં
...હીને ધર્મનું આચરણ કરવા યોગ્ય બને છે જો માતા ગર્ભનું
...ાલન પોષણ કરવામાં અધર્મ સમજે અને તેથી ગર્ભની રક્ષા
...ન કરે, તો સંસારમાં કોઈ જીવતું જ રહી ન શકે. મા–બાપની

ગુણસ્થાન કે ચાર દશામાં તે ભાગે. માટે પા
પણ સિદ્ધનું અનુકરણ કરવાનું નામ ગાને પુ
નહિ

પુણ્યનો ત્યાગ કરવો નહિ પણ પુણ્ય
જોઇએ. અત્યારે ૭ થી ઉપરના ગુણસ્થાનકે પ
ધ્યાન કે શુકલધ્યાન અત્યારે હોતું નથી આ
પાંચમે ગુણસ્થાનકે છીએ આ ભૂમિકામાં છે.

સિધ્ધ ભગવંતનું નામ લઇને કેટલાક જીવો
કહે છે પણ કયાં સિદ્ધ દશા અને કયાં સકર્મા
કોઇ જાતનો બંધભાવ હોતો નથી. સિદ્ધો ક
તેમ છોડતા પણ નથી. સિદ્ધના એઅંનને ભાવમાં
પાપ બંધન કરવો એનું જ અનુકરણ કરવા જેવું
કર્મનો ક્ષય ન કરવો કે કર્મની નિર્જરા ન કરવી, તે
કરવાં જેવું નથી કારણ કે સિદ્ધોને તો કર્મ છે જ નહિ,
તેમને નિર્જરા પણ ન હોય ત્યારે આપણે તો પાપકર્મ
છે તેથી તેની નિર્જરા પણ કરવી જોઇએ અને નવાં પુણ્ય
કરવાં જોઇએ. જે સિદ્ધો થયા છે, તે બધાએ દીક્ષા લઇને
નિર્જરા કરી હતી અને બધાં જ પાપકર્મોની નિર્જરા
ત્યારે જ તેમને કેવળજ્ઞાન થયું હતું.

માટે આપણે પણ આ ક્રમ જ અપનાવવાનો છે.
પાછું હઠી જવું. શ્રાવક અવસ્થામાં રહી ઓછામાં ઓ
કરવાં અને આ અને આગચાં પાપકર્મો તોડવાં માટે આ
નિર્જરા થઇ જાય, તેવાં ધાર્મિક કામો કરવાં જોઇએ. પુણ્ય
જોઇએ. પુન્ય નહિ જેવાં હશે અને પાપ વધારે હશે, તો નરકમાં
જઇ ધોકા ખાવા પડશે, કે તિર્યંચમાં જઇ ભૂખ તરસનાં દુઃખો

ફરવાં પડશે અને સંસારમાં રખડી રખડીને હેરાન થઈ પડશે દુઃખી થઈને નીકળી જશે.

શ્રી મરુધર બા. બ્ર પંડિત મુનિશ્રી પારસ મુનિએ "મોક્ષ પ્રવચન" નામનો એક બહુ જ સુંદર અને વિસ્તારવાળો બનાવેલ છે. તેના ૨૭૭ મા પાને તેઓશ્રી લખે છે કે—

જે કર્મ જીવને સુખ આપે, સુખી જીવન આપે, સુખનાં સાધનો આપે, ઉચ્ચતા આપે મોક્ષ અનુકૂળ ભવ આપે, મોક્ષ અનુકૂળ ઉચ્ચતા આપે, તેવા સાધનો આપે અને મોક્ષ અનુકૂળ પાપનો વિરોધી છે અને ધર્મનો સાથી સ્વભાવવાળો, જે પાપનો વિરોધી છે અને ધર્મનો સાથી પુણ્ય છે.

અને પાપની પણ તેવી જ વ્યાખ્યા આપી છે જે કર્મ જીવને દુઃખ આપે, દુઃખી જીવન આપે, દુઃખનાં સાધનો આપે, મોક્ષ પ્રતિકૂળ ભવ આપે, મોક્ષ પ્રતિકૂળ સાધનો નીચતા આપે, મોક્ષ પ્રતિકૂળ ઉચ્ચતા આપે, આત્માને મલિન બનાવે અને તેવા મલિન આપે, નીચતા આપે. આત્માને મલિન બનાવે અને ધર્મનો શત્રુ છે, તે પાપ છે. સ્વભાવવાળો જે પુન્યનો અને ધર્મનો શત્રુ છે, તે પાપ છે.

પુન્યનું પુન્ય પણુ અને પાપનુ પાપ પણુ દરેકે બરાબર જાણવું જોઈએ. પુન્યથી થતા લાભ અને પાપથી નુકશાન બધાને સારી રીતે સમજવું જોઈએ, અને પાપને તો સદંતર ત્યાગી જ દેવું જોઈએ. અને પુન્ય એ મોક્ષમાં જવાનું એક જરૂરી સાધન છે એમ માની તેનો જે જીવ સંચય કરશે, તે સુખી થશે.

પાપકર્મ તીવ્ર રસથી બંધાય ગયું હોય તો ૧૨ પ્રકારનો તપ સારી રીતે કરવાથી, તે કર્મ ઉડી પણુ જાય અને કદાચ બધું ન ઉડે, તો તેના રસ મંદ પડી શકે, પણ તે કર્મને

ગુણસ્થાન કે પાપ દશામાં તે પડશે, માટે પાપનો
પણ સિદ્ધનું અનુકરણ કરવાનું નામ લઈને પુણ્યનો
નહિ

પુણ્યનો ત્યાગ કરવો નહિ પણ પુણ્યનું ઉપા
જોઈએ. અત્યારે ૭ થી વધારે ગુણસ્થાનકે પહોંચાતું
ભાવ કે શુકલધ્યાન અત્યારે હોતું નથી અત્યારે અ
પાંચમે ગુણસ્થાનકે છીએ આ ભૂમિકામાં પુણ્યની

સિધ્ધ ભગવંતનું નામ લઈને કેટલાક જીવો પુણ
કહે છે પણ ક્યાં સિદ્ધ દશા અને ક્યાં સકર્મ દ
કોઈ જાતનો બંધભાવ હોતો નથી. સિદ્ધો કર્મ બ
તેમ છોડતા પણ નથી. સિદ્ધના અબંધને ભાવમાંથી
પાપ બંધન કરવો એનું જ અનુકરણ કરવા જેવું
કર્મનો ક્ષય ન કરવો કે કર્મની નિર્જરા ન કરવી,
કરવાં જેવું નથી કારણ કે સિદ્ધોને તો કર્મ છે જ
તેમને નિર્જરા પણ ન હોય ત્યારે આપણે તો પાપ
છે તેથી તેની નિર્જરા પણ કરવી જોઈએ અને નવાં
કરવાં જોઈએ. જે સિદ્ધો થયા છે, તે બધાએ દીક્ષા લ
નિર્જરા કરી હતી અને બધાં જ પાપકર્મોની નિ
ત્યારે જ તેમને કેવળજ્ઞાન થયું હતું.

માટે આપણે પણ આ ક્રમ જ અપનાવવાનો છે
પાછું હઠી જવું. શ્રાવક અવસ્થામાં રહી ઓછામાં
કરવાં અને આ અને આગલાં પાપકર્મો તોડવાં માટે
નિર્જરા થતી જાય, તેવાં ધાર્મિક કામો કરવાં જોઈએ.
જોઈએ. પુન્ય નહિ જેવાં હશે અને પાપ વધારે હશે, ત
જઈ ધોકા ખાવા પડશે, કે તિર્યંચમાં જઈ ભૂખ તરસ

તારા પહેલા વ્રતનો અને પોષધ વ્રતનો ભંગ [1]થયો. એટલા માટે હે પુત્ર ! આ બાબતની તું [2]આલોચના કર, પ્રતિક્રમણ કર, અને પોતાની તેમજ ગુરૂની સાક્ષીથી નિંદા-ગર્હા કર, તે વિષયના પરિણામોના બંધોને કાપ, અને અતિચારના મેલને દૂર કરીને આત્માને શુદ્ધ કર, અને યથા યોગ્ય તપ રૂપ પ્રાયશ્ચિત્તનો સ્વીકાર કર શ્રાવકજીએ માતાની વાત 'તહત્તિ' (બરાબર) છે એમ માનીને વિનય પૂર્વક સ્વીકારી લીધી અને પછી એ વિષયની આલોચના કરી તપનો સ્વીકાર કર્યો. આ શ્રાવકજી પછી કાળને અવસરે કાળ ધર્મ પામી પહેલે દેવલોકે ગયા. ત્યાં તેમનું આયુષ ચાર પલ્યનું છે, અત્યારે તેઓ ત્યાં બિરાજે છે અને ભવિષ્યમાં જ્યારે આયુષ, ભવ અને સ્થિતિ પૂરી થશે, ત્યારે તેઓશ્રી ત્યાંથી

---

૧ અહીં કદાચ કોઇ એમ કહે કે શ્રાવકને તો પહેલા વ્રતમાં નિરપરાધી જીવની હિંસાનો ત્યાગ હોય છે અને દેવ તો તેનો અપરાધી હતો, તો એ કહેવું બરાબર નથી. કારણ કે શ્રાવકજી તે વખતે પોષધ વ્રતમાં હતા. અને પોષધ વ્રતમાં તે અપરાધી અને નિરપરાધી એને બંનેને મારવાનો ત્યાગ હોય છે, માટે વ્રત તૂટયું.

૨ આપણાથી પણ કોઇ બંધી તૂટે ત્યારે આપણે તે પાપની આલોચના અને પ્રતિક્રમણ કરવાનું છે-નિંદા અને ગર્હા કરવાની છે. આ બધું મનથી જ કરવાનું છે. પછી યોગ્ય ગુરૂ મળે ત્યારે અગર તેમની પાસે જઇ તેઓ તપ વગેરે જે પ્રાયશ્ચિત્ત આપે-દંડ દે તે સ્વીકારી લઇ તે મુજબ તપ કરી લેવો. આમ કરવાથી તે પાપ દોષ ઉડી જાય છે એમ આપણે માનીએ છીએ. અને કોઇ મોટું પાપ લાગ્યું હોય ત્યારે પણ તે પાપની મનમાં નિંદા-ગર્હા કરવી અને ઉપર કહ્યું તે મુજબ સંત-સતીજી પાસે પ્રાયશ્ચિત્ત લેવું.

ક્ષા લઇ લે. દીક્ષા લઇ એવું પરાક્રમ ફોરવે કે મોક્ષ પણ
અને કર્મ બાકી રહી જાય તો દેવ લોકે પણ જાય,
પૂર્વ ભવે એવાં મગનાં અપાર જી પુણ્ય કર્યાં છે કે, તેઓ
ની સન્મુખ થાય જ-દીક્ષા લે જ. કોઇપણ બળદેવ ગાડી
ને જાય જ નહિ.

પુન્ય કરીને પછી જો નિદાન કરે તો તે પુન્ય ખરાબ કહેવાય.
આમાં ક્યાંય પુન્યને અપવિત્ર કહેલ નથી. પવિત્ર કરે તે પુન્ય.
વાં પુણ્યને અપવિત્ર કે ખરાબ કોઇ કહી શકે જ નહિ તેમજ
એકાંતે કાઢી દેવા યોગ્ય છે એમ પણ કોઇ કહી ન શકે હા,
જીવ જેમ જેમ ધર્મમાં આગળ વધતો જાય. ગુણસ્થાનકો
ચડતો જાય, ત્યારે કેટલાંએ પુન્યના કામો આપોઆપ છૂટતાં
ય છે.

જો પુન્ય કે પુન્યનું ફળ અશુચિરૂપ કે મલિન હોય, તો
તીર્થંકર નામ કર્મ એ પણ ઉત્તમ પુન્ય છે. અને આ પુન્યના
ઉદયથી જીવ તીર્થંકર બને છે જે પોતે તો તરે જ છે પણ
સાથે સાથે સેંકડો હજારો-લાખોને તારે છે. મોક્ષનો માર્ગ બતાવે
છે. આ તીર્થંકર દશા શુચિમૂલ છે. પવિત્ર છે. સ્વચ્છ અને નિર્મળ
છે, અને ઘણા જીવો માટે મોક્ષનું કારણ છે.

જ્યારે તીર્થંકરોને દીક્ષાના ભાવ થાય છે, ત્યારે લોકાંતિક
દેવો તેમની પાસે આવે છે અને પ્રભુને તીર્થ પ્રવર્તાવવાની વિનંતિ
કરે છે આ દેવો દાન માટે જોઇતું દ્રવ્ય તેમને ત્યાં મોકલી દે
છે, અને તેઓ એક વરસ સુધી દાન દે છે. હવે જો દાન અને
પુન્ય ત્યાગવા યોગ્ય હોત, તો ત્રણ જ્ઞાનના ધણી એવા આ
છદ્મસ્થ તીર્થંકરો દાન દેત જ નહિ અને પુન્ય બાંધત જ નહિ.
માટે એ સ્પષ્ટ થઇ જાય છે કે પુન્યનાં કામ ત્યાગવા યોગ્ય નથી.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

છે. ત્યારે [illegible] પાપની [illegible] નિશાની [illegible]

[illegible]

[illegible] રીતે [illegible] પુન્યની નિશાની [illegible]

[illegible] અને [illegible] પાપની નિશાની છે એક [illegible]

ઘોડાગાડીમાં બેસી ફરવા નીકળે છે, ત્યારે પાછળ [illegible]

તે રાજાની શોભા છે અને તે પુન્યની નિશાની છે. [illegible]

પાપીને હાથકડી પહેરાવી બજારમાંથી લઇ જાય છે, ત્યારે [illegible]

તેની પાછળ પોલીસ હોય છે. પણ અહીં પોલીસમાં ફેર છે [illegible]

કાબુમાં રાખવા અને ભાગી ન જાય તે માટે જે પોલીસ હોય [illegible]

તે પાપની નિશાની છે જીવ પુન્યનાં ફળ છોડી દેવા માગે [illegible]

ખુશીથી છોડી શકે છે પણ પાપનાં ફળ છોડી દેવા માગે તો [illegible]

ન ચાલે તે તો ભોગવવાં જ જોઇએ. પુન્ય હસતાં હસતાં [illegible]

રાજી થઇ થઇને ભોગવાય છે, ત્યારે પાપ રોતાં રોતાં અને [illegible]

છુટકે પરાણે-પણ ભોગવવાં જ પડે છે.

એક રીતે તો પુન્યને બંધ રૂપ ન ગણીએ તો પણ [illegible]

...હ્યું બધું છે-પુન્યનો પ્રવાહ એટલા બધા જોરથી વહે છે કે-...ા તે પ્રવાહમાં ખેંચાઈ જાય છે-પાપનું ફળ ભોગવવું પડતું ...ો અને પાપો ઉડી જાય છે. પુન્ય કરનારા વાચક ! આ બાબ... ...ર છે. પાપનાં ફળ ભોગવવાં આજે કોઈને પણ ગમતાં નથી. ...ને આવી રીતે પુન્યના પ્રતાપે પાપનાં ફળ ઉડી જતાં હોય, તો ...પુન્ય આદરવા યોગ્ય જ કહેવાય. માટે કોઈની વાદે ચઢીને ...ન્ય ન જોઈએ' એવી વાતો કરશો જ નહિ.

નરકનાં દુઃખ

એક નારકી ૨૨ સાગરના આયુષ્યથી સાતમી નરકે દુઃખ ભોગવી રહેલ છે, આટલા અસંખ્યાતા વરસોમાં તેને નાના-મોટા અનેક પુન્યના ઉદય થતાં જ હોય છે પણ નરકમાં દુઃખનો પ્રવાહ એટલા બધા જોરથી વહે છે કે નારકીનાં ઉદય આવેલા નાના મોટા પુન્ય તેમાં તણાઈ જાય છે-ફળ દીધા વગર જ પુન્ય ઉડી જાય છે-ખલાસ થઈ જાય છે કારણ કે અહીં લગભગ એકાંત દુઃખ જ છે, અસાતા જ છે, માટે વાચક ! પાપ કરશો નહિ અને તેમાં પણ નરકમાં જવાં જેવાં પાપ તો કરશો જ નહિ. અને છતાં કરશો તો જે કાંઈ પુન્ય કર્યા છે અને જે ૨૨ સાગરોપમમાં ઉદય આવવાનાં છે તે બધાં પુન્ય ઉડી જશે, માટે એકપણ પાપ કરતાં બહુ વિચાર કરો, પાપ કરવાં તો સહેલાં છે, પણ પાછાં ભોગવવાં બહુ જ વસમા છે-આંખમાંથી ચોધાર આંસુની ધાર થશે અને વાંસા ફાટી જશે, માટે પાપ કરશું નહિ. તો જ સુખી થશું

સૂર્યાભ દેવે ઉપયોગ મૂકીને જોયું તો વીર પ્રભુને આમ-લકલ્પા નગરીમાં જોયા અને પછી પ્રભુને નમસ્કાર કર્યા. અને પછી તે વિચાર કરવા લાગ્યો કે-તથા રૂપવાળા ભગવાનના ના...

શું ફળ છે અને પાપનું શું ફળ છે. વગેરે વગેરે બાબતો
તત્ત્વથી જ્યાદા આવતો નથી. તેમાં તેનું જ્ઞાન આપવા
પુન્ય અને પાપ તત્ત્વોને બંધ તત્ત્વોમાં જુદાં પાડેલ છે. તો
શાસ્ત્રમાં તત્ત્વ પણ નવ બતાવેલ છે.

મરૂધર સંત-બા-બ્ર. પંડિત મુનિશ્રી પારસ મુનીએ "મોક્ષ
પ્રવચન" નામના પુસ્તકમાં પુન્ય તત્ત્વ બહુ વિસ્તારથી લખેલ
મેં તો અહીં ટુંકમાં જ આપેલ છે, જિજ્ઞાસુએ આ પુસ્
વાંચી જવું-વાંચવા જેવું છે.

પ્રદેશી રાજા કાળને અવસરે કાળ ધર્મ પામીને પહેલ
દેવલોકમાં દેવ થયેલ છે. અહીં તેમનું આયુ ચાર પલ્યનું
અને તેમનું નામ સૂર્યાભ છે. અહીં આ સૂર્યાભ દેવ
આગળના ભવમાં કરેલાં કલ્યાણ રૂપ ફળને ભોગવતો આનં
સહિત પોતાનો કાળ ત્યાં રહી પસાર કરે છે.

દેવોનાં પુણ્ય

[1]દેવોને દરેક રીતે આનંદ અને સુખ હોય છે-તેમને ખાસ
કોઇ દુઃખ હોતું નથી-બારમાં દેવલોકના દેવનું આયુષ ૨૧ થી ૨૨
સાગરનું છે અને તે બધો વખત તેઓ આનંદમાં જ કાઢે છે.
અહીં કોમને પ્રશ્ન થાય કે, તો શું ૨૨ સાગર જેટલા અસંખ્યાત
વરસો સુધી તેમને પાપના ઉદય જ નહિ થતાં હોય? એમ કે
બને? તો તેના જવાબમાં કહેવાનું કે-તેમને નાના-મોટા અ
પાપના ઉદય તો આવ્યા જ [2]કરે છે, પણ અહીં પુન્યનું

---

૧ સામાનિક દેવને હિસાબે.

૨ કારણ કે પાપ તો દરેક જીવે કરેલાં જ છે.

"જૈન શાસન" એ એક દિગંબર ગુજરાતી પેપર છે. ૬૮-૬૩ ના સન્મતિ દર્શન પેપરમાં શ્રી રતનલાલ ડોશીએ લેખ લખેલો, તેનો ઉતારો જૈન શાસનમાં આવેલ છે, તે દઉં છું:-

બંધ બંધમાં ફેર છે.

પ્રશ્ન-પુણ્ય અને પાપ બંધનરૂપ છે. એનાથી મુક્તિ કેવી રીતે થઈ શકે? જે હેતુ બંધનનો હોય તે મુક્તિનો કેવી રીતે બની શકે? ઉત્તર-બંધન હોવા છતાં તેમાં અંતર છે. કેટલાંક બંધન પરવશતાને કારણે સ્વીકારવાં પડે છે, અને કેટલાંક બંધન સ્વાધીનતાથી સ્વીકારવાનાં હોય છે. પરવશતાના બંધનમાં જીવ પરાધીન છે. એ પોતાની ઇચ્છાથી મુક્ત થઈ શકતો નથી, જેવી રીતે કારાગૃહનો કેદી-એના હાથ પગ બેડિયોથી જકડાયલા હોય અને શસ્ત્રધારી રક્ષકો (પોલીસો) પહેરો ભરે છે, એની ઇચ્છા છતાં તે બહાર નીકળી શકતો નથી. આ પ્રકારે એ અશુભ-પાપનું પરિણામ છે, ત્યાં આત્મા વિવશ છે-પરવશ છે, એણે તેનું ફળ ભોગવવું જ પડે છે

ત્યારે પુણ્ય રૂપી બંધન એવું નથી. અહીં આત્મા સ્વાધીન હોય છે. આવા આત્માની દશા કેદીના જેવી હોતી નથી, પણ રાજન અને સમ્રાટ જેવી હોય છે, એના અલંકાર (ઘરેણા) બંધનરૂપ હોતાં નથી પણ શોભારૂપ હોય છે. શસ્ત્ર સૈનિકોનો પહેરો એમના માનમાં વધારો કરવા અને એમની રક્ષા માટે હોય છે. ત્યારે કેદીને તો સૈનિક અપમાન કરે, ગાળો આપે અને મારે પણ ખરો. ત્યારે પુણ્યાત્માને સૈનિક નમન કરે છે અને શસ્ત્રોને પણ નમાવી તેનો આદર કરે છે. અને તેની આજ્ઞાનું પાલન કરે છે.

[illegible]

[illegible] ... દશામાં આવી જાય અને જ્યારે તેમનામાં ધ્યાન, ધ્યા[illegible]
અને ધ્યેયનો ભેદ ન રહે અને શુક્લ ધ્યાનની દશા આવે ત્યારે [illegible]
પુણ્યની જરૂર રહેતી નથી અને તે વખતે પુણ્ય નકામું છે. [illegible]
પુણ્ય કરનાર શ્રાવક કે શ્રાવિકા સમકિતી હોવાથી તેનાથી કર્મો[illegible]
નિર્જરા પણ થાય છે—ઘણી વખત પુણ્ય અથવા શુભભાવ સમકિ[illegible]
પ્રાપ્ત કરવાનું કારણ પણ બને છે વ્યવહારની દૃષ્ટિ એ જ ર[illegible]

સંસારી જીવ દરેક સમયે શુભ કે અશુભ ભાવ કરતો જ હોય છે, ત્યારે જીવના દરેક સમયના ભાવ અનુસાર ૭ કે ૮ કર્મ બંધાય છે, તેમાં ઘાતિ કર્મ જીવના સ્વભાવનો ઘાત કરે છે, તેથી તેને પાપ કર્મ કહેલ છે અઘાતિ કર્મ જીવના અભાવ સ્વરૂપ ધર્મનો ઘાત કરે છે, તેથી આ અઘાતિ કર્મો કેવળજ્ઞાનની ઉત્પત્તિમાં બાધક થતાં નથી. હવે અઘાતિ કર્મની પુણ્ય પ્રકૃતિ ૧૩ મા ગુણસ્થાન સુધી ઉત્તરોત્તર અનંત ગુણી ફળ આપવાની શકિત સહિત વધતી બંધાય છે. ૬ ઠ્ઠા ગુણસ્થાન કરતાં સાતમા ગુણસ્થાનમાં અનંત ગુણ પુણ્ય બંધાય છે. સાતમા કરતાં આઠમાં ગુણસ્થાનકમાં અનંત ગુણ પુણ્ય બંધાય છે. ૮ મા કરતાં ૯ માં અનંત ગુણ પુણ્ય બંધાય છે, ૯ મા કરતાં ૧૦ મામાં અનંત ગુણ પુણ્ય ૧૦ મા કરતાં ૧૧ માં, ૧૧ મા કરતાં ૧૨ મા, અને ૧૨ મા કરતાં ૧૩ માં ગુણસ્થાને અનંત ગુણ પુણ્ય બંધાય છે, હવે જો પુણ્ય એ બંધના કારણરૂપ હોય, તો અનંત-અનંત ગણું પુણ્ય, બંધાવા છતાં જીવ કેવળજ્ઞાન કેમ પામે છે ?-જીવ સર્વજ્ઞ અને વીતરાગ કેમ થાય છે ?

બાધક સામગ્રી તો વિઘ્નરૂપ થાય, તેથી તે વીતરાગતાને અટકાવે પરંતુ જેમ જેમ વીતરાગતા વધતી જાય છે, તેમ તેમ પુણ્ય બંધ પણ અનંત ગુણો વધતો જાય છે, તેથી એ નક્કી થાય છે કે પુણ્ય એ કોઇપણ રીતે બાધક નથી. જ્યારે કેવળી પોતે સર્વ સંસારી જીવો કરતાં અનંત ગુણું પુણ્ય બાંધે છે. ત્યારે એ નક્કી થાય છે કે પુણ્ય એ કેવળજ્ઞાન મેળવવામાં જરાએ બાધક નથી, પણ તે સાધક છે-મદદગાર છે.

જ્યાં સુધી ૭૦ ક્રોડા ક્રોડની મોહનીય કર્મની સ્થિતિનો ઘાત કરી અંતઃક્રોડા ક્રોડી પ્રમાણ ન થાય, ત્યાં સુધી તો જીવ સમકિત પણ

અને પાપને છોડવા યોગ્ય માની છોડે છે. માટે પુણ્ય એ છે જીવને ઉપકારી છે અને પરંપરાએ મોક્ષનું કારણ છે.

બુદ્ધિ પૂર્વક પાપથી બચવું અને પુન્યનાં આગળ વધવું અને એટલેથી જ સંતોષ નહિ માનતાં અણુવ્રત, મહાવ્રત વગેરે આદરી પાપ કર્મોની નિર્જરા કરતાં જીવના શુભ પરિણામોથી પુન્યથી નીચે મુજબ લાભ થાય છે :–

૧ પાપ કર્મો જે લાંબી સ્થિતિનાં હતાં, તે ટુંકી સ્થિતિનાં થઇ જાય. મોહનીય કર્મ જે ૫૦–૬૦–૭૦ કોડા કોડી સાગર સુધી દુઃખ દેવાનું હતું તે સ્થિતિ ઘટીને ૫–૧૦–૧૫ કોડા કોડી સાગરોપમની રહે, કે તેથી પણ ઓછી થઇ જાય.

૨ જે પાપ પ્રકૃતિઓ તીવ્ર રસ પુર્વકની બાંધેલ હતી, તે શુભ પરિણામોથી–મંદ રસની થઇ જાય. ૧૦૮ ડીગ્રી તાવ આવવાનો હતો, તે ૯૯ કે ૧૦૦ ડીગ્રી જ આવે.

૩ શુભ પરિણામોથી જે પુન્ય પ્રકૃતિયો બાંધી છે, તેના રસમાં વધારો થાય. જે સુખ અલ્પ રસથી ભોગવવાનું હતું, તે તીવ્ર રસથી ભોગવે–જ્યોતિષીમાં દેવ થવાનો હતો, તે વૈમાનિકમાં જાય. અને ત્યાં લાંબા કાળ સુધી તીવ્ર રસથી પુન્યનાં ફળ ભોગવે આનંદથી રહે પણ તેમાં આસકત થઇ ન જાય.

૪. પૂર્વે જે પાપો બાંધ્યાં છે, તે શુભ પરિણામોથી જીવ પાપને પુણ્યમાં બદલી શકે છે સારા સારા વિચારો કરવા, ચોરે આ ભવ–પરભવમાં જે પાપો કરેલ છે, તેની નિંદા કરવી–માફી માગવી, હવેથી મોટાં પાપો જાણી જોઇને નહિ કરું અને નાનાં પાપો પણ જેમ બનશે તેમ ઓછામાં ઓછાં જ કરીશ–અનિવાર્ય આવશ્યકતા હશે તેટલાં જ પાપ ના છૂટકે જ કરીશ, અને હવેથી

। ખૂબ સારાં કામો કરીશ, ખૂબ જ્ઞાન ધ્યાન તપસ્યા કરીશ-
માયિક-પોષધ-પ્રતિક્રમણ વગેરે ધાર્મિક કાર્યો ખૂબ કરીશ: આવી
વી ખરા જિગરથી ભાવના ભાવવાથી પાપ કર્મો એ પુન્ય
માં બદલી જાય છે-પાપનું પુણ્યમાં સંક્રમણ થઇ જાય છે.
ટે આવી ભાવનાની ટેવ ન હોય તો તે ટેવ પાડવાની ખાસ
રૂર છે.

આજના સુધરેલ અને નાસ્તિક જગતમાં "ખૂબ ખાઓ પીઓ
અને મજા કરો, આત્મા ખાતો નથી પીતો નથી-કોણ ખાય છે કોણ
વે છે સમકિતીનો ભોગ તો નિર્જરાનો હેતુ છે." આવી આવી કંઇક
તો વહેતી થઇ છે પણ આવી વાતોમાં પડવા જેવું નથી-
આવી વાતો જરાએ માનવા જેવી નથી. સમકિતીના ભોગ જો
નિર્જરાના હેતુ-કારણ હોત, તો તીર્થંકર પ્રભુએ તો પહેલા
ત્રણ જ્ઞાન સહિતના સમકિતી જ હતા. તો તેઓએ શા માટે દીક્ષા
લીધી ? જો સંસારના ભોગથી નિર્જરા થતી હોય, તો પછી
પાપ શાથી બંધાય ? ચોકકસ સમજો કે- ભોગ ત્યાં રોગ છે-
ત્યાં પાપ છે અને દુર્મતિ પણ ત્યાં જ છે માટે આવા ફાસલામાં
સપડાતા નહિ.

એક રીતે જોઇએ તો પુન્ય એ બંધ રૂપ નથી. પણ જ્યારે
જીવ સાથે બંધાવું, તેવી રીતનો બંધનો સામાન્ય અર્થ લઇએ,
ત્યારે પુન્ય પણ આત્મા સાથે બંધાયેલ હોવાથી બંધન છે પરંતુ
જે દુઃખ કારક છે, જે ઉન્નતિમાં બાધક છે, જે પરાધીન છે,
તે બંધન છે બંધનનો આવો વિશિષ્ટ અર્થ લઇએ તો પુન્ય
એ બંધ રૂપ નથી. કારણ કે પુન્ય દુઃખરૂપ નથી, પણ સુખરૂપ
છે, ઉન્નતિમાં બાધક નથી પણ ઉપકારક છે, પરાધીનતા દેનાર
નથી પણ સ્વતંત્રતા રૂપ છે. અને તેના સુખરૂપ ફળનો ત્યાગ

કરી શકાય છે. ઉપવાસ પોષધ કરી શકાય છે, શ્રાવકનાં ૧૨ વ્રતો સંત સતીજીનાં પંચ મહાવ્રતો અંગીકાર કરી શકાય છે. એ પુન્ય એક રીતે બંધ રૂપ નથી.

પુન્યનું વિવેચન અહીં પૂરું થાય છે. આ રીતે જે જીવ પુન્ય પાપને સમજશે તેમાં પાપને તો તદ્દન છોડી દેશે અને પુન્યને મુખ્ય રૂપે બંધન ગણશે નહિ અને પુન્યને આચરશે, તે જીવ શીઘ્ર અમરતાને વરશે-મોક્ષ પ્રાપ્ત કરશે. ટુંકમાં કહું તો

પાપને બુદ્ધિ પૂર્વક છોડી દેવું અને
પુન્યને બુદ્ધિપૂર્વક કરવું

પુણ્યનું સ્પષ્ટીકરણ
ભાગ ૧
સંપૂર્ણ

૨– આર્ય ક્ષેત્ર-મનુષ્ય ભવ તો મળ્યો પણ આર્ય ક્ષેત્ર
રકેલ છે. શાસ્ત્રમાં બત્રીશ હજાર દેશ કહેલ છે, તેમાં
શને જ આર્ય ક્ષેત્ર કહેલ છે. આર્ય શબ્દની શ્રી પન્નવણા સૂ
શેષ વ્યાખ્યા કરી છે. જેઓ આર્ય કર્મ-વેપાર કરે છે
ાર્ય છે. જેઓ છાંડવા યોગ્ય કામોને છાંડી દે છે તે આર્ય
ાપણે માટે વિચાર કરીએ, તો આપણા જે ૧૨ વ્રતો છે
જેઓ બરાબર પાલન કરે છે તે આર્ય છે. આ ૧૨ વ્રતોમાં
ાપોથી દૂર રહેવાનું કહેવામાં આવ્યું છે તે મુજબ જેઓ દોષ
ર રહે છે તે આર્ય છે. અત્યારે તો માંસાહારી જ વધારે
હિંદ સિવાયના બધા જ દેશો માંસાહારી છે. અને હિંદમાં
ફક્ત ૩૦ ટકા જ અમાંસાહારી એટલે કે વનસ્પતિ આહારી
ાકી ૭૦ ટકા માંસાહારી છે. હા, યુરોપ અમેરિકામાં ક્યાંક
અથવા વેજીટેરીઅન હશે, અગર બરમા કે શ્રી લંકામાં થોડા
જ હશે. બાકી તો માંસાહારી છે. તેમજ જેને માંસા
ખરચ ન પોસાય તે પરાણે પણ વેજ બને છે. આવા આર્ય ક્ષે
આપણો જન્મ થયો છે. દુનિયાની વસ્તી અત્યારે લગભ
અબજની ગણાય છે. તેમાં વેજીટેરીઅન તો ફક્ત ૨૦ કરો
હશે, બાકી બધા નોન-વેજ છે. આપણે આવા આર્ય
જન્મ્યા છીએ તો તેનો પૂરેપૂરો લાભ લઇ લેવો જોઇએ.
કાર્યોમાં ખૂબ ખૂબ પરાક્રમ ફોરવવું ખૂબ ખૂબ વ્રત નિયમ
તપ વગેરે કરતા જ રહેવું અને સમકિત પ્રાપ્ત કરી લેવું.

૩– ઉત્તમ કુળ – અત્યારે પણ આપણામાં અનેક
છે કે, જ્યાં દારૂ માંસ તો દૂર રહ્યાં, પણ કંદમૂળ પણ તે
આવતાં નથી, આપણે પણ એવું જ રાખવું જોઇએ. અને
એવું ન રહી શકાય તો આપણે તો કંદમૂળથી એકદમ દૂર જ
કંદમૂળમાં અનંતા જીવો હોય છે, તેથી તેને અડવા જેવું જ

આવા કેમ રોગ [illegible] ત્યાં જીવ માત્ર કામ કરી શકતો ન
કરી લેવાં જોઈએ. આવી પડે તે પહેલાં જ જ્ઞાન-ધ્યાન-તપ
કેમ મંદિર ક્યારે ખાલી થશે તે આપણે
જ જાણતા નથી. કોઈની એક આંખ જાય છે અને કોઈની
બંને આંખ ચાલી જાય છે. ત્યારે આ જીવને બહુજ લાગી આ
છે. કારણ કે બંને આંખ ચાલી જવાથી જીવ કાંઈ જ કરી શકે
નથી અને બીજાનો ઓશિયાળો બની જાય છે-એકદમ પરવશ બ
જાય છે આ વખતે પૈસા સંબંધી સ્થિતિ સારી હોય અને ઘરના
માણસોને આપણા ઉપર લાગણી હોય, તો તો આ જીવને ખાવા-
પીવામાં કંઈ વાંધો આવતો નથી, નહિતર જીવને બહુજ મુશ્કેલ
પડે છે કહેવાની મતલબ એ છે કે, જ્યાં સુધી બધી જાતની
સરખાઈ છે, અને પાંચે ઇંદ્રિયો બરાબર છે. કામ આપે છે, ત્યાં
સુધીમાં ખૂબખૂબ જ્ઞાન-ધ્યાન-તપસ્યા કરી લેવાં. આ રીતે સારી

ધ્યાન-તપસ્યા અને પુણ્યનાં કામ કરી લીધાં હશે તો
અંતે તે જીવને ખાત્રી જ હશે, કે, મારી કોઇ દુર્ગતિ
થી જ, અને મેં સામાયિક-પ્રતિક્રમણ વ્રત-જપ-તપ-
ખૂબ કર્યાં છે, તેથી મારી સુગતિ જ થશે-આમ તે જીવને
અંતે બહુ જ શાંતિ હશે. (નરક અને તિર્યંચનાં આયુષ,
ને નપુંસકનાં આયુષ, ભુવન પતિ, વાણ વ્યંતર અને
ોનાં આયુષ: આ સાત બોલમાં જવું તે દુર્ગતિ ગણાય
ર મનુષ્ય અને વૈમાનિક દેવનું આયુષ એ સુગતિ ગણાય છે.)

- સંત સમાગમ-સાચા સંતોની જ સોબત કરવી. તેમનાં
ામ કરવાં, તેમને વંદના-નમસ્કાર કરવા, અને તેમના
ન સાંભળવાં અને તેમની સાથે ધાર્મિક ચર્ચા કરવી. આમ
ો જીવને ખૂબ લાભ થાય છે અને તે જીવ પણ સંત જેવો
જાય છે, આપણા પ્રતિક્રમણમાં આપણે જ્ઞાન પછી-સમકિતનો
ોલીએ છીએ, તેમાં પણ એજ વાત આવે છે. માટે સારા
જીવોની જ સોબત કરવી. પણ લબાડ, લુચ્ચા, લફંગા જેવાની
ન કરવી,-પછી ભલે તે શ્રાવકના વેશમાં હોય-કે સાધુના
હોય. આવાઓની સોબત કરવાથી તેમનામાં રહેલા કેટલાએ
લક્ષણો આપણામાં આવી જાય છે. અને તેથી આપણો આ
અને પર ભવ બધું જ બગડે છે અને કદાચ દુર્ગતિ પણ
જાય, માટે ચેતીને ચાલવું. સારી રીતે પરીક્ષા કરી લીધા
જ ગુરૂ ધારવા અને તેમના કહેવા પ્રમાણે ચાલવું. કુદેવ,
ર અને કુધર્મની કદી પણ સોબત ન કરવી. આવા ભામટા
ી સોબત કરવાથી જીવને ખૂબ ખૂબ નુકસાન થાય છે-આ ભવ
પરભવ બંને બગડે છે અને જીવ દુર્ગતિમાં ચાલ્યો જાય છે,
ાંથી પછી નીકળવું બહુજ મુશ્કેલ થઇ પડે છે અને ઘણા લાંબા
ળ સુધી દુઃખો ભોગવવાં પડે છે.

૮ શાસ્ત્ર શ્રવણ—સંત સતીજીના વ્યાખ્યાન રોજેરોજ સાંભળ
થી આપણને ખૂબ લાભ થાય છે. સાચા સંત-સતીજીની હાજ
હોય ત્યારે આપણે પોતે જ આપણા શાસ્ત્રો વાંચવા ગુરુ ગમ
સ્ત્રો વંચાય તો તો ઘણું સારૂં પણ તેમ બની શકતું ના
ામાસામાં એક સંત રાજકોટ આવે, ચારેય મહિના વ્યાખ
ંચ્યું ત્યારે એક શાસ્ત્રનું એક અધ્યયન તો માંડ પૂરૂં થાય
પોરે વાંચણી દેતા હોય ત્યારે પણ એક સુત્રનું એક અ
શ્કેલીથી પૂરૂં થાય, આમ ગુરુગમથી બત્રીશે શાસ્ત્રો વ
કાતા જ નથી માટે આપણે પોતે જ આપણા શાસ્ત્રો વાં
હેશું તો જ બત્રીશે શાસ્ત્રો વાંચી શકાશે. અત્યારે તો આ
ધાં શાસ્ત્રો ગુજરાતીમાં પણ છપાઈ ગયાં છે બા. બ્ર. પૂ
ાસીલાલજી મ. સા. એ આપણા ૩૨ શાસ્ત્રોમાંના ૩૦ શાસ
૪ ભાષામાં ભાષાંતર કરેલ છે અને તે બધા છપાઇ પણ
છે. હમણું પ્રજ્ઞાપના સુત્ર છપાઇ રહેલ છે અને તેના ૩૬ પદ
૧૬ પદ ત્રણ ભાગમાં છપાઇ બહાર પડી ગયા છે. અને બ
પદ છપાઇ રહેલ છે. આ સૂત્ર છપાઇ જશે, ત્યાર પછી
જંબુદ્વીપ પેન્નતિ સૂત્ર છપાઇ જતાં આપણાં બત્રીશે બત્રીશ
૪ ભાષામાં છપાઇ બહાર પડી જશે ૪ ભાષા તે અર્ધ મ
સંસ્કૃત. હિંદી અને ગુજરાતી, આમ હિંદીમાં છાપવાથી
ઘણા ભાઇ બહેનોને શાસ્ત્રો વાંચવાનો લાભ મળ્યો છે. અને
બધા શાસ્ત્રોનું ભાષાંતર ગુજરાતીમાં પણ હોવાથી આપણ
લાભ મળ્યો છે. તો આ સગવડનો સદુપયોગ કરી શાસ્ત્રો
જ રહેવું. શાસ્ત્રો વાંચવાથી આ લોક પરલોકનું ઘણું જ્ઞા
થાય છે, ચારે ગતિના સુખ દુઃખનો ખ્યાલ આવે છે અને
જ્ઞાન-ધ્યાન તપસ્યા કરવાનું મન થાય છે. આમ શાસ્ત્રો સાંભ
અને વાંચવાથી આપણને ઘણો ફાયદો થાય છે.

જે જીવોમાં મોક્ષ જવાની યોગ્યતા છે તે ભવ્ય, અને જેનામાં
જવાની લાયકાત નથી તે અભવ્ય, વિશિષ્ટ જ્ઞાની જ ભવ્ય
વ્યને જાણી શકે.

"મોક્ષ માર્ગ પ્રવચન" પુસ્તક પાનું ૭૯૭માં મરૂધર સંત
પ્ર. પૂજ્ય પારસ મુનિશ્રી લખે છે કે:=

જે કર્મ જીવને સુખ આપે, સુખી જીવન આપે, સુખનાં
નો આપે, ઉચ્ચતા આપે. મોક્ષને અનુકૂળ ભવ આપે, મોક્ષને
ર્ગ ઉચ્ચતા આપે તેવા પવિત્ર સ્વભાવવાળું જે પાપનું વિરોધા
અને ધર્મનું સાથી કર્મ છે, તે પુણ્ય છે. પુણ્ય એ મોક્ષમાં
ાનું જરૂરી સાધન છે એમ માની જે જીવ તેનો સંચય કરશે,
સુખી થશે. પુણ્ય એ જીવોને લૌકિક સુખ તો આપે જ છે,
 મોક્ષ માર્ગે જતા જીવને પણ તે ઉપકારી બને છે મોક્ષ
ર્ગમાં પણ તે ઉપયોગી, આવશ્યક અને અનિવાર્ય સાધન છે.
ાનું જાણ્યા પછી ભવ્ય જીવોનું એ કર્તવ્ય થઇ પડે છે કે ધર્મ
ામાયિક, પોષધ, પ્રતિક્રમણ, વ્રત, જપ, તપ) કરતાં જે પુણ્ય
ન થાય છે, તે તો કરે જ, પણ તે સિવાય જીવોની અનુકંપા
... કરે જ તે પુણ્યથી વિમુખ

કદી પણ સમકિત થવાનું નથી અને તે જીવ કદી પણ મોક્ષ
જવાનો નથી.

મોક્ષ માટે તેઓ લાયક નથી. બધા અભવ્ય જીવોને અનાદિકાળથી લઈને આજ સુધીમાં અનંત વાર મનુષ્ય ભવ આદિ સામગ્રી મળી છે. તેઓએ અનંતવાર તીર્થંકર પ્રભુઓનાં દર્શન કર્યા છે અને જિનવાણી પણ સાંભળી છે. દેવલોકના સુખને લક્ષે પં મહાવ્રતો આદિ ચારિત્ર અનુષ્ઠાનો પણ અનંતવાર કર્યા છે. અનશ આદિ તપ પણ કર્યા છે ગજસુકુમાર મુનિ જેવી ક્ષમા રા કઠોરમાં કઠોર પરિષહો પણ સહન કરેલ છે, અને તેથી તે અનંતીવાર નવ ગ્રૈવેયક સુધી પણ જઇ આવ્યા છે અહીં અ ઇંદ્ર પદ પણ પ્રાપ્ત કર્યું છે. પણ તેમણે એક વાર પણ મોક્ષ લક્ષે ધ્યાન કે ક્રિયા કરી નથી. એક વાર પણ મોક્ષ લક્ષે ચારિત્ર તપ કરેલ નથી અને તેથી એક પણ અભવ્ય જીવ અત્યાર સુ મોક્ષ ગયો નથી, જતો નથી અને જશે પણ નહિ. કોરડુ મગ સીજતા નથી તેમ અભવ્ય જીવ કોઇ પણ દિવસે સમકિત પ્રા કરવાના નથી અને મોક્ષ જવાના નથી દુઃખી જીવોને દેખી આપણને દયા આવે છે, તેમ તેમને દયા આવતી નથી.

કદાચ કોઇને પ્રશ્ન થાય કે-આમ આ જીવોને તો સદાય રખડવ જ-માર જ ખાવાનો એ સિવાય બીજી વાત જ નહિ, કયાંય સ્થિ બેસવાનું નહિ કે શાંતિથી રહેવાનું નહિ. આમ કેમ ? ખેતર સેંકડો કીલો મગ ઉગતા હોય છે, તેમાં મગના અમુક દા કોરડુ જ રહી જાય છે, જેમ આ કોરડુ રહી ગયા, તેમ કેટલ જીવો અભવ્ય જ રહી ગયા, આ અભવ્ય જીવો પણ જેટલા તેટ નથી, પણ અનંતા છે. તેમના ઉપર કોઇને દ્વેષ હતો અને તેમ અભવ્ય બનાવ્યા એવું નથી, પણ તેઓ સ્વભાવે જ અભવ્ય ર ગયા હોય છે.

તેમ તો આવે જ, પણ [illegible] પુણ્યનો પ્રભાવ એટલો બધો
રહે છે કે, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
એ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] દેવલોકમાં
[illegible] [illegible] [illegible] નથી (તેમ [illegible] [illegible] દેવના શરીરના કે
આવરણ ફરી જાય અને પાછી પડતાં તેને શારીરિક વિ
તે વાત જુદી છે) આમ [illegible] [illegible] દેખાય છે એટલે
જાય છે. આ કાંઈ જેવો તેવો કાળ નથી. એક સાગરોપમ
લાંબા કાળમાં ઘણાં-ઘણાં પાપ કર્મો ઉદયમાં આવે અને
ફળ ભોગવતાં જીવને દુઃખનો પાર ન રહે પણ અહીં દેવલો
પાપ, ઉદયમાં આવતાં નથી અને જીવ શાંતિથી પોતાનાં
પુણ્ય ભોગવતો રહે છે. અહીં આપણે મનુષ્ય લોકમાં જે સુ
તેનાથી ઘણું ઘણું વધારે સુખ ત્યાં રહેલ દેવ દેવીઓ કા
માટે ભોગવતા હોય છે તેમાં જરા પણ અંતર પડતું નથી.
તો થોડો વખત સુખ આવ્યું, તે ભોગવ્યું, ત્યાં પાછા પ
ઉદય આવ્યા, તેવું દેવલોકમાં હોતું નથી ત્યાં તો નિરં
અવિશ્રામો-સુખ જ ભોગવવાનું હોય છે આ એક જાતનું
થયું અને વાચકે ધ્યાન રાખવાનું કે આ સુખ, પુણ્ય હોય તેને
મલે છે-બીજાને નહિ.

હવે તેથી જરા આગળ વિચાર કરીએ દેવલોકમાં જ
દેવને ગર્ભ અવસ્થા કે બાલ્યાવસ્થા હોતી નથી. શ્રી જૈન ત
પ્રકાશ પુસ્તક (રોયલ આવૃત્તિ) પાનું ૭૭ માં કહેલ છે કે- સંખ્યા
યોજનના દેવસ્થાનમાં સંખ્યાતી અને અસંખ્યાત યોજન
દેવસ્થાનમાં અસંખ્યાતી દેવોને ઉત્પન્ન રવાની "ઉત્પાત શય્યા
હોય છે, તેના ઉપર દેવ દુષ્ય 'વસ્ત્ર) ઢંકાયેલું રહે છે. તેમ
અહીંથી ગયેલા પુણ્યાત્માઓ ઉત્પન્ન થાય છે, ત્યારે તે શય્ય
અગ્નિ પર નાખેલી રોટલીની પેઠે ફૂલે છે, ત્યારે આજુ બાજુમ

ોતિષીના ૧૫૦૦ વર્ષ સુધી અને વૈમાનિક દેવના ૨૦૦૦
ધી કામ ભોગ ચાલ્યા કરે છે.

તેતલિપુત્ર પ્રધાન બીજે દિવસે રાજા પાસે ગયો, પણ
। તેનું કંઈજ સત્કાર કે સન્માન કર્યું નહિ અને પ્રધાને
ામસ્કાર કર્યા છતાં રાજાએ તેનો સત્કાર નહિ કરતાં મોં
ને બેસી ગયા આવી રીતે રાજાને પોતાની વિરૂદ્ધ થયેલો જોઇને
। ભયભીત થઈ ગયા અને વિચાર થયો કે નારાજ થયેલ
કોણ જાણે ક્યારે પોતાને કમોતે મરાવી નાખશે, એમ વિચાર
ઘોડા ઉપર સવાર થઈને નગરની વચ્ચે થઈ પોતાના ઘર તરફ
ા લાગ્યો. રસ્તે ચાલતાં નગરના લોકોએ પણ તેનો જરાએ
ાર કર્યો નહિ. આ પ્રમાણે તે પોતાને ઘેર આવ્યો ત્યારે ઘરના
ર ચાકરોએ પણ તેનું માન જાળવ્યું નહિ. અને સ્ત્રી-પુત્ર-મા
। વગેરમાથી કોઈએ પણ આદર સત્કાર કર્યો નહિ. આથી
। બહુ જ ખિન્ન થઈ ગઇ અને રૌદ્ર-ધ્યાન કરવા લાગ્યો.
પછી આપઘાત કરવા વિચાર કરી તાલપુર (તાળપુ) તોડી
પણ તેનુ કંઇજ અસર થઈ નહિ,
ે તેવુ ઝેર ખાઇ લીધું પણ તેની કંઇજ અસર થઈ નહિ,
રણ કે આ બધી દેવની માયા હતી પછી તેણે તલવાર લઈ ગળું
ાવાનો પ્રયાસ કર્યો, પણ તલવાર બુઠ્ઠી થઇ ગઈ. આમ જ્યારે
ાનના બે પ્રયત્ન નિષ્ફળ ગયા, ત્યારે તે અશોક વાટિકા હતી
। ગયો ત્યાં જઇને ગળે ફાંસો ખાવા લાગ્યા, પણ દોરડું જ
ટી ગયું. પછી કુવામાં પડયો, પણ તે ઊંડું પાણી તેના માટે
ોંછરું થઇ ગયું. પછી તેણે સુકું લાકડું સળગાવ્યું અને તેમાં
ડયો, પણ અગ્નિ ઓલવાઇ ગયો. આમ મૃત્યુ પામવાના તેના
બધા પ્રયાસો નકામા ગયા પછી તે પોટ્ટિલ દેવે પોટ્ટિલાનો રૂપની
વિકુર્વણા કરી તેણે પોટ્ટિલાનું રૂપ ધારણ કર્યું અને પછી
ાન પાસે આવી અને તેતલિપુત્ર પ્રધાન સાથે વૈરાગ્યની વાતો

[illegible]

[illegible]

૧. [illegible] આવવા [illegible]
[illegible] આવી શકતો નથી. [illegible] સ્થાનાંગ સૂત્ર [illegible]
માં કહ્યું છે ૧—આ દેવ [illegible] દિવ્ય કામ ભોગોમાં એટલો
આસક્ત થઈ જાય છે કે મનુષ્યના કામભોગો તેને તુચ્છ લાગે
૨. અહીંના દિવ્ય કામભોગોમાં [illegible] દેવની મનુષ્ય
સંબંધી જે સ્નેહ હતો, તે નષ્ટ થઈ જાય છે. ૩ દિવ્ય કામભોગે
એવો જકડાઈ જાય છે કે થોડીવાર ભોગ ભોગવી
અને પછી મનુષ્ય લોકમાં આવ્યો જઈશ. પણ દેવના કામ
બહુ લાંબા વખત સુધી ચાલતા હોય છે, તેથી પછી તે
આવતો નથી. પાનું ૧૧૬ માં લખેલ છે કે વૃદ્ધ સંપ્રદાય
કહેછે કે, દેવોના એક મહુર્તના નાટકમાં અહીંના બે હજાર
ચાલ્યાં જાય છે. અને મેં એમ પણ વાંચ્યું છે કે, વ્યંતર દેવ
ભોગ ૫૦૦ વર્ષ ચાલે છે, ભવનપતિના ૧૦૦૦ વર્ષ સુધી ચ

સે. વખત પણ જીવને ત્યાં શાતા હોતી નથી. પણ અશાતા હોય છે. દુઃખ દુઃખ અને દુઃખ જ હોય છે. નરકમાં ક દિવસ પણ એક વરસ જેવો થઇ પડે છે, ત્યારે આ દસ ના વરસ કેમ કરીને જતા હશે તે કલ્પના જ કરવાની રહી. તે તેના અનુપમ પલ્યોપમો અને સાગરોપમો જેટલાં લાંબાં ય છે, તેમના તે અસંખ્યાતા વરસો કેવી રીતે પૂરતા હશે, નો વિચાર કરતાં મગજ પણ કામ કરી શકતું નથી આવાં ખો નરકમાં છે, અને આ દુઃખો પાપ કરવાથી જ મળે છે, ાટે સમજુ ભાઇ બહેનોએ નરકે જવું પડે તેવાં પાપો કરવાનું ડી દેવું, અને બની શકે તેટલી ૧૨ પ્રકારની તપસ્યા કરવી અને મા તપસ્યાથી ઉગ્ર નરકનાં ન ઘાત કરી શકે છે. માટે પાપ ડી દેવું અને બની શકે તેટલું પુણ્ય અને ધર્મ કરવો. રાત-જપ-તપ-નિયમ-ધ્યાન કરવા રાત્રી ભોજન ન કરવું, કંદમૂળ ન ખાવું અને સાંજના ચાર આહારનો ત્યાગ કરી સવાર સુધી ચોવિહારના પચ્ચક્ખાણ કરવાં, સમકિત સહિત શ્રાવકજીના ૧૨ વ્રતો અંગીકાર કરવા અને બની શકે તેટલો ત્યાગ કરવો અને વૈરાગ્ય ભાવ રાખવો પુણ્ય એ આત્માનો મિત્ર છે અને પાપ એ દુશ્મન છે.

પરદેશી રાજા

પરદેશી રાજાનો દાખલો અહીં બરાબર બંધ બેસે છે. આ ભરતક્ષેત્રમાં શ્વેતવિકા નામે એક નગરી હતી, ત્યાં પ્રદેશી નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો તે ગાયમાં હતો તેના હાથ સદા લોહીથી ખરડાએલા રહેતા હતા. તે પાપનો સાક્ષાત્ અવતાર હતો. તેની રાણીનું નામ સૂર્યકાંતા હતું. તેમને સૂર્યકાંત નામે એક કુંવર હતો. તેમને ચિત્ર નામે એક સારથી હતો. આ

આત્મામાં પવિત્રતા
પુણ્યથી વિરુદ્ધ પાપ, પાડે તે પાપ
...પન્ન થવાનું કારણ પાપ છે. પાપ એ ધગધગતું છે, ગરમ છે.
...ા તેથી પાપી જીવ નરક જેવાં ધગધગતા ગરમ ક્ષેત્રમાં જાય
અને ત્યાં ખુબ દુઃખો ભોગવે છે. ત્યારે પુણ્ય એ શીતળ છે
...ી પુણ્યશાળી જીવો શાંત-શીતળ એવા દેવલોકે જાય છે. મા
...ક સમજુ જીવોએ પાપથી દુર રહેવું—પાપ તો ઓછાં જ કરવા
પાપ કર્યા વગર ગૃહસ્થાશ્રમમાં ચાલે તેમ ન હોય તે જ કરવા.
...ારાના લેવા દેવા વગરનાં પાપ કરવાં જ નહિ. અને તે પાપ
...તી વખતે પણ પોતાની લાચારી જ દેખાડે કે શું કરું
...સારમાં બેઠો છુ તેથી ખાવા પીવા વગેરેના પાપ કરવા પડે
અને તે પાપ પણ પ્રતિક્રમણ કરીને ઉડાડી દે છે. ત્યારે પુણ્ય
...તે ધર્મ ખુબ કરવા કે જેથી આપણે મોક્ષની નજીક [illegible]
...યારે આ પાંચમા આરામાં મોક્ષ નથી તેથી ધર્મ અને પુણ્ય
...ી જીવો વૈમાનિક દેવ થઇ શકે અને ત્યાં આ દેવને બધી સગવ
...વાથી તીર્થંકર પ્રભુનાં દર્શન કરી શકે છે. વ્યાખ્યાન સાંભ
...ે છે અને પોતાને મોક્ષ ક્યારે છે તે પણ પ્રશ્ન પુછીને જાણ
...ે છે. આવો એક શાસ્ત્રનો દાખલો અહીં હું આપું છું. જો
...ય કેટલું બધું કામ કરી શકે છે તે દરેકને ખબર પડે વાર
...ાનમાં રાખવાનું છે કે ધર્મ અને પુણ્યનાં કામ નહિ કરો
...જીવ પાપનાં કામ જ કરવાનાં રહે છે અને પાપ એટલે દુર્ગ
...ચ—નરક અને તિર્યંચ અને નરકના દુઃખ કેવાં છે તે અહ
...ૂ જ ટુંકામાં કહું છું મૃગાપુત્ર તેમના માત-પિતાને કહે
નરકનાં દુઃખ તીવ્ર છે, ચંડ છે પ્રગાઢ છે, ઘોર છે, અ
...ે સહન થઇ શકે તેવાં છે, મહા ભયનાં દેનાર છે, ભીમ
...ુષ્ય લોકમાં જે દુઃખો દેખાય છે તેનાથી અનંત ગુણા દુઃખ
...કમાં હોય છે. નરકનું જઘન્ય આયુ પણ ૧૦ હજાર વર્ષ
...ય છે. અને આ આખાયે ભવમાં આંખ મીંચીને ઉઘાડી

ા અને કહ્યું કે, હે ભદંત હું હવે શ્વેતાંબિકા નગરીએ
જાઉં છું, અને આપ પણ ત્યાં પધારો. ત્યારે ચાર
ઘણી મુનિશ્રીએ કહ્યું કે, હે ચિત્ર, તારો રાજા અધર્મી
ત્યાં આવીને હું શું કરૂં ? ત્યારે ચિત્રે કહ્યું કે, પ્રદેશી
સિવાય ત્યાં ત્રણ માણસો રહે છે, તેઓ આપને વંદન
કાર કરશે અને આપની સેવા ભકિત કરશે, ત્યારે મુનિશ્રીએ
કે, ભલે, હું વિચાર કરીશ. પછી તે ચિત્ર ત્યાંથી નીકળીને
ના દેશમાં આવી ગયો. ત્યાર પછી મુનિશ્રીએ ત્યાંથી વિહાર
શ્વેતાંબિકા નગરીએ પધાર્યા ચિત્તને આ વાતની ખબર
તેમને બહુ આનંદ થયો અને મુનિશ્રી પાસે જઇ તેમનો
શ સાંભળ્યો. ઉપદેશ સાંભળીને તેમને બહુ આનંદ થયો,
મુનિશ્રીને કહેવા લાગ્યા કે, અમારો પ્રદેશી રાજા અધાર્મિક
જો આપ તેમને ઉપદેશ આપે તો અમારા બધાને માટે તે
કારી થાય.

ત્યારે મુનિશ્રીએ સારથીને કહ્યું કે—ચાર કારણે જીવ ધર્મ
પદેશ સાંભળી શકતો નથી. ૧—જે જીવ મુનિ પાસે જતો નથી,
, ૨—ઉપાશ્રયમાં પધારેલા મુનિને જે જીવ પ્રશ્નો વગેરે કાંઈ
રતો નથી, તે, ૩-મુનિશ્રીને જે આહાર પાણી વગેરે આપતો
થી, તે, અને ૪—કોઇવાર સંત રસ્તામાં મળી જાય, તો તે
વ પોતાનું મોઢું છૂપાવી લે, તે. આ ચાર કારણે જીવ ધર્મનું
શ્રવણ કરી શકતો નથી, આ બાબતનું વિશેષ વિવેચન કરતાં
ટીકાના અર્થમાં કહ્યું છે કે, જ્યારે શ્રમણ કે માહણ (૧૨ વ્રતોનું
પાલન કરનાર) ગૃહસ્થ પોતાના ગામમાં પધારવાના હોય, ત્યારે
ત સમયે જે જીવ તેમના સત્કાર માટે તેમની સામે જતો નથી,
ર વચનો વડે તેમની સુખ શાતા પૂછતો નથી, તેમની સ્તુતિ
નથી, તેમની સામે નમ્ર ભાવે મસ્તક નમાવતો નથી,

ઘણા સાધકો ધર્મ અને પુણ્યને એક જ માને છે, કારણ કે આ બન્ને જીવનું સરખી રીતે કલ્યાણ જ કરે છે. શ્રી ઔપપાતિક સૂત્ર/માં કહ્યું છે કે, આત્મા જેના દ્વારા પવિત્ર કરાય તે પુણ્ય છે. અથવા જે આત્માને પવિત્ર કરે એવાં જે શુભ કર્મ છે તેનું નામ પુણ્ય છે આ પુણ્ય કર્મ જીવને સંસાર રૂપ પારાવાર (સમુદ્ર) થી પાર કરવા માટે હોડી રૂપ છે. તેના પ્રભાવથી જીવને આર્યદેશ, ઉચ્ચ કુળમાં જન્મ, બોધિબીજ (સમકિત) વગેરે સમસ્ત ઉત્તમોત્તમ વસ્તુની પ્રાપ્તિ થાય છે. વધારે બીજું શું કહેવું તીર્થંકર નામ ગોત્ર કર્મનો બંધ પણ સાક્ષાત્ એજ પુણ્ય કર્મનું ફળ છે. જે જીવ આયુષ્ય કર્મને સર્વથા હેય (છોડવા લાયક) સમજીને તેનો ત્યાગ કરી દે છે, તેઓ જેમ કોઈ સામે કાંઠે પહોંચ્યા પહેલાં જ સમુદ્રની વચમાં વહાણ છોડી દીએ એવા મનુષ્ય જેવા છે.

આ સૂત્રના ૫૮૦ પાને અબંડ પરિવ્રાજકની વાત આવે છે. તેમને વૈક્રિય અને અવધિજ્ઞાન લબ્ધિ હતી. કંપિલપુરનગરના લોકોને આશ્ચર્યચકિત કરવા માટે તે અંબડ રોજ સો ઘરોમાં આહાર કરે છે અને સો ઘરોમાં નિવાસ કરે છે આ અંબડ અનેક વરસો સુધી શ્રાવકની પર્યાયનું પાલન કરશે, પછી એક માસનો સંથારો કરશે, પાપ કર્મોની આલોચના અને પ્રતિક્રમણ કરી સમાધિ પ્રાપ્ત કરશે. અને પછી કાળને અવસરે કાળ કરીને પાંચમાં દેવલોક દેવ તરીકે ઉત્પન થશે ત્યાંથી આયુબળ અને સ્થિતિનો ક્ષય થવાથી તે જીવ

પુરૂષની ૭૨ કળાના નામ

...ખ લખવાની, ૨ ગણિતની, ૩ રૂપની એટલે કે લેપ,
...રૂપિયા, મણિ, વસ્ત્ર વગેરે ... વગેરેમાં રૂપ નિર્માણ
૪ નૃત્યની, ૫ ગાવાની, ૬ વાજાં તેમજ ઢોલ આદિ
...વગાડવાની, ૭ સ્વરોની-ગીતના મુજબના પડજ, ઋષભ
...ની ૮ મૃદંગ વગાડવાની, ૯ સમતાલની-તાલને અનુસાર
...વાની, ૧૦ જુગાર રમવાની ૧૧ લોકોની સાથે પ્રતિવાદ
...૧૨ પાસા ફેંકવાની, ૧૩ અષ્ટાપદ-ચોપાટ રમવાની,
...કલિ થવાની, ૧૫ માટીમાંથી અનેક પ્રકારનાં કામ
..., ૧૬ ધાન્ય આદિ વાવીને અન્ન આદિકને ઉત્પન્ન
...ભોજન બનાવવાની, ૧૭ પાણુ વિધિ-પીવાના પદાર્થની
...સીવવાની, ૧૮ આભરણ આદિ બનાવવાની, ૧૯ શટયા
...બનાવવાની, ૨૦ આર્યા છંદ-માત્રિક-છંદો રચવાની,
...કાની એટલે ગૂઢ આશયવાળા ગદ્ય અને પદ્યમયી રચના
...૨૨ માગધી-મગધ દેશની ભાષામાં કવિતા રચવાની,
...તથી જુદી ભાષામાં માત્રિક છંદોમાં કવિતા રચવાની,
...ર્વની જેમ ઉત્તરાર્ધ લક્ષણરૂપ ગીતિકા છંદમાં કાવ્ય
...૫ અનેક છંદોમાં શ્લોકો રચવાની, ૨૬ ચાંદી બનાવવાની,
... બનાવવાની વિધિની, ૨૮ ગંધ દ્રવ્ય બનાવવાની,
...રણ આદિ ચૂર્ણ બનાવવાની ઔષધાઓને ભેગા કરી
...નાખવાની વિધિની, ૩૦ સ્ત્રીના રૂપની શોભા વધારવાની
... પદ્મિની, હસ્તિની આદિ યુવતીઓને જાણવાની-તેમનાં
...૩૨ પુરૂષોને જાણવાનાં લક્ષણોની, ૩૩ ઘોડાનાં લક્ષણો
... તથા ચલાવવાની, ૩૪ હાથીનાં લક્ષણો જાણવાની,
... લક્ષણો જાણવાની, ૩૬ કુકડાનાં લક્ષણો જાણવાની,
...રત્નના ગુણ દોષ જાણવાની, ૩૮ છત્રનાં શુભ અશુભ

[illegible]

આ ૭૨ કળામાં સંસારમાં ઉપયોગી બધાં જ કામો આવી
…ય છે અને જીવ આ બધા કામોમાં પારંગત થઈ જાય છે. આ
…ી કળાઓને લઈને આ જીવ પૈસાદાર, રૂપવાન, રોગ રહિત
…ને બધી જ રીતે આગળ પડતો રહે છે. અને ગમે તેવા કામકા
…ય તે ઉકેલી શકે છે. રાજા અને પ્રજા બંનેમાં પ્રિય થઇ પડે છે.
…સો તો તેને જોઈએ તેટલો મળે છે, સ્ત્રી પણ અનુકૂળ અને
…ો પણ વિનયી હોય છે. આ ૭૨ કળા પુણ્યશાળી જીવને જ
…રે છે અને સંસારમાં તેનો બેડોપાર કરી દે છે. સંસારમાં તેને
…ાઇ જાતની કમીના રહેતી નથી. આવો જીવ સંસારમાં રહીને
…ણ ખૂબ ધર્મ ધ્યાન કરે છે અને મોક્ષની નજીક થાય છે. પણ
…ા બધું પુણ્ય હોય તો જ બની શકે છે પુણ્ય ન હોય તેવા
જીવને બે ટંક રોટલા પણ મળતા નથી, તો પછી બીજા આનંદ
અને શાંતિની તો વાત જ કયાં કરવી ? માટે પુણ્ય અને ધર્મ
તો ખૂબ જ કરવાં અને પાપથી દૂર રહેવું. પાપને પ્રતાપે જ જીવો
નરક અને તિર્યંચના મહા ભયંકર દુઃખો સહન કરે છે, અને
રોઈ–રોઇને આંખો રાતડી કરે છે. નારકનો એક દિવસ એક વરસ
જેવો થઇ પડે છે અને દિવસો કેમેય પણ ખૂટતા નથી માટે
પાપને તો (૯) નવ ગજના નમસ્કાર કરવા. પાપને પ્રતાપે જ
જીવને નરક અને તિર્યંચમાં જવું પડે છે.

આ ઉપરાંત આ ૭૨ કળાનું વર્ણન જ્ઞાતા, સમવાયાંગ, રાજપ્રશ્નીય અને જંબુદ્વીપ પન્નતિ સૂત્રોમાં કરેલ છે. પણ સ્ત્રીઓની ૬૪ કળાનું વર્ણન કોઇ સૂત્રમાં આવ્યું નથી. શ્રી પ્રશ્ન વ્યાકરણ સૂત્ર પાનું ૪૫૪ માં જુગલ સ્ત્રીનું વર્ણન બહુ વિસ્તારથી કરેલ છે, તેમાં તેના રૂપનાં બહુ વખાણ કરેલ છે અને તેણીનાં ૩૨ લક્ષણો બતાવેલ છે. તે આ પ્રમાણે :– છત્ર, કમળ, ધનુષ્ય, ઉત્તમ રથ, વજ્ર, કાચબો, અંકુશ, વાપી, સ્વસ્તિક, તોરણ,

...વ, પંચાનત, સિંહ, વૃક્ષ, ચક્ર, શંખ ધ્વજ, સમુદ્ર, પ્રાસાદ, ...કળશ, યવ. સ્તંભ, સ્તૂપ, કમંડળ. પર્વત. ચામર, દર્પણ, ...દ, પતાકા, લક્ષ્મી, સુંદર માળા, કેડી મયુર અને પુષ્પ આમ ...જુગલ ઓ બહુ જ રૂપાળી અને લાવણ્ય યુકત હોય છે. ...સ્ત્રી પુરૂષ આખી જિંદગી સાથે જ રહે. ખૂબ પુણ્યનો ...ઝરો કરે અને મૃત્યુ પામીને દેવ-દેવી જ થાય. આ બધા ...વના જેમ છે પૂર્વે ધ્યાન-ધ્યાન તપસ્યા કરેલ છે, તેના ફળ ...ફળરૂપે ભોગવે છે. માટે પુણ્ય તો ખૂબ ખૂબ કરવું. પુણ્યથી ...તા મળે છે અને પુણ્યથી જ નવાં પુણ્ય બંધાતા રહે છે. ...ણ્યના ભોગ હોય તેને કમાણી કરવાની ફિકર ન હોય અને તેથી ...ર્મ ધ્યાન તપસ્યા અને પુણ્ય સારી રીતે થઈ શકે; તીર્થંકર ...ક્રવર્તી, વાસુદેવ, બળદેવ, ગણધર, ૧૪ પૂર્વી, સંભિન્નશ્રોત, ...બ્ધિ, ચારણ લબ્ધિ, પુલાક લબ્ધિ અને આહારક શરીર : આ ...૦ પદવી પુણ્યથી જ મળે છે, માટે પુણ્ય તો ખૂબ કરવાં

દેવ દર્શન

શ્રી સ્થાનાંગ સૂત્ર ભાગ ૨-૧૧૧માં તુરતનો ઉત્પન્ન થયેલ ...ણ કારણોને લઈને અહીં આવવાની ઇચ્છા રાખે છે અને આવે પણ છે વાચકે ધ્યાન રાખવાનું છે કે તુરતનો ઉત્પન્ન થયેલ દેવ જ અહીં આપણી પાસે આવી શકે. આ માટે પરંપરાની માન્યતા એવી ચાલી આવે છે કે-દેવોના એક નાટકમાં આપણા બે હજાર વર્ષ ચાલ્યાં જાય છે. આપણાં આયુષ ૬૦-૭૦-૮૦ વર્ષનાં હોય છે. દેવ જ્યાં નાટક જોઈને ઉઠે, ત્યાં તો અહીંના દેના સગાં સંબંધીઓ મૃત્યુ પામી ગયાં છે, તેથી તે અહીં આવતો નથી. અધુના ઉત્પન્ન દેવ જ આવવા માંગે તો આવી શકે, દેવ ગતિમાં ઉત્પન્ન થયાને જેને લાંબો વખત થયો હોય તે દેવ અહીં આવતો

[illegible]

૧–તુરતનો ઉત્પન્ન થયેલ દેવ એમ વિચારે છે કે મારા [illegible] આચાર્ય [illegible] ઉપાધ્યાય [illegible] અને પણ [illegible] ને અહીં દેવ થયો છું. દિવ્ય દેવની ઋદ્ધિ, દિવ્ય દેવદ્યુતિ અને દિવ્ય દેવાનુભાવ મેં પ્રાપ્ત કર્યા છે, [illegible] માટે તેમની પાસે જવું જોઈએ અને તેમને વંદન નમસ્કાર કરવા જોઈએ, એમ વિચાર કરીને નવો દેવ અહીં આવે છે. તે [illegible] એવું માને છે કે, મને અહીં જે ઋદ્ધિ વગેરે મળેલ છે તે [illegible] પણ [illegible] તેમ છે–થોડા કાળમાં અકસ્માત જાય તેમ નથી. તેમ જ આ દેવલોકની વિમાન, રત્ન આદિરૂપ સંપત્તિ છે અને શરીરનાં આભરણ આદિ જે વૃત્તિ છે તે, તેમજ વૈક્રિય કરવા રૂપ જે અનુપમ શક્તિની મને પ્રાપ્તિ થઈ છે, તે તેમના જ ઉપદેશને લઈને પૂર્વ ભવમાં કરેલાં શુભ કર્મોના પ્રભાવથી જ મને મળેલ છે. તો હવે તુરત જ હું મનુષ્ય લોકમાં જાઉં. તે ઉપકારી સંત સંતીઓને વંદણા કરું (વચનથી તેમની સ્તુતિ કરું,) શરીર નમાવીને તેમને નમસ્કાર કરું અને વિધિપૂર્વક તેમની ભક્તિ કરું.

૨–દેવલોકના કામ-ભોગોમાં હજુ આસકત નહિ થયેલ એવો તુરતનો ઉત્પન્ન થયેલ દેવ એવું વિચારે છે કે, મનુષ્ય લોકમાં અવધિજ્ઞાનવાળા ઘણા જીવો છે, ૧૨ પ્રકારનું તપ કરનારા પણ ઘણા તપસ્વી જીવો છે. તો આવા તપ સંયમરૂપ ઐશ્વર્ય આદિથી સંપન્ન એવા તપસ્વી જીવોને વંદના-નમસ્કાર કરવા માટે જવું જોઈએ. આવા વિચારથી પણ દેવો અહીં આવે છે.

હોય તો તે પણ કહી શકે અને આપણને કંઇ ખોટું અગમ્ય નુકસાન થવાનું હોય તો તે પણ કહી શકે. આમ દેવનાં દર્શન થવાં એ પણ લાભ છે અને સમકિત છે અને આપણું સાન્નિધ્ય કરે તે પણ એક મોટો લાભ છે.

અને આ અત્યારે દેવ દર્શન થતાં તે પણ કાંઈ જેવી તેવી વાત નથી. આપણા પરિપૂર્ણ પુણ્યના જોગ હોય ત્યારે જ દેવનાં દર્શન થાય. શ્રી દશાશ્રુત સ્કંધ સૂત્રમાં દસ પ્રકારની સમાધિ કહેલ છે, તેમાં દેવ દર્શન થવાં એ સમાધિ કહેલ છે. આ એક જ કાળમાં અત્યારે દેવ દર્શન થઇ જાય તો જીવનો બેડો પાર થઇ જાય. ત્રણ કારણે દેવ અહીં આવતા નથી તે કહેવાઇ ગયું. હવે ત્રણ કારણે દેવ અહીં આવે છે, તે જોઇએ :–

૧–તુરતનો ઉત્પન્ન થયેલ દેવ જે હજુ ત્યાંના કામભોગોમાં આસકત થયો નથી તે અહીં આવવા માગે તો જલ્દી આવી શકે છે. તે દેવ એમ વિચારે છે કે–પૂજ્ય સંત–સતીજીઓએ મને ધર્મનો માર્ગ–મોક્ષનો માર્ગ બતાવ્યો અને તે મુજબ હું થોડું ઘણું તે માર્ગે ચાલ્યો પણ ખરો અને તેથી જ હું અહીં દેવ થયો છું. તો મારે તેમની પાસે જઈ તેમને વંદન–નમસ્કાર કરવા જોઇએ.

૨–મનુષ્ય લોકમાં અત્યારે અનેક જ્ઞાની-ધ્યાની-તપસ્વી મહાપુરૂષો અને મહાસતીજીઓ છે, તેમજ એકાવતારી એવા શ્રાવક –શ્રાવિકાઓ પણ છે, તો મારી ફરજ છે કે, મારાથી બની શકે તેટલી તેમની વૈયાવચ્ચ કરવી જોઇએ. (આ વૈયાવચ્ચથી જીવનો બેડો પાર થઇ જાય-તીર્થંકર નામ કર્મ બંધાવી દે) એમ વિચારી દેવ અહીં આવે છે.

જોઇએ પાપ કરીને નરક કે તિર્યંચમાં જઇ હેરાન
કરતાં ધર્મ અને પુણ્ય કરી દેવ થઇ આનંદ અને શાંતિ
વધુ સારૂં છે. દેવ અહીં નથી આવતો તેનું આ પહેલું

૨જું કારણ–દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થયેલ નવો
દિવ્ય કામ–ભોગોમા એવો તો મૂચ્છિંત, ગૃદ્ધ અને
જાય છે કે તેનો અંતરનો મનુષ્ય ભવ પ્રત્યેનો પ્રેમ
થઇ જાય છે અને દેવલોક પ્રત્યેનો પ્રેમ ઉત્પન્ન થઈ
અને તેથી દેવ અહીં આવતો નથી.

૩જું કારણ–દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થયેલ નવો દેવ
ભોગોમાં એવો તો આસકત અને ગૃદ્ધ થઈ જાય છે
જ મનુષ્ય લોકમાં જઉં છું–થોડીવાર આ કામભોગો
તુરત જ જઉં છું. આ પ્રકારનો વિચાર કરતાં કર
લાંબો સમય પસાર થઇ જાય છે કે, ત્યા સુધીમાં તો
આયુષવાળા ભાઇ બહેન સ્ત્રી વગેરે સગાં સંબંધીઓ
પામી ગયા હોય છે. અને તેથી તે દેવને અહીં આવવ
કારણ કે આકર્ષણ રહેતું નથી.

૪થું કારણ–દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થયેલો નવો દે
ત્યાંના કામભોગોમાં લીન થઇ જાય છે. ત્યારે તેને
લોકની દુર્ગંધ ગમતી નથી. અહીંની દુર્ગંધ અહીંથી ૪
યોજન ઉપર સુધી ફેલાયેલી હોય છે. ગંધ નહિ રૂચતા
તે અહીં આવતો નથી.

હવે આ ચાર કારણોને જરા વિસ્તારથી જોઇએ.
ઉત્પન્ન થયેલા દેવને અધુના ઉપપન્નક દેવ કહે છે,
વિષયભૂત વસ્તુને કામ કહે છે, અને એ કામ જ ભોગ

[illegible] છે, [illegible]

[illegible]

[illegible] છે, [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] છે,

[illegible] અને [illegible] ([illegible]) [illegible] છે,

[illegible] છે. [illegible]

[illegible] કરવી તેનું નામ [illegible] છે, તેને પોતાને [illegible] કરવી

તેનું નામ [illegible] છે, અને તેને પોતાના [illegible] અને [illegible]

[illegible] તેનું નામ [illegible] છે. સ્તુતિ કરવી તેનું નામ

વંદના છે, પાંચ અંગો (બે હાથ, બે પગ અને મસ્તક)ને

નમાવીને નમવું તે નમસ્કાર છે આદર દેવો તે સત્કાર છે,

અભ્યુત્થાન વગેરે ઉચિત વિધિ કરવી, તે સન્માન, [illegible]

આચાર્ય વગેરે કલ્યાણ સ્વરૂપ હોવાથી કલ્યાણરૂપ, મંગળ સ્વરૂપ હોવાથી મંગળરૂપ, ધર્મ દેવ સ્વરૂપ હોવાથી દેવરૂપ અને જ્ઞાન સ્વરૂપ હોવાથી ચૈત્યરૂપ કહેલ છે.

૨– આ બાજુ કારણપણું લગભગ તેના જેવું જ છે. તે નવો દેવ એવો વિચાર કરે છે કે મનુષ્ય લોકમાં શ્રુતજ્ઞાન આદિથી સંપન્ન જ્ઞાની જનો છે, તપસ્વીઓ છે, દુષ્કરમાં અભિગ્રહ પૂર્વક તપસ્યા કરનારા સાધુ–સાધ્વીજીઓ છે, તો મારે ત્યાં જઈને તેમને વંદણા, નમસ્કાર આદિ કરવાં જોઈએ.

૩–તે નવા દેવને એવો વિચાર આવે છે કે મારા પૂર્વભવના માતા, પિતા, ભાઈ, બહેન સ્ત્રી પુત્ર મિત્ર સંબંધીઓને મળવા માટે મારે મૃત્યુલોકમાં તેમની પાસે જવું જોઈએ. તેઓ આ મારી દિવ્ય દેવર્દ્ધિ, દેવદ્યુતિ આદિનાં ભલે દર્શન કરે.

આવી રીતે દેવ દેવીઓ અહીં આપણી પાસે આવી આપણને તેમનાં દર્શન દઈ જતા હોય તો શાસ્ત્ર ઉપરની શ્રદ્ધા વધુ મજબુત બને, કે શાસ્ત્રમાં જે પ્રમાણે દેવ દેવીઓનાં વર્ણન છે તે જ પ્રમાણે આ દેવ દેવીઓ છે. દેવો જો સમકિતી હોય તો તેમના જ્ઞાનને અવધિજ્ઞાન અને મિથ્યાત્વી હોય તો વિભંગ જ્ઞાન કહેવાય. દેવોને આપણે જે પૂછીએ તેનો જવાબ આપણને આપે. કારણ કે આ પ્રશ્નોના જવાબ તેમના જ્ઞાનમાં આવી જાય છે. આપણા પ્રશ્નો સામાન્ય રીતે આવા હોય.

૧ મારું મૃત્યુ ક્યારે અને શાથી? તેના જવાબમાં અમુક સાલની અમુક તારીખ કહે, અને તાવ વગેરે માંદગીથી કે કોઈ અકસ્માતથી એમ કહી શકે આપણો બીજો પ્રશ્ન એ હોઈ શકે કે, મારા પૈસામાં વધારો થશે કે, અને છે તે ટકી રહેશે કે કેમ?

હતા. કેટલાએક અક્ષીણ મહાનસિક લબ્ધિધારી હતા આ લબ્ધિનો એવો પ્રતાપ છે કે, તે જે ઘેરથી ભિક્ષા લઇને આવે, તે વધેલું બાકીનું અન્ન જ્યાં સુધી દેવાવાળો પોતે ન ખાય, ત્યાં સુધી લાખ લોકોમાં વહેંચી આપે તો પણ ખૂટી જતું નથી. તથા તે સાધુએ લાવેલ તે ભિક્ષાનું અન્ન પણ તે લઇ આવનાર સાધુ પોતે ખાય નહિ, ત્યાં સુધી લાખો સાધુઓ તેનો આહાર કરે તો પણ તે ખૂટતું નથી. વીર પ્રભુના કેટલાએક સાધુઓ વૈક્રિય લબ્ધિના ધારક હતા. વૈક્રિય લબ્ધિ અનેક પ્રકારની થાય છે. આ ઋદ્ધિના ધારક સાધુએ અનેક પ્રકારથી પોતાના શરીરની વિકુર્વણા કરે છે. અનેક જાતનાં રૂપોનું નિર્માણ કરવું તેનું નામ વિકુર્વણા છે. તે ત્રણ પ્રકારની છે તેમાં પહેલી—જે ભવધારણીય શરીરથી અનવગાઢ ક્ષેત્રવર્તી પુદ્ગલોને વૈક્રિય સમુદ્ઘાતથી ગ્રહણ કરવામાં આવે છે. બીજી—જે પૂર્વોક્ત સ્વરૂપવાળા પુદ્ગલોને ગ્રહણ કર્યા વિના જ કરવામાં આવે છે. આ વિકુર્વણા ભવધારણીય રૂપ જ હોય છે. ત્રીજી—જે પૂર્વે કહેલ સ્વરૂપવાળાં પુદ્ગલોને ગ્રહણ કરીને પણ થાય છે અને ગ્રહણ કર્યા વિના પણ થાય છે. આ પ્રકારની આ વિકુર્વણા ભવધારણીય શરીરમાં જ વિશેષતા ઉત્પન્ન કરનારી હોય છે ભવધારણીય શરીરથી અથવા ઔદારિક શરીરથી જે ક્ષેત્ર પ્રદેશ અવગાઢ હોય છે, તેમાં જે જે આભ્યંતર પુદ્ગલો ગૃહીત હોય છે, તેમને ગ્રહણ કરીને આ વિક્રિયા (વિકુર્વણા) થાય છે.

દેવોને જ્યારે વિકુર્વણા કરવી હોય છે ત્યારે તે ઇચ્છા [illegible] તેને વૈક્રિય સમુદ્ઘાતથી પોતાના શરીરમાં રહેલ આત્મપ્રદેશોનાં સમૂહને સંખ્યાત યોજન વિસ્તૃત લાંબા દંડના આકારના બહાર કાઢે છે. દેવ પ્રભુની પાસે જવા માટે પોતાના શરીરને સ્વચ્છ બનાવવા માટે બાદર અને સૂક્ષ્મ પુદ્ગલોને ગ્રહણ કરીને ફરીને બીજીવાર પણ વૈક્રિય સમુદ્ઘાત કરે છે. પોતાના મૂળ શરીરથી જુદું બીજું ઉત્તર વૈક્રિય શરીર બનાવે છે. બનાવીને

પછી પોતાનું મૂળ કામ કરે છે. દેવ અને વૈક્રિય લબ્ધિધારી જીવો સારાં નરસાં અનેક જાતનાં રૂપો બનાવે છે અને તેમની દરેકથી જુદાં જુદાં કામ થઈ શકે છે. આ બાબતમાં શ્રી સ્થાનાંગ સૂત્ર ભાગ ૧/૧૬૪માં વિગત આપેલી છે, તેમજ રાજપ્રશ્નીય સૂત્ર ભાગ ૧/૫૩ પાને વિગત આપેલી છે. શ્રી જીવાભિગમ સૂત્ર ભાગ ૧/૩૩૮માં કહેલ છે કે-દેવોને ત્રણ જાતનાં શરીર હોય છે વૈક્રિય, તૈજસ અને કાર્મણ. લબ્ધિ વગેરે વિક્રિયાથી ઉત્પન્ન થયેલ જે શરીર છે, તે વૈક્રિય છે. દેવોની ઊંચાઈ-ભવધારણીય શરીરની અવગાહના જ. થી આંગળના અસંખ્યાતમાં ભાગ પ્રમાણની હોય છે અને ઉ. થી સાત હાથ પ્રમાણ હોય છે. ઉત્તર વૈક્રિયિક જે શરીર અવગાહના છે તે જ. થી આંગળના અસંખ્યાત ભાગ પ્રમાણવાળી છે અને ઉ થી એક લાખ યોજન પ્રમાણની છે. આભિયોગ્ય જાતિના દેવ ઐરાવત હાથીનું રૂપ ધારણ કરે છે, ત્યારના અપેક્ષાએ આ વાત કહેલ છે.

વિકૂર્વનો અર્થ વિકાર છે. જુદા જુદા રૂપ અને આકાર કરવા તે વિકુર્વ. એકમાંથી અનેક અને અનેકમાંથી એક નાનામાંથી મોટું અને મોટામાંથી નાનું આ શરીરો દેખી શકાય તેવા પણ હોય અને ન દેખી શકાય તેવા પણ હોય. દેવોના આવા વૈક્રિય રૂપો વધારેમાં વધારે ૧૫ દિવસ રહે, મનુષ્યનાં શરીરો એક પહોર સુધી અને નારકીનાં અંતર્મુહૂર્ત સુધી રહી શકે, પછી તે શરીરો વિસરાળ થઈ જાય. મનુષ્ય, તિર્યંચ અને દેવ અનેક રૂપો કરી શકે, ત્યારે નારકી એક વખત એક જ રૂપ કરી શકે, બે કે વધારે રૂપ કરી ન શકે. દેવ અને નારકીને ભવ આશ્રી આવી વૈક્રિય શક્તિ હોય છે, ત્યારે મનુષ્ય અને તિર્યંચને તપથી આવી શક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે.

કેટલાક મુનિઓ ચારણ લબ્ધિના ધારક હતા. આવા મુનિનું ગમનાગમન આકાશ માર્ગે થાય છે. આ મુનિઓ બે પ્રકારના

[illegible] કે એક નિરંતર [illegible] અને [illegible] જ [illegible] પૂર્વોના કેટલા [illegible] જાણનાર [illegible] છે. આ વિદ્યાનો અભ્યાસ કરી [illegible] મુનિ [illegible] કરે છે. અને પારણાને દિવસે [illegible] [illegible] અને [illegible] આહાર કરે છે. [illegible] અભિગ્રહ પણ [illegible] છે. આવી રીતે તેમને વિદ્યાચારણ નામની લબ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે. આ વિદ્યાના ધારક મુનિ જો તિરછું ગમન કરે તો પહેલા ઉત્પાત (પગલા)માં માનુષોત્તર પર્વત સુધી આવ્યા જાય છે. બીજા ઉત્પાતમાં આઠમાં નંદીશ્વર દ્વીપ સુધી જાય છે તેનાથી આગળ તેમનું ગમન થતું નથી અને વળતા એક જ પગલે પોતાને સ્થાને આવી જાય છે. અને જો તેઓ ઉપરની તરફ ગમન કરે અને મેરુ પર્વત ઉપર જવાની ઈચ્છા હોય તો પહેલે પગલે નંદનવન સુધી જાય છે. અને બીજે પગલે પંડકવન સુધી ચાલ્યા જાય છે. પછી ત્યાંથી પાછા આવતો એક જ ઉત્પાતમાં પોતાને સ્થાને આવી જાય છે. પંડક વનથી આગળ તેમનું ગમન નથી.

જંઘાચારણ નામની લબ્ધિ એ સાધુઓને પ્રાપ્ત થાય છે કે જે નિરંતર અઠમ–અઠમની તપસ્યા કરે છે. આ મુનિઓ તિરછા ગમન કરે તો પહેલા જ ઉત્પાતમાં રૂચકવર નામની તેરમા દ્વીપ સુધી પહોંચી જાય છે. તેનાથી આગળ તેમની ગતિ થતી નથી ત્યાંથી પાછા વળતાં તેઓ પહેલે પગલે નંદીશ્વરી દ્વીપ આવી જાય છે અને બીજે પગલે પોતાના સ્થાન પર આવી જાય છે, જો તેઓ ઉપરની તરફ ઉડે અને મેરૂ પર્વત પર જવાની ઇચ્છા કરે, તો પોતાના સ્થાનથી એક જ ઉત્પાતમાં પંડકવન પહોંચી જાય છે ત્યાંથી જ્યારે તેઓ પાછા વળે ત્યારે પહેલે પગલે નંદનવન આવી જાય છે, અને પછી બીજે પગલે પોતાના સ્થાન આવી જાય છે. પંડકવનથી આગળ તેમની ગતિ હોતી નથી.

ચારણ લબ્ધિથી યુકત સાધુજન પ્રભુએ શાસ્ત્રોમાં બતાવેલ ગણિત નું અને જાણીને દ્વીપ વન આદિ જોવાની ઇચ્છાથી પોતાની લબ્ધિનો ઉપયોગ કરે છે અને ત્યાં ત્યાં જાય છે. ભગવાને દ્વીપવન આદિના જેવાં સ્વરૂપ કહેલાં છે તેવાં તેઓ ત્યાં જુએ છે અને અપાર આનંદથી પુલકિત થાય છે. અને પછી પ્રભુના અપાર જ્ઞાનની સ્તુતિ કરે છે, અને પછી પોતાને સ્થાને આવીને પણ પ્રભુના જ્ઞાનની સ્તુતિ કરે છે.

વળી કેટલાએક મુનિઓ રોહિણી અને પ્રજ્ઞપ્તિ આદિ અનેક પ્રકારની વિદ્યાઓના ધારક હતા, તેમજ કેટલાએક મુનિઓ પાસે આકાશ ગામી વિદ્યા હતી, અને તેના પ્રભાવથી તેઓ આકાશમાં ઉડી શકતા હતા, તેમજ બીજા મુનિઓ અનેક જાતની તપસ્યા કરતા હતા. શ્રી મોક્ષ માર્ગ પ્રવચન પુસ્તકના ૯૮મે પાને બા. બ્ર. પૂજ્યશ્રી પારસ મુનિશ્રી કહે છે કે જ્ઞાનના બે ભેદ લબ્ધિ અને તેને ઉપયોગ અહીં લબ્ધિની વ્યાખ્યા કરતાં કહે છે કે, આત્મમાં પદાર્થને જાણવાનો જે ચેતના ગુણ જ્ઞાના વરણીય કર્મથી ઢંકાઇ ગયેલ હતો, તેનો જ્ઞાનાવરણીય કર્મના ક્ષયોપશમ કે ક્ષયથી જે ઉઘાડ થાય છે. તેને લબ્ધિ કહે છે. ઉઘાડ એક પ્રકારની લાભ છે; માટે ઉઘાડને લબ્ધિ કહેવામાં આવે છે. લબ્ધિ એ ગુણરૂપ છે. અને ઉપયોગ એ પર્યાય રૂપ છે, અથવા લબ્ધિ ગુણ રૂપ છે, અને ઉપયોગ ક્રિયારૂપ છે. અથવા લબ્ધિ શકિતરૂપ છે અને ઉપયોગ તે વ્યાપાર સ્વરૂપ છે એક સમયમાં જીવમાં ચાર લબ્ધિ હોઇ શકે છે, ત્યારે જ્ઞાનનો ઉપયોગ એક જ હોય છે.

જ્યારે જીવમાં એક જ્ઞાન લબ્ધિ હોય ત્યારે કેવળજ્ઞાન લબ્ધિ જ હોય છે. જ્યારે બે હોય ત્યારે મતિ અને શ્રુત એ બે લબ્ધિ હોય છે. જ્યારે ત્રણ હોય ત્યારે મતિ, શ્રુત અને અવધિજ્ઞાન હોય છે, અગર મનઃપર્યાય જ્ઞાન હોય છે, અને જ્યારે ચાર હોય ત્યારે મતિ, શ્રુત, અવધિ અને મનઃપર્યાય જ્ઞાન : આ ચાર લબ્ધિ હોય છે.

[illegible]ત્માને ભાન રહે કે, અરિહંત ૧૨ ગુણના [illegible] યાદ
[illegible] [illegible] ગુણ હોય તો જ [illegible] થાય છે. વળી
[illegible] સામે [illegible] પોતાની [illegible] આદિ. આદિ
[illegible] ન હોય [illegible] કારણ કે જ્યારે
[illegible] કરતા હોય, ત્યારે લગભગ આત્માને [illegible] તે [illegible]
[illegible] ધ્યાન કરતો હોય છે. એટલે એ તો સીધી વાત છે કે
[illegible] વેપાર કે નોકરી કરવી અને પછી સામાયિક-પ્રતિક્રમણ-
[illegible] [illegible] નહિ. માટે પુણ્ય તો જેમ અને તેમ
[illegible] ને વધારે કરવા જ્યાં સુધી મોક્ષ ન થાય ત્યાં સુધી પુણ્યની
[illegible] છે. પુણ્ય [illegible] વાર ફેર જન્મ આપાવશે, જ્યાં સુધી
[illegible]તની સુખ સગવડ હશે.

આત્માને પવિત્ર કરે તે પુણ્ય છે. શુભ કર્માણુઓ કરી,
[illegible] કર્મના ઉદયે કરી જેનાં ફળ ભોગવતાં આત્માને મીઠાં લાગે
[illegible] તે પુણ્ય. પુણ્ય એ બાદ કર્મ છે ઉપાદેય છે ઇચ્છવા યોગ્ય અને
[illegible]ળવવા યોગ્ય છે. મન, વચન, કાયાના શુભ વ્યાપારથી આત્મા
[illegible] શુભ પુદ્ગલોને ગ્રહણ કરે છે, તે કર્મ પુદ્ગલોને પુણ્ય કહે

મોક્ષ ન થાય ત્યાં સુધી બાર ગર્ભ ભવ દુઃખનો કરીને વળી અને સુખે સુખે છેલ્લી મોક્ષ જવું છે તો તેમ થઈ શકે છે. વિપાક સૂત્રમાં સુબાહુકુમારની હકીકત આવે છે તેઓ હજારોની સુખમાં મોટા થયા હતા પ્રભુનાં દર્શન થતાં અને વ્યાખ્યાન સાંભળતાં તેઓ સમકિત સહિત શ્રાવકનાં ૧૨ વ્રતધારી શ્રાવક બન્યા. શ્રાવકપણું અમુક વખત પાળી પછી દીક્ષા લીધી અને આરાધક થઈ અત્યારે પહેલે દેવલોકે બિરાજે છે. કુલ પંદર ભવે મોક્ષે પધારશે—તેમાં એક ભવ મનુષ્યનો (હજારોની સુખનો) અને બીજો ભવ વૈમાનિક દેવનો અને તે પણ દરેક ભવે જો ચેન ઊંચે ચડતા જશે અને પછી મોક્ષ.

જેમ સુબાહુકુમારના ભવ થયા તેમ આપણે પણ તે મુજબ જરૂર કરી શકીએ આપણે પણ ધારીએ તો મુજબ તો જરૂર કરી શકીએ જ, પણ તેથીએ આગળ વધીને આનંદ, કામદેવ શ્રાવક જેવા થઈ એકાવતારી પણ બની શકીએ સંસાર ઉપર ખરેખર વિરાગ ભાવ આવવો જોઈએ. અને એક વખત વૈરાગ્ય ભાવ આવ્યો તો જીવનો બેડો પાર થઈ જાય. પછી જીવને ઝાઝા ભવ કરવા ન પડે અને ટુંક વખતમાં જ ૩–૫–૭ ભવમાં મોક્ષ પહોંચી જવાય, કે જ્યાં સદાને માટે અનંત અનંત આત્મિક સુખની લહેરમાં રહેવાનું.

માટે જીવે પાપ તો ઓછામાં ઓછાં જ કરવા અને ધર્મ અને પુણ્ય વધારેમાં વધારે કરવાં.

પુણ્યનું સ્પષ્ટીકરણ

સંપૂર્ણ

શ્રી ... [illegible] (ગુજરાતી) ... મહિને
... શ્રી ... ગુજરાતી ... આવે
... પુસ્તકોની ... નો ભાગ ૧ ...

(૧) શ્રી જૈન ... ભાગ ...
(૨) શ્રી ... સૂત્ર
(૩) શ્રી ... સૂત્ર
(૪) શ્રી ... મહાત્મ્ય
(૫) શ્રી ... કથા
(૬) શ્રી જૈન ... સ્તુતિ
(૭) શ્રી ... સ્થાન ... મંદિરમાં
(૮) શ્રી ... સંગ્રહ
(૯) શ્રી ... સ્તુતિ
(૧૦) શ્રી ... વિધિ
(૧૧) શ્રી ... ભાગ ૧
(૧૨) શ્રી ... ભાગ ૨
(૧૩) શ્રી ... ભાગ ૧
(૧૪) શ્રી ... ભાગ ૨
(૧૫) શ્રી ... ભાગ ૩
(૧૬) શ્રી ... ભાગ ૪
(૧૭) શ્રી ... ભાગ ૫
(૧૮) શ્રી ... ભાગ ૬
(૧૯) શ્રી ... ભાગ ૭
(૨૦) શ્રી ... સ્તવન (ગુજરાતી)
(૨૧) શ્રી ...
(૨૨) શ્રી ... માટે તથા શ્રી ...
(૨૩) ...

૩-૦૦
૦-૪૦
૦-૧૦
૦-૧૫
૧ ૦૦
૨-૨૫
૨-૦૦
૩-૫૦
૩-૨૫
૦-૫૦
૪-૦૦
૪ ૦૦
૦-૫૦
૧-૦૦
૨-૦૦
૨-૨૫
૨-૫૦
૨-૦૦
૨-૦૦
૦-૩૦
૦-૨૦
૦-૨૫
૨-૦૦

... પુસ્તકો ... છે, ... મળવા ...

શ્રી શામજી વેલજી વિરાણી સ્થા. જૈન ધાર્મિક
શિક્ષણ સંઘ રાજકોટ તરફથી સસ્તા ભાવે
મળતાં પુસ્તકોની યાદી નંગ ૧ ના ભાવ સાથે

(૧) શ્રી જૈન જ્ઞાન સાગર	૪-૦૦
(૨) શ્રી પ્રતિક્રમણ સૂત્ર	૦-૫૦
(૩) શ્રી સામાયિક સૂત્ર	૦-૧૦
(૪) શ્રી છકાયના બોલ નવતત્વ	૦-૧૫
(૫) શ્રી આદર્શ કન્યા	૧ ૦૦
(૬) શ્રી જૈન સ્તુતિ	૧-૨૫
(૭) શ્રી રાત્રી ભોજન કંદમૂળ ત્યાગ મહિમા	૧-૦૦
(૮) શ્રી ભગવતી ઉપક્રમ	૨-૫૦
(૯) શ્રી ગુચ્છા હૂંડી સહીત	૩-૦૦
૧૦) શ્રી માળા પ્લાસ્ટીકની	૦-૫૦
(૧૧) શ્રી સમર્થ સમાધાન ભાગ ૧	૪-૦૦
(૧૨) શ્રી સમર્થ સમાધાન ભાગ ૨	૪-૦૦
(૧૩) શ્રી પાઠાવલી ભાગ ૧	૦-૫૦
(૧૪) શ્રી પાઠાવલી ભાગ ૨	૧-૦૦
(૧૫) શ્રી પાઠાવલી ભાગ ૩	૧-૦૦
(૧૬) શ્રી પાઠાવલી ભાગ ૪	૧-૨૫
(૧૭) શ્રી પાઠાવલી ભાગ ૫	૧-૫૦
(૧૮) શ્રી પાઠાવલી ભાગ ૬	૧-૩૦
(૧૯) શ્રી પાઠાવલી ભાગ ૭	૧-૭૦
(૨૦) શ્રી આદિનાથ ભક્તામર સ્તોત્ર (ગુજરાતી)	૦-૨૦
(૨૧) શ્રી શ્રાવકના આલોયણા	૦-૧૦
(૨૨) શ્રી પચ્ચક્ખાણ પાળવા માટે તથા શ્રી અનુપૂર્વી	૦-૨
(૨૩) ધર્મ એટલે શું	૧-૦

ઉપર લખેલા પુસ્તકો નંગ ૧ના ભાવ છે, પોસ્ટેજ ખર્ચ અલગ